

Analiza štampanih medija u Srbiji
Jul - Septembar

Kvartalni MEDIJAMETAR

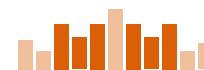
03|2015

Godina 1, Broj 3/2015
ISSN 2406-2707

Analiza štampanih medija u Srbiji
Jul - Septembar

Kvartalni **MEDIJAMETAR**

03|2015

MEDIJAMETAR

KVARTALNI MEDIJAMETAR
Analiza štampanih medija u Srbiji
Godina I, Broj 3/2015
ISSN 2406-2707

Izdavač

Institut za javnu politiku Beograd
Kneza Miloša 68
E-mail: office.bg@publicpolicyinstitute.eu
Web: www.publicpolicyinstitute.eu

Za izdavača

Vladimir Popović

Urednici

Nikola Samardžić
Velimir Čurgus Kazimir

Redakcija

Milana Brisić
Vladimir Abramović
Aleksandra Milićević
Marija Benke

Dizajn korica i priprema za štampu

Pavle Farčić

Štampa

grafoNiN d.o.o. Beograd

Sadržaj

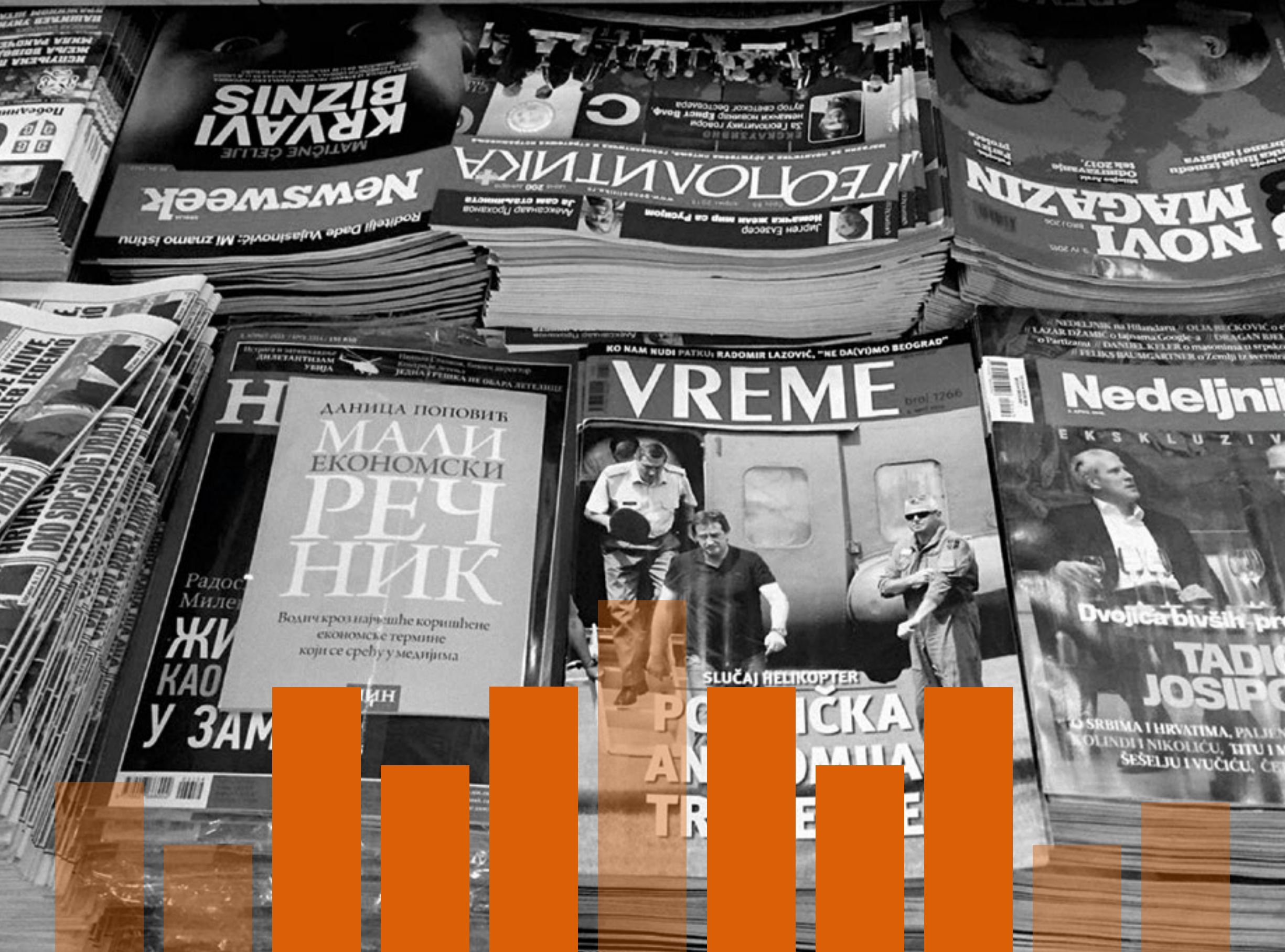
- 1** Velimir Čurgus Kazimir:
UVOD
- 2** Isidora Jarić, Danica Laban:
UZORAK
- 3** Isidora Jarić, Danica Laban:
REZULTATI ISTRAŽIVANJA
- 4** Dejan Vuk Stanković:
DISKURZIVNA ANALIZA
- 5** **O AUTORIMA**

CIP - Каталогизacija y публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

659.3

KVARTALNI medijametar : analiza štampanih medija u Srbiji / urednici Nikola Samardžić, Velimir Čurgus Kazimir. - God. 1, br. 1 (2015)- . - Beograd : Institut za javnu politiku, 2015- (Beograd : Grafonin). - 24 cm

Tromesečno. Ima izdanje na drugom jeziku: Quarterly mediameter = ISSN 2406-274X
ISSN 2406-2707 = Kvartalni medijametar
COBISS.SR-ID 215060236

KRYVAVI BIZNIS
MATIČNE CELIJE

Newsweek

Roditelji Dade Wujasinović: Mi znamo istinu

TEHNOLOGIJA

Александр Проханов
Як сам стана митом

Лорен Едесер
Новачка жван мир са Русијом

NOVI MAGAZIN

**МАЛИ
ЕКОНОМСКИ
РЕЧНИК**

Водич кроз најчешће коришћене
економске термине
који се срећу у медијима

Радос
Миле
**ЖИ
КАО
У ЗАМ**

КО НАМ НУДИ ПАТКУ: РАДОМИР ЛАЗОВИЋ, "НЕ ДА(У)МО БЕОГРАД"

VREME број 1766

SLUČAJ HELIKOPTER

**ПО
АН
Т**

Nedeljnik

ЕКСКЛУЗИВ

Dvojiča bivših-pr

**TADI
JOSIPO**

О СРБИМА I HRVATIMA, PALJEN
KOLINDI I NIKOLIĆU, TITU I M
ŠEŠELJU I VUČIĆU, ČE

Uvod

VELIMIR ČURGUS KAZIMIR

Uvod

Ubrzanje

Treći broj *Kvartalnog medijametara* obuhvatio je vreme od jula do septembra 2015. godine. U tom vremenskom periodu, iako je reč o letu, odigrali su se neki događaji koji su učinili da se broj obrađenih tekstova značajno povećao u odnosu na prethodna dva tromesečja. U prvom tromesečju taj broj je iznosio 1.360, u drugom 1.673, dok je u trećem kvartalu odabrano 2.172 teksta. To znači da je došlo do uvećanja broja tekstova od čak skoro šezdeset odsto u odnosu na broj tekstova iz prvog tromesečja (1.360).

Ovakvom broju obrađenih tekstova nije doprinelo samo to što nije bilo neradnih dana, kada nisu izlazile novine, nego i veliki broj unutrašnjih i spoljnopolitičkih događaja. Tri događaja su bitno uticala na karakter i sadržaj naslovnih strana dnevnih novina: obeležavanje dvadesete godišnjice zločina u Srebrenici, obeležavanje Oluje i intenzivna „migrantska kriza“ koja je postala centralna politička, društvena i medijska tema, ne samo u Srbiji i regionu nego i u celoj Evropi. Po prvi put je, posle ratova iz devedesetih i ubistva Zorana Đinđića, Srbija postala deo dramatične i značajne medijske priče. Bez obzira na velike razlike koje postoje među njima, svi mediji u Srbiji su pratili ova tri centralna događaja, odnosno teme, od kojih je tema migranata nešto što će imati dugovečnije trajanje. Posebno je u listu *Politika* uočljivo koliko je tema migranata uvećala broj odabranih tekstova.

Takođe je primetno uvećanje broja tekstova iz oblasti koje su u principu sasvim nepolitičke, kao što su estrada i sport, a koje odjednom dobijaju političku konotaciju. To dosta govori o tome do koje je mere dnevna politika prisutna u svakodnevnom životu, pa i u srpskim medijima.

Kao i u prethodna dva tromesečja, u analizi empirijske građe primenjen je isti metodološki pristup. Za jedinicu analize uzet je jedan tekst. Sama analiza predstavlja kombinaciju dva istraživačka metoda: (a) analize sadržaja, koja je bila usmerena „određenim teorijsko-hipotetičkim okvirom... kojim se stvara objektivna i sistematična iskustvena građa o sadržaju društvenog komuniciranja, koja omogućuje izvođenje relevantnih zaključaka o društvenom kontekstu u kojem se komuniciranje odvija”,¹ i (b) diskurzivne analize, koja nam je omogućila da različite, epistemički i metodološki nesamerljive,² autorske interpretativne strategije i uređivačke politike koje odražavaju predstave različitih, pre svega ideoloških i političkih, diskurzivnih realnosti, razumemo kroz analizu njihovih specifičnih diskurzivnih značenja.

1 S. Gredelj, *S onu stranu ogledala*, Istraživačko-izdavački centar SSO Srbije, Beograd, 1986, 19.

2 G. Couvalis, *The Philosophy of Science*, Sage Publications, London, 1997.

U interpretativnom smislu, radi lakše organizacije teksta, analiza je, baš kao i u slučaju prethodnih izveštaja, podeljena u dve celine koje se odnose na: (a) analizu kvantitativnih pokazatelja prikupljenih uz pomoć analize sadržaja i (b) diskurzivnu analizu kvalitativne građe izvučene iz tekstova koji su ušli u uzorak istraživanja.

Posmatrana kroz prizmu žanrova, naša medijska scena izgleda nepromenljiva. Najveći je broj *izveštaja*, koji čine preko šezdeset odsto, dok posle njih sledi *članak* sa oko deset odsto. *Vest* se nalazi na trećem mestu, sa blizu devet odsto tekstova, dok su se *komentari* ustolili na osam odsto. Zanimljivo je da su izveštaji tako potisnuli vesti, što dosta govori o usmerenju novina na događaje koji su „zahvalni“ za izveštavanje. S druge strane, komentari kao žanr pokazuju sve veće prisustvo. Očigledno su događaji koji su obeležili ovo tromesečje bili pogodni za komentarisanje.

Izveštavanje u srpskim novinama često je vrednosno orijentisano (pozitivno ili negativno) i kreće se od 29 do 80 odsto. Slična je situacija i sa balansom (tekstovi koji su izbalansirani u pogledu aktera i informacija), koji je prisutan u svega 25 odsto tekstova što je jasan pokazatelj određene opredeljenosti, pa i pristrasnosti u srpskom novinarstvu.

Politički događaji u Srbiji neosporno privlače najveću pažnju, jer čine skoro petnaest odsto svih tekstova. Napisi o političkom životu u Srbiji predstavljaju temu koja se veoma često obrađuje u negativnom ključu.

Događaji koji su, međutim, veoma uticali na strukturu tema i žanrova svakako su ova tri već pomenuta, ali to ne znači da su oni u istoj meri dali ton, značaj i uticaj u novinama. Najprisutnije su bile teme vezane za migrante, koje su se protezale tokom celog ovog tromesečja, i nastavile se i posle njega, dok su događaji poput obeležavanja godišnjica Srebrenice i Oluje, bili koncetrisani oko datuma ovih događaja. Srebrenica je imala nešto duže trajanje zbog napada na srpskog premijera i kasnijeg susreta u Beogradu sa rukovodstvom Bosne i Hercegovine. Pisanja o Srebrenici, Oluji, ali i migrantima prouzrokovalo je veći broj tekstova o regionu u odnosu sa prethodna dva tromesečja (u najvećem delu bili su to negativno intonirani tekstovi). O migrantima je u najvećem broju pisano neutralno ili pozitivno, za razliku od napisa o regionu i Evropskoj uniji i saradnji sa njom. Ionako mali broj tekstova o politici EU plasiran je u snažnom kritičnom tonu, što je najvećim delom posledica tekstova o migrantima, podizanju zidova i preprekama na njihovom putu u Evropu.

Po prvi put smo napravili detaljnu analizu aktera koji se pojavljuju na naslovnim stranama naših dnevnih novina. U pitanju su ličnosti iz različitih oblasti života. To omogućava da se uređivačka politika i opredeljenja različitih medija analiziraju i sa pozicija aktera koji se kritikuju ili veličaju, upoređuju, ismejavu, ili koji su jednostavno samo prisutni kao neka «vrata» hroničara. Tu se naravno nalaze i analitičari koji se slažu ili sukobljavaju, daju zaključke, prognoze ili proročanstva. Time se ono što se događa stavlja u okvire onoga što bi trebalo da bude. I onoga za šta se zalaže uredništvo novina.

Čini se da naše putovanje kroz novine dobija novo ubrzanje. Aktuelne krize, poput ove sa migrantima, izgleda da samo doprinose da se razlike između učesnika u političkim opredeljenjima još više zaoštire. Živimo u uzbudljivim vremenima kada nam uzbuđenja ne dozvoljavaju da malo bolje razmislimo o svemu. Ratovi između samih medija nisu samo tržišne prirode. Ali, to je već tema za sledeći *Medijametar*.

2

Uzorak

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

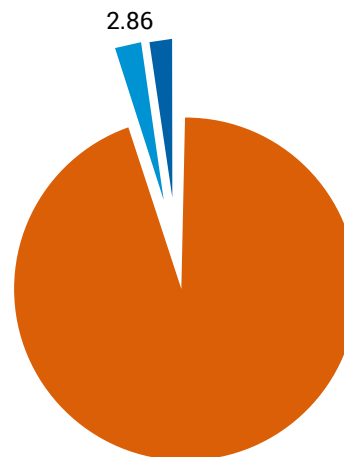
Uzorak

Kao što je navedeno u prethodnim izdanjima, osnovna ideja projekta *Medijametar* je da pokuša da rekonstruiše medijsku realnost dnevnih štampanih medija u Srbiji, onako kako se ona može definisati iz tekstova koji su pozicionirani (u celosti ili delimično) na naslovnici, a koji na različite načine govore o aktuelnim političkim događajima i prilikama u Srbiji i svetu. Uzorak dnevnih novina sačinjen je u odnosu na dva kriterijuma selekcije – najveću čitanost i reputaciju štampanih medija. Podaci o čitanosti dnevnih novina preuzeti su iz istraživanja IPSOS-a¹. Naslovna strana je deo dnevnih novina koji čitaoci najviše povezuju sa identitetom/prepoznatljivošću jednog medija. Ona je često odgovorna za prvi utisak, našu potencijalnu naklonost ili odbojnost, koju formiramo o nekom štampanom izdanju. Sa naslovnom stranom u kontakt ne dolaze samo čitaoci određenog lista, već i ljudi koji te dnevne novine možda nikada neće uzeti u ruke. Preko novinskih i televizijskih reklama i izloga prodavnica štampe, naslovna strana dolazi u dodir sa auditorijumom širim od onog koji tvori čitalačku publiku bilo kojih pojedinačnih dnevnih novina, formirajući tako, na izvestan način, javnu sliku novina koja simboliše njenu uređivačku politiku, vrednosnu orijentaciju i usmerenost ka određenoj čitalačkoj publici.

Zbog svih ovih gore pomenutih razloga, naslovne stranice dnevnih novina iz našeg uzorka našle su se u fokusu analize projekta *Medijametar*. Na taj način tekstovi sa naslovnica najbolje oslikavaju koordinate uređivačkih politika dnevnih štampanih izdanja. Iako je u pitanju procentualno mali broj tekstova, kroz poruke plasirane na naslovnim stranama najlakše je ustanoviti uređivački identitet dnevnih novina. Odnos ukupnog broja tekstova u svakom dnevnom izdanju pojedinačno i broja tekstova sa naslovnih strana koji su ušli u uzorak našeg istraživanja prikazan je u grafikonima 1–7, za period od 1. jula do 30. septembra 2015.

¹ Istraživanje prosečne čitanosti dnevne štampe rađeno je za period 01. 06. 2015 – 28. 06. 2015, populacija: total 12+

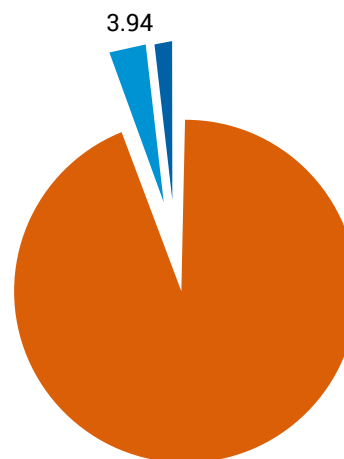
Grafikon 1. – Večernje novosti²

- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Grafikon 2. – Informer³

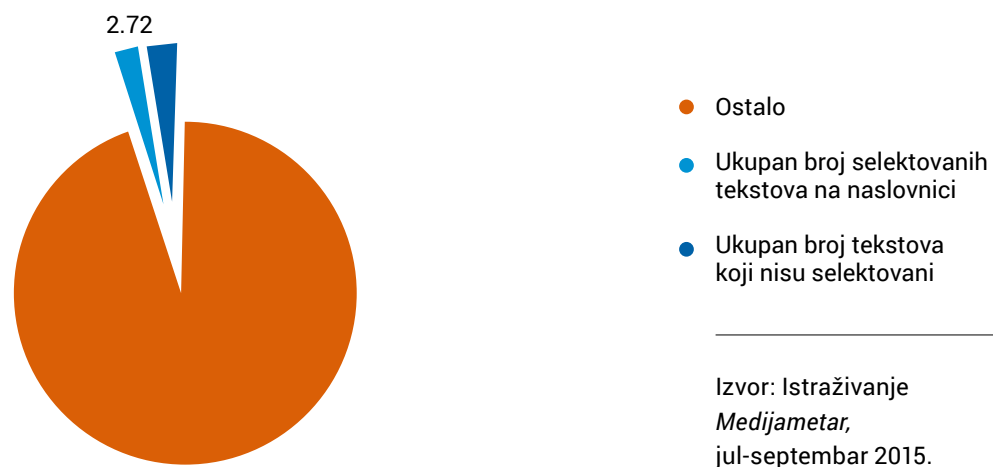
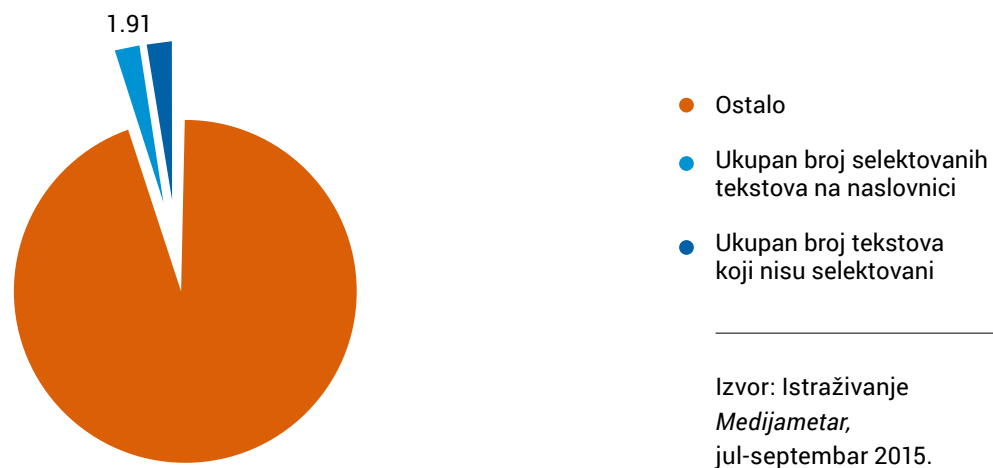

- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

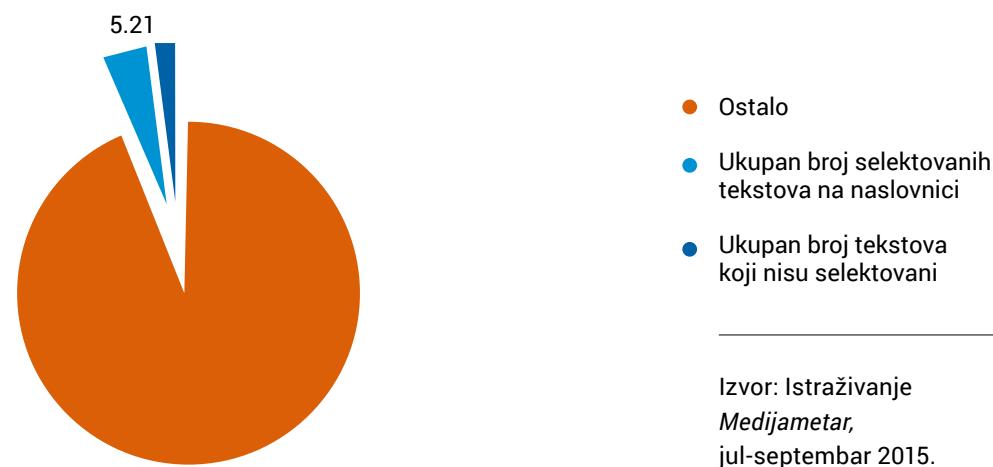
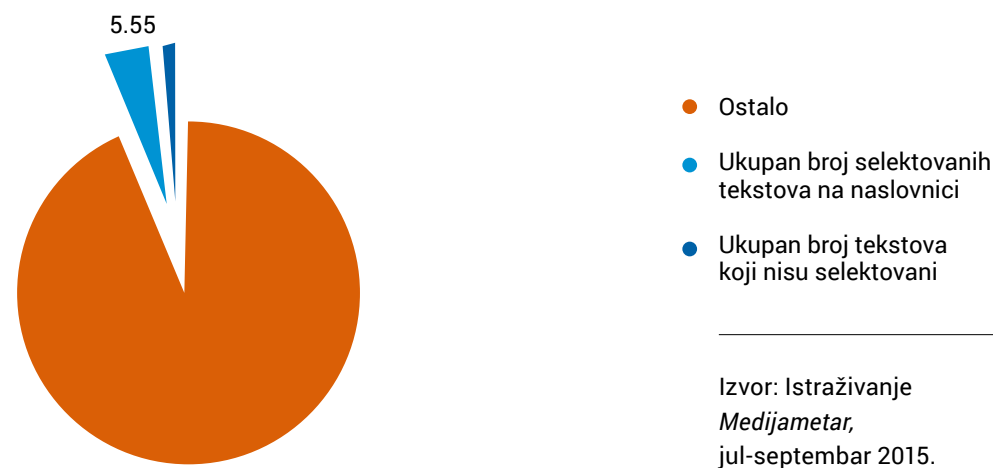
² Za više informacija videti Tabelu 135 u Apendiksu.

³ Za više informacija videti Tabelu 136 u Apendiksu.

Grafikon 3. – *Alo!*⁴Grafikon 4. – *Blic*⁵

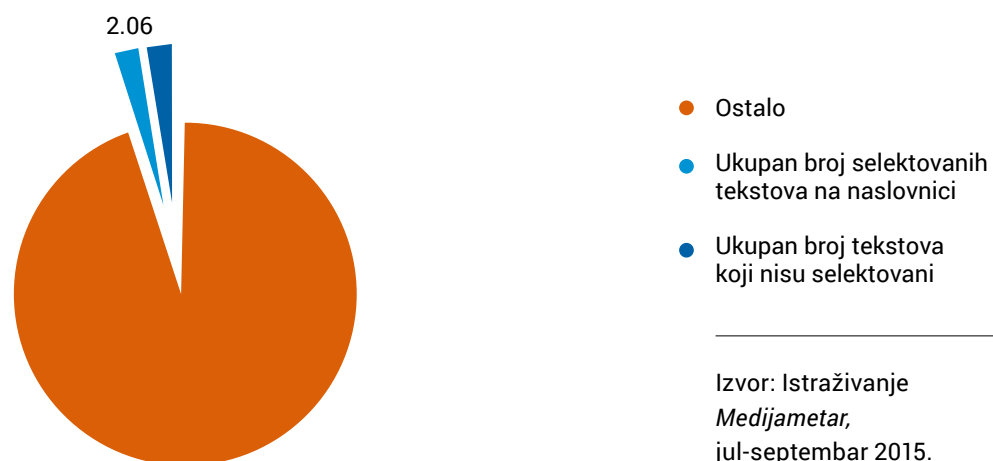
4 Za više informacija videti Tabelu 137 u Apendiksu.

5 Za više informacija videti Tabelu 138 u Apendiksu.

Grafikon 5. – *Politika*⁶Grafikon 6. – *Danas*⁷

6 Za više informacija videti Tabelu 139 u Apendiksu.

7 Za više informacija videti Tabelu 140 u Apendiksu.

Grafikon 7. – Kuri⁸

Ukupan broj analiziranih tekstova u svih sedam medija koji su ušli u uzorak našeg istraživanja je 2.172, i taj broj čini prosečno 63,78% tekstova sa naslovnica i 3,31% od ukupnog broja tekstova.

8 Za više informacija videti Tabelu 141 u Apendiksu.

Tabela 1. – Večernje novosti

Novine: Večernje novosti / rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
Hronika	86	30	56
Društvo	100	84	16
Politika	110	109	1
Ekonomija	47	42	5
Aktuelno	64	46	18
Reportaža	21	7	14
Kultura	15	4	11
Intervju	12	10	2
Svet	13	13	0
Život plus	24	0	24
Sport	20	4	16
Novosti beograd	5	3	2
Dodatak doktor u kući	8	0	8
Spektakl	11	1	10
Bgd 011	0	0	0
Beogradske priče	10	0	10
Sport plus	0	0	0
20 Godina oluje	9	8	1
Tv novosti	0	0	0
Sudbine	6	1	5
Region	0	0	0
Feljton	2	0	2
Akcija	0	0	0
Ispovest	0	0	0
Druga strana	6	2	4
Događaj	5	2	3
In memoriam	0	0	0
UKUPNO	574	366	208

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 2. – *Informer*

Novine: Informer / rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
Udarne vesti	174	173	1
Vesti	136	108	28
Showtime	84	8	76
Zabava	2	0	2
Sport	56	12	44
UKUPNO	452	301	151

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.Tabela 3. – *Alo!*

Novine: Alo! / rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
Moja Srbija	30	0	30
Aktuelno	99	96	3
Vesti	169	109	62
V.I.P	109	5	104
Sport	69	11	58
Saveti	2	0	2
UKUPNO	478	221	259

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.Tabela 4. – *Blic*

Novine: Blic / rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
Aktuelno	5	5	0
Arhiv	2	1	1
Beograd	1	0	1
Dosije	8	7	1
Društvo	41	28	13
Ekonomija	15	15	0
Fenomen	6	0	6
Hronika	62	23	39
Kultura	6	1	5
Politika	39	38	1
Sport	51	4	47
Sudbine	8	0	8
Svet	10	7	3
Tema dana	87	78	9
Tema nedelje	5	2	3
U fokusu	0	0	0
Vremeplov	0	0	0
Zabava	56	5	51
UKUPNO	402	214	188

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 5. – Politika

Novine: Politika / rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
svet	103	92	11
društvo	116	75	41
ekonomija	66	62	4
politika	56	55	1
dogadjaji dana	81	75	6
kultura	33	17	16
hronika	50	38	12
dnevni dodatak	18	2	15
Beograd	9	4	6
Srbija	22	13	9
čitaonica	13	0	13
sport	31	6	25
tema nedelje	13	9	4
ličnosti	10	9	1
region	12	12	0
naslovna	11	8	2
spektar	5	1	5
pogledi	9	9	0
tv dodatak	6	0	6
feljton	0	0	0
potrošač	4	2	2
beogradska hronika	1	0	1
UKUPNO	669	489	180

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 6. – Danas

Novine: Danas / rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
Beograd	1	0	1
dijalog	3	3	0
dodatak biznis	15	14	1
danas specijalni dodatak	6	2	4
danas dodatak	4	0	4
danas vikend	38	22	16
dogadjaj dana	0	0	0
društvo	66	64	2
ekonomija	53	52	1
globus	56	50	6
kultura	33	13	20
intervju	0	0	0
naslovna	4	4	0
zdravlje	0	0	0
politika	140	138	2
periskop	0	0	0
pravo danas	14	14	0
scena	9	0	9
sport	36	4	32
tema	6	6	0
terazije	6	3	3
UKUPNO	490	389	101

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 7. – Kurir

Novine: Kurir / rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
društvo	24	17	7
ekonomija	7	7	0
hronika	46	7	39
kultura	0	0	0
planeta	4	3	1
politika	49	49	0
sport	33	7	26
stars	76	10	66
tema dana	101	92	9
Ukupno	340	192	148

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

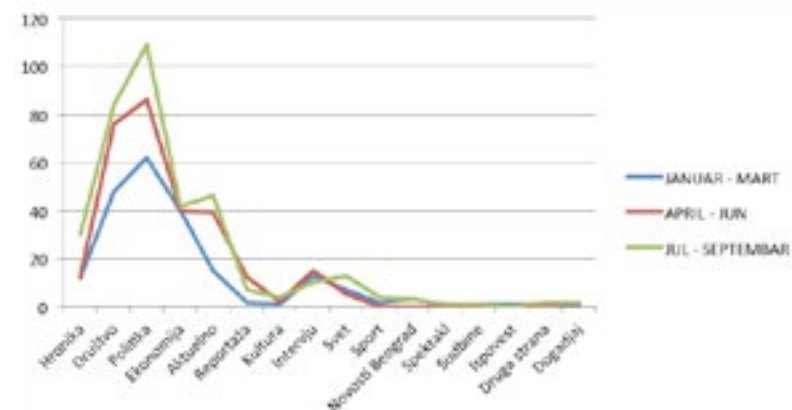
Uvidom u prikazane tabele 1–7 i dalje je uočljivo da struktura analiziranih dnevnih novina prati dve različite logike. Odnosno, *Večernje novosti*, *Politika*, *Danas*, *Blic*, pa čak donekle i *Kurir*, prate klasičnu strukturu dnevnih novina, dok izdanja *Informer* i *Alo!* značajno odstupaju od ove matrice. U ova dva izdanja vesti su dominantna rubrika, koja objedinjuje različite oblasti, a posebna pažnja pridaje se sadržajima zabavnog karaktera, poput informacija o poznatim ličnostima, zatim estradi i sportu, koje sve više dobijaju društveno-politički karakter. Uređivačke strategije koje su utvrđene u prethodna dva izdanja *Medijametra* u potpunosti su uočljive i u trećem kvartalu, što se jasno može primetiti u grafikonima 8–14. Jedino značajno odstupanje primetno je u Grafikonu 12, koji govori o strukturi uzorka selektovanih tekstova u listu *Politika*. Tu uočavamo veliki porast broja izabranih tekstova u rubrici *Svet*, kojih je u prvom i drugom kvartalu bilo 40 (od 95 raspoloživih tekstova iz pomenute rubrike najavljenih ili započelih na naslovnoj strani), odnosno 42 (80), dok je u trećem kvartalu čak 92 od 103 teksta uvršteno u uzorak. Ovo je posledica, pre svega, nastojanja redakcije *Politike* da tokom trećeg tromesečja pokuša da objasni i rekonstruiše globalne uzroke nastanka „migrantske krize“, koja je zapljusnula Evropu i našu zemlju, a koja se intenzivirala u navedenom periodu.

U ovoj analizi sadržaja „proučavamo u stvari način na koji su ideje i slike izražene, odnosno reprezentovane... Proučavanje reprezentacije nema za cilj da ispituje „istinitost“ konstatacija... Ono se ne ograničava na komentar o tome da li skup iskaza tačno odgovara ili opisuje ono što mu je navodno cilj. Zapravo, otkad se istraživači usredsređuju na proces reprezentovanja postalo je očito da bavljenje tačnošću odvodi na pogrešan put. Proučavanje reprezentacije jeste, doslovce, proučavanje reprezentovanja produkcije, odnosno, konstrukcije... u narativnoj formi.“⁹

9 L. Rolend, *Masovne komunikacije*, Clio, Beograd, 1998, 258-259.

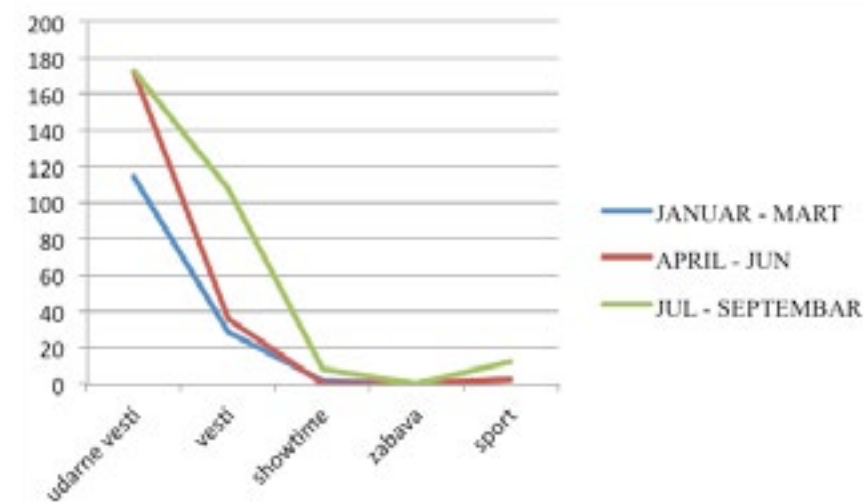
Poređenje sa prethodnim tromesečjem

Grafikon 8. – Večernje novosti

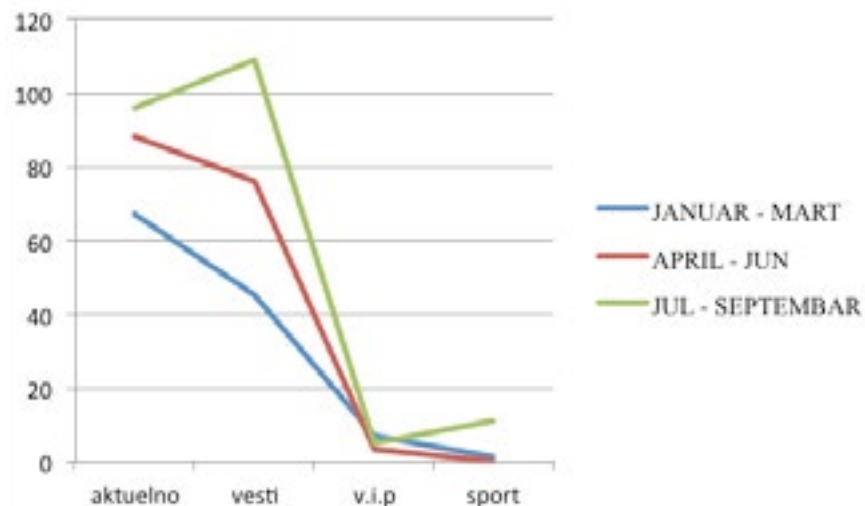
Izvor: Istraživanje *Medijametar* januar-mart 2015, *Medijametar* april-jun 2015. i *Medijametar* jul-septembar 2015.

Grafikon 9. – Informer

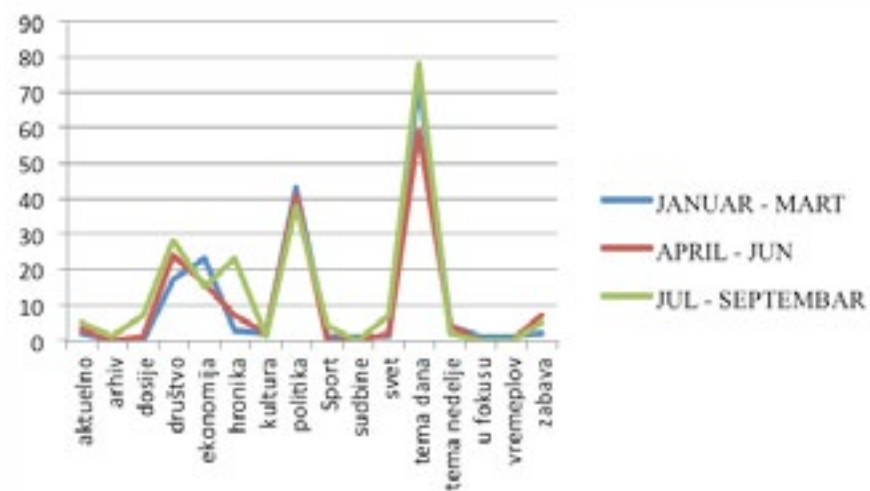
Izvor: Istraživanje *Medijametar* januar-mart 2015, *Medijametar* april-jun 2015. i *Medijametar* jul-septembar 2015.

Grafikon 10. – *Alo!*

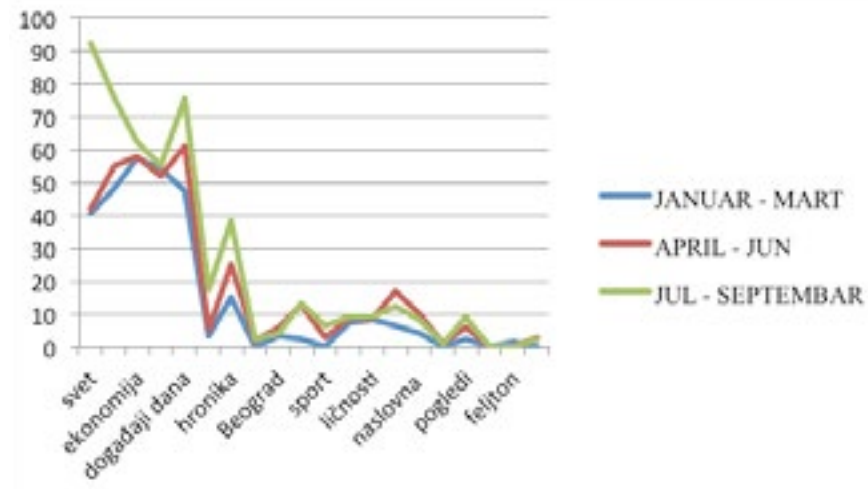
Izvor: Istraživanje *Medijametar* januar-mart 2015, *Medijametar* april-jun 2015. i *Medijametar* jul-septembar 2015.

Grafikon 11. – *Blic*

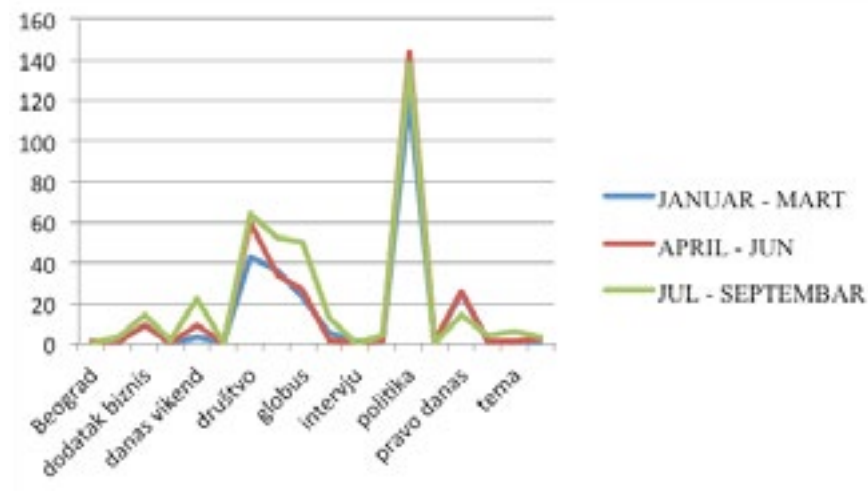
Izvor: Istraživanje *Medijametar* januar-mart 2015, *Medijametar* april-jun 2015. i *Medijametar* jul-septembar 2015.

Grafikon 12. – *Politika*

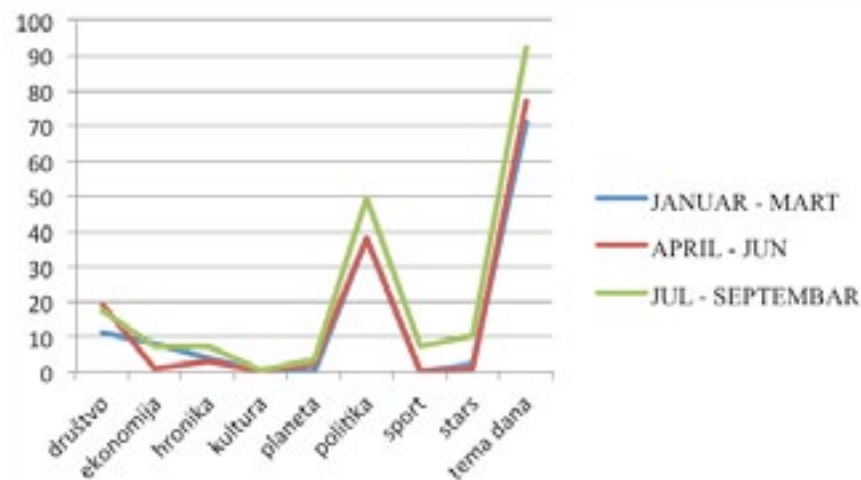
Izvor: Istraživanje *Medijametar* januar-mart 2015, *Medijametar* april-jun 2015. i *Medijametar* jul-septembar 2015.

Grafikon 13. – *Danas*

Izvor: Istraživanje *Medijametar* januar-mart 2015, *Medijametar* april-jun 2015. i *Medijametar* jul-septembar 2015.

Grafikon 14. – Kurir

Izvor: Istraživanje *Medijametar* januar-mart 2015, *Medijametar* april-jun 2015. i *Medijametar* jul-septembar 2015.

Ukoliko uporedimo sva tri kvartala, u trećem tromesečju prvenstveno se može uočiti izuzetno veliki porast broja selektovanih tekstova. U prvom tromesečju taj broj iznosio je 1.360, u drugom 1.673, dok je u trećem kvartalu odabrano 2.172 teksta. Uvećanje ukupnog broja selektovanih tekstova sa naslovnih strana za treći period 2015. godine u odnosu na prvi kvartal je tako skoro 40%, dok je povećanje u odnosu na drugi kvartal oko 23%. Osim očiglednog većeg broja dana u trećem tromesečju (92, u odnosu na 91 u drugom i 90 u prvom), u prvom kvartalu novine nisu štampane četiri dana (objavljen je trobroj za 31. decembar 2014. i 1. i 2. januar 2015, dvobroji za 6. i 7. januar, kao i za 15. i 16. februar), u drugom kvartalu tri (dvobroj 11. i 12. aprila, trobroj 30. aprila, 1. i 2. maja), dok u trećem tromesečju nije bilo neradnih dana, odnosno državnih i verskih praznika.

Drugi razlog povećanja broja tekstova svakako je pojava više unutarpolitičkih i spoljnopoličkih relevantnih događaja, koji su se odvijali tokom trećeg kvartala 2015. Ti događaji, poput "migrantske krize", zaokupili su medijsku pažnju i potisnuli druge teme. Na primer, to je posebno uočljivo u **Tabeli 8**, kada se posmatra dnevni list *Politika*, gde je gotovo dvostruko uvećano procentualno učešće broja tekstova koji su obuhvaćeni uzorkom (od 2.7% u prvom, do 5.2% u trećem kvartalu).

Tabela 8. – Poređenje procentualnog učešća tekstova koji su ušli u uzorak istraživanja, u odnosu na ukupan broj tekstova u svim analiziranim medijima

Medij	% izabranih tekstova		
	III kvartal	II kvartal	I kvartal
Večernje novosti	2.8	2.7	1.7
Informer	3.9	3.4	2.5
Alo!	2.7	2.4	2.0
Blic	1.9	1.6	1.6
Politika	5.2	3.4	2.7
Danas	5.5	4.4	4.1
Kurir	2.0	1.7	1.6

Izvor: Istraživanje *Medijametar* jul-septembar 2015

Treba napomenuti i treći uočeni trend, koji se tiče politizacije različitih tradicionalno "nepolitičkih" tema, poput sporta i estrade, što je takođe dovelo do značajnog povećanja učešća odabranih tekstova sa naslovnih strana u odnosu na one koji nisu ušli u uzorak. Preciznije, teme koje su u prethodnom periodu bile "oslobođene" društveno-političkog konteksta, u trećem tromesečju dobijaju i to, novo ruho, što se posebno može uočiti kroz politizaciju sporta ili plasiranje brojnih afera kojima se, na primer, povezuju takozvane "starlete" i predstavnici različitih struktura vlasti ili političkih stranaka. Ovaj trend se može pratiti i prema broju tekstova sa naslovnih strana koji nisu ušli u uzorak, a koji je u konstantnom padu u svim medijima tokom sva tri kvartala. Odstupanje je primetno samo u slučaju dnevnih novina *Kurir*, gde je jedino uočeno manje povećanje broja neizabranih tekstova (videti **Tabelu 9**).

Tabela 9. – Poređenje broja tekstova koji nisu uzeti za uzorak u svim medijima, tokom prvih tri kvartala 2015.

Medij	Tekstovi koji nisu uzeti za uzorak		
	III kvartal	II kvartal	I kvartal
Večernje novosti	208	267	323
Informer	151	185	179
Alo!	259	269	267
Blic	188	221	228
Politika	180	233	271
Danas	101	148	183
Kurir	148	140	157
Total	1.235	1.463	1.608

Izvor: Istraživanje *Medijametar* jul-septembar 2015.

3

Rezultati istraživanja

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Zastupljenost novinskih žanrova

U žanrovskoj strukturi sedam dnevnih novina iz uzorka, kao i u prva dva kvartala 2015, najzastupljeniji su izveštaji koji čine 1.382 ili 63,63% od 2.172 obrađena teksta. Naredna forma prema učešću je članak sa 10,59%, dok vesti obuhvataju 8,7%, komentari 8,01% i intervjui 7,78% tekstova. Ostale novinske forme u kojima su se izražavali novinari analiziranih štampanih medija su zanemarljivo zastupljene (Tabela 10).

Kada se navedeni rezultati uporede sa prva dva kvartala, jasno je uočljivo manje prisustvo vesti, koje su u prethodnim periodima bile druga forma prema učestalosti (11,89% u drugom, odnosno 12,72% u prvom kvartalu) i veliki porast apsolutnog broja komentara (90 u prvom, 118 u drugom, i čak 174 u trećem tromesečju), što je prvenstveno rezultat pisanja *Politike* i u značajno manjoj meri *Danasa* (pogledati Tabela 11).

Tabela 10. – Pojedinačno učešće žanrova u izveštavanju sedam medija iz uzorka

Žanr	ukupan broj	% učešća
Izveštaj	1.382	63.63
Članak	230	10.59
Vest	189	8.70
Komentar	174	8.01
Intervju	169	7.78
Reportaža	26	1.20
Ostale forme	2	0.09
Total	2.172	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2015.

Tabela 11. - Distribucija novinskih formi prema medijima, u sedam medija iz uzorka

Žanr	<i>Blic</i>	<i>Kurir</i>	<i>Večernje novosti</i>	<i>Alo!</i>	<i>Informer</i>	<i>Politika</i>	<i>Danas</i>	Total
Izveštaj	158	140	264	160	210	216	234	1.382
Članak	9	36	63	3	5	87	27	230
Vest	30	1	0	34	79	13	32	189
Komentar	2	0	0	2	1	129	40	174
Intervju	10	15	34	18	3	36	53	169
Reportaža	5	0	5	4	3	8	1	26
Ostale forme	0	0	0	0	0	0	2	2
Total	214	192	366	221	301	489	389	2.172

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2015.

Izveštaj

U trećem kvartalu 2015. godine, primećen je blag porast procenta učešća izveštaja u odnosu na ostale žanrove (61,18% u prvom i 60,96% u drugom, u odnosu na 63,63% u trećem tromesečju). U svim analiziranim dnevnim izdanjima i dalje je jasno prisutan lični stav novinara u većini izveštaja, iako ta odlika nije svojstvena ovoj novinskoj formi. Vrednosni sud, odnosno, pozitivan ili negativan vrednosni kontekst¹ tako sadrži čak 80,48% izveštaja u *Informeru*, 61,88% u listu *Alo!*, 55,06% u *Blicu*, 45,72% u *Kuriru*, 31,48% u *Politici*, 25,76% u *Večernjim novostima* i 25,21% izveštaja u *Danasu*. Mediji tradicionalne strukture, poput *Danasa*, *Politike* i *Večernjih novosti*, objavljuju i dalje značajno manje izveštaja koji imaju jasno vrednosno opredeljenje, međutim broj takvih tekstova, posebno kada su u pitanju *Politika* i *Danas*, je u poslednjem analiziranom periodu značajno uvećan. U *Kuriru* je primetan nešto manji broj vrednosno konotiranih izveštaja u odnosu na prethodni period, u *Blicu* je taj postotak identičan, dok je uvećanje broja tekstova koji sadrže jasan stav novinara primetan u dnevnim listovima *Alo!* i *Informer*.

¹ U analizi koju predstavljamo, načine prezentovanja određenih tema u pojedinačnim tekstovima iz našeg uzorka kodirali smo na tri različita načina, uzimajući u obzir kako tekst, tako i opremu teksta (nadnaslov, naslov i podnaslov). *Neutralnim* prezentovanjem određenih tema označili smo one tekstove u kojima autori tekstova/novinari ne zauzimaju vrednosni stav prema određenom akteru, već nastoje da na relativno neutralan, odmeren način, poštujući profesionalne standarde, prezentuju određene činjenice koje su predmet teksta. Kao *pozitivne* označili smo one interpretacije u kojima novinari načinom prezentovanja određenih tema iskazuju jasne simpatije i pozitivan odnos prema njima. Kao *negativne* označili smo one interpretacije u kojima novinari načinom prezentovanja određenih tema iskazuju jasnu antipatiju i negativan odnos prema određenim temama.

Trend prisutan u prvih šest meseci kada je u pitanju balans² i dalje je očit, odnosno izveštaji su u svim analiziranim medijima, osim u *Danasu* (gde 33,76% izveštaja nije balansirano), dominantno jednostrani (na primer, sadrže izjavu jednog aktera, odnosno čitav tekst je koncipiran na prenošenju stava jednog sagovornika ili stavove različitih sagovornika koji nastupaju sa istog stanovišta), odnosno, balans je prisutan u samo 29,31% svih objavljenih izveštaja u sedam analiziranih medija.

U većini dnevnih novina primetan je i porast broja nebalansiranih izveštaja u odnosu na prošli kvartal i to u listovima *Kurir* (81,58% nebalansiranih izveštaja u drugom u odnosu na 87,14% u trećem kvartalu), *Politika* (77,91% naspram 83,33%), *Alo!* (69% prema 80,63%), *Blic* (60% - 68,99%), kao i u *Danasu* (29,53% - 33,76%). Nasuprot ovome, u dnevnim novinama *Večernje novosti* zabeležen je pad učešća nebalansiranih izveštaja - od 80% u drugom do 63,26% u trećem periodu. Dnevni list *Informer* u trećem kvartalu beleži manji pad broja nebalansiranih izveštaja, ali u ovim dnevnim novinama i dalje dominiraju jednostrani tekstovi koji pripadaju ovom novinskom žanru (92,86% u drugom, naspram 90,95% u trećem kvartalu).

Tabela 12. – Struktura izveštaja u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Izveštaj	Vrednosni kontekst u odnosu na temu		
	pozitivan %	neutralan %	negativan %
Medij			
Informer	10.48	19.52	70.00
Alo!	13.13	38.13	48.75
Blic	7.59	44.94	47.47
Kurir	4.29	54.29	41.43
Politika	2.78	68.52	28.70
Večernje novosti	7.20	74.24	18.56
Danas	1.71	74.79	23.50
Total %	6.51	55.57	37.92

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2015.

² Balans predstavlja način na koji novinar pristupa temi. Balansiran tekst podrazumeva uravnotežen i objektivni pristup temi i sagovornicima i celovitost informacija.

Tabela 13. - Balansiranost izveštaja u sedam medija iz uzorka

Izveštaj	Balans %	
Medij		
Informer	9.05	90.95
Kurir	12.86	87.14
Politika	16.67	83.33
Alo!	19.38	80.63
Blic	31.01	68.99
Večernje novosti	36.74	63.26
Danas	66.24	33.76
Total	29.31	70.69

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2015.

Ostale novinske forme

Kao što je već istaknuto, druga novinska forma prema zastupljenosti u proteklom kvartalu je članak. Najviše tekstova u ovom žanru ponovo je prisutno u *Politici* 17,79%, ili 87 tekstova, što je ipak oko 5% manje članaka u tim dnevnim novinama u odnosu na drugi kvartal. U *Večernjim novostima* članak je zastupljen u 63 teksta, što čini 17,21% odabranih tekstova sa naslovnica ovog lista (povećanje od oko 5% u odnosu na prethodni period). Od ostalih analiziranih medija, najveća se promena može videti u *Kuriru*, gde je članak sada prisutan u 18,75% ili 36 tekstova (u odnosu na ukupno 5,5% u prethodnom kvartalu). Manje promene u odnosu na treće tromesečje vidljive su u *Danasu* i *Blicu*, gde je ovaj žanr sada zastupljen sa 6,94%, odnosno 4,2%, dok se u formi članka *Informer* izražava u 1,66% (skoro 4% manje nego u proteklom periodu), a *Alo!* samo u 1,35% tekstova.

Procentualno, najveći broj vrednosno obojenih članaka prisutan je u *Informeru*, 80% (negativan vrednosni kontekst), međutim, ovaj medij objavio je samo 5 tekstova u ovoj formi. U medijima gde je članak prisutan u većoj meri, *Politika* je više od polovine (52,87%) članaka objavila u pozitivnom (2,3%) ili negativnom (50,57%) vrednosnom kontekstu. U *Kuriru* 63,89% članaka ima negativnu konotaciju, dok je u *Danasu* 44,44% negativnih tekstova u ovom žanru. Najmanje vrednosno konotiranih tekstova primetno je u *Večernjim novostima* (4,76% pozitivnih i 28,57% negativnih). U *Blicu* je uočljiv najveći procenat pozitivnih tekstova u formi članka 11,11%, međutim, u pitanju je samo jedan tekst, a isti medij objavljuje i 66,67% negativno obojenih članaka. U listu *Alo!* objavljena su samo dva negativna i jedan neutralan tekst (videti **Tabelu 14**).

Interesantno je napomenuti da u najvećem broju analiziranih medija, balans nije u velikoj meri prisutan kada je forma članka u pitanju. Tako je u *Politici*, *Kuriru* i *Informeru* više od 80% članaka jednostrano, dok je u listu *Alo!* nebalansirano oko 67% ovih tekstova. *Blic* i *Večernje novosti* pribegavaju pisanju jednostranih tekstova u preko 50% članaka (više informacija u **Tabeli 15**). Jedini izuzetak je list *Danas*, gde je balans prisutan u 88,89% tekstova.

Tabela 14. – Struktura članaka u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Medij	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	Žanr: članak	broj	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Politika	87	2	2.30	41	47.13	44	50.57	
Večernje novosti	63	3	4.76	42	66.67	18	28.57	
Kurir	36	0	0	13	36.11	23	63.89	
Danas	27	0	0	15	55.56	12	44.44	
Blic	9	1	11.11	2	22.22	6	66.67	
Informer	5	0	0	1	20.00	4	80.00	
Alo	3	0	0	1	33.33	2	66.67	
Total	230	6	2.61	115	50.00	109	47.39	

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2015.

Tabela 15. - Balansiranost članaka u sedam medija iz uzorka

Članak	Balans %	
Medij		
Politika	11.49	88.51
Kurir	16.67	83.33
Informer	20.00	80.00
Alo!	33.33	66.67
Blic	44.44	55.56
Večernje novosti	47.62	52.38
Danas	88.89	11.11
Total	33.04	66.96

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2015.

U trećem kvartalu, **vesti** su najzastupljenija forma u *Informeru* (26,24%), a zatim slede *Alo!* (15,38%), *Blic* (14,01%), *Danas* (8,22%) i *Politika* (2,65%). Na naslovnim stranama *Večernjih novosti* nije bilo vesti koje su ušle u uzorak, dok je list *Kurir* objavio samo jednu vest. Od svih navedenih medija, jedino je *Informer* objavio približno jednak broj vesti kao u prethodnom kvartalu, dok su svi ostali mediji objavili značajno manji tekstova u okviru ovog žanra.

Iako je vest bazična novinska forma, više od 49% vesti je podleglo interpretaciji, odnosno ima vrednosnu konotaciju. Kada posmatramo medije pojedinačno, najviše "obojenih" vesti,

u medijima u kojima je prisutno više od jednog teksta, u ovom žanru vidljivo je u *Informeru* (74,68% negativno i 2,53% pozitivno konotiranih tekstova), zatim slede *Blic* sa 46,66%, *Alo!* sa 38,23% i *Danas* sa 12,5% vrednosno definisanih tekstova (pozitivnih i negativnih). Sve vesti objavljene u *Politici* su u neutralnom kontekstu.

Još jedan parametar koji pokazuje tendenciju ka interpretaciji vesti je i prisustvo balansa u samo 32,28% analiziranih vesti u svim medijima iz uzorka.³

Komentar (kolumna, uvodnik), kao novinski žanr, nije zastupljen u analiziranim tekstovima iz *Kurira* i *Večernjih novosti*, u listovima *Blic* i *Alo!* prisutna su dva komentara, a u *Informeru* samo jedan. *Danas* je objavio 40 komentara (10,28% od ukupnog broja tekstova sa naslovnica *Danasa* koji su ušli u uzorak). Dnevne novine *Politika* i dalje najviše neguju ovu formu i, kao što je već napomenuto, u trećem kvartalu značajno uvećavaju broj komentara na svojim naslovnim stranicama, tako da je to sada drugi žanr prema učestalosti u ovim dnevnim novinama.

Neuobičajena praksa, prema kojoj se urednički komentari objavljuju na naslovnim stranama i dalje je prisutna u medijima u kojima su zabeleženi komentari.

Intervju je u periodu od jula do septembra 2015. najprisutniji u *Danasu* i *Politici*, gde je objavljeno 53, odnosno 36 intervju (13,62% i 7,36% svih objavljenih tekstova iz uzorka u ovim dnevnim novinama). Slede *Večernje novosti* sa 34, *Alo!* i *Kurir* sa 18, odnosno 15, zatim *Blic* sa 10 i *Informer* sa 3 intervju, što je u skladu sa nalazima iz prethodnih izdanja *Medijametra*.

Reportaže čine ukupno 26 ili zanemarljivih 1,2% tekstova. Najviše reportaža (8) objavila je *Politika*, *Večernje novosti* i *Blic* po 5, *Alo!* – 4, *Informer* - 3, *Danas* – 1, dok u *Kuriru* nije objavljena nijedna reportaža.

Kao što je već napomenuto, shodno trendu zastupljenom u prva dva broja *Medijametra*, izveštaj je i dalje najprisutnija forma u svim analiziranim medijima. Međutim, smanjen je broj vesti, a povećan broj komentara i posebno članaka, koji ne predstavljaju poseban doprinos istraživačkom novinarstvu, već vrlo često prostor za iznošenje ličnih stavova ili promovisanje određenih vrednosti u skladu sa uređivačkom politikom samih medija, o čemu najbolje govore podaci da je oko 50% tekstova napisanih u ovoj formi jasno vrednosno definisano, dok u čak 67% članaka izveštavanje nije balansirano.

Akteri

Mediji u Srbiji se, bar sudeći prema analizi empirijskog materijala prikupljenog sa naslovnica, pretežno bave političkim događajima unutar Srbije. Čak 49,76% od ukupnog broja aktera o kojima govore selektovani tekstovi sa naslovnica, čine (individualni i kolektivni) politički akteri koji zauzimaju različite pozicije unutar političkog života Srbije (videti tabelu 16 i tabele

³ Za više informacija videti Tabelu 142 u Apendiksu.

17-21 koje govore o distribuciji učestalosti pojavljivanja pojedinih individualnih političkih aktera). Ukoliko ovom broju pridružimo i tekstove koji govore o inostranim političkim akterima, procenat učešća političkih činilaca u ukupnom broju aktera na naslovnica raste do 75,92%. Ako se pak ovom procentu priključe i tekstovi koji se pozivaju na neimenovane izvore, koji takođe obrađuju teme iz političkog života, najčešće društva Srbije, učešće ovih tekstova u ukupnom broju tekstova iz našeg uzorka se penje na čak 81,58%. Druga grupa po učestalosti pojavljivanja su različiti društveni akteri koji čine 14,61% našeg uzorka. Privredni i ekonomski akteri su protagonisti tekstova sa naslovnica u tek 3,80% slučajeva (videti tabelu 16).

Tabela 16. – Ukupna distribucija aktera koji se pojavljuju u tekstovima koji su ušli u uzorak istraživanja (izražena u apsolutnim brojevima)

Akteri					
Politički akteri	6.229	Unutrašnji	4.083	Individualni	3.403
				Kolektivni	680
	Inostrani	2.146	Individualni	1.901	
			Kolektivni	245	
Privredni/ ekonomski akteri	312	Unutrašnji	264	Individualni	177
				Kolektivni	87
	Inostrani	48	Individualni	13	
			Kolektivni	35	
Drugi društveni akteri	1.199	Unutrašnji	1.199	Individualni	1.083
				Kolektivni	116
	Inostrani	0	Individualni	0	
			Kolektivni	0	
Neimenovani izvor					464
Total					8.204

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

U tabelama 17, 18, 19, 20 i 21 data je distribucija učestalosti pojavljivanja pojedinih individualnih političkih aktera koji delaju unutar političke scene društva Srbije. Individualni politički akteri – članovi i članice Vlade Srbije (51,40%) i političkih stranaka pozicije (14,45%) značajno su prisutniji na naslovnica (65,85%) u odnosu na 1,35% predstavnika lokalnih samouprava, 15,66% opozicionih aktera i 17,21% onih koji ne pripadaju ni aktuelnoj vladi Srbije, ni strankama pozicije i/ili opozicije.

Tabela 17. – Distribucija učestalosti pojavljivanja individualnih političkih aktera iz Vlade Republike Srbije i predsednika Republike Srbije

Vlada RS i predsednik RS	Total	
	broj	%
Aleksandar Vučić	621	35.57
Tomislav Nikolić	246	14.09
Ivica Dačić	220	12.60
Nebojša Stefanović	148	8.48
Aleksandar Vulin	103	5.90
Zorana Mihajlović	89	5.10
Bratislav Gašić	51	2.92
Rasim Ljajić	40	2.29
Kori Udovički	28	1.60
Jadranka Joksimović	28	1.60
Nikola Selaković	27	1.55
Željko Sertić	24	1.37
Dušan Vujović	23	1.32
Aleksandar Antić	23	1.32
Srđan Verbić	19	1.09
Ivan Tasovac	18	1.03
Velimir Ilić	17	0.97
Vanja Udovičić	8	0.46
Zlatibor Lončar	7	0.40
Snežana Bogosavljević Bošković	6	0.34
Total	1.746	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 18. – Distribucija učestalosti pojavljivanja individualnih političkih aktera iz **pozicije**

Pozicija: individualni akteri	broj	%
Marko Đurić	28	5.83
Vladimir Đukanović	25	5.21
Zoran Babić	25	5.21
Siniša Mali	24	5.00
Milutin Mrkonjić	23	4.79
Branko Ružić	22	4.58
Momir Stojanović	22	4.58
Ivan Mrkić	21	4.38
Maja Gojković	17	3.54
Dušan Bajatović	17	3.54
Stanislava Pak	16	3.33
Milovan Drecun	16	3.33
Slavica Đukić Dejanović	15	3.13
Dijana Vukomanović	14	2.92
Đorđe Milićević	14	2.92
Radimir Nikolić	13	2.71
Veroljub Arsić	13	2.71
Goran Vesić	12	2.50
Dragan Marković Palma	11	2.29
Igor Mirović	11	2.29
Miodrag Linta	11	2.29
Predrag Marković	10	2.08
Vuk Drašković	10	2.08
Žarko Obradović	10	2.08
Novica Tončev	9	1.88
Meho Omerović	8	1.67
Petar Škundrić	6	1.25
Igor Bečić	5	1.04
Ištvan Pastor	5	1.04
Marijan Ristićević	5	1.04
Milan Krkobabić	5	1.04
Aleksandar Jovičić	4	0.83

Pozicija: individualni akteri	broj	%
Aleksandar Martinović	4	0.83
Goran Knežević	4	0.83
Momo Čolaković	4	0.83
Predrag Mikić	4	0.83
Riza Halimi	4	0.83
Đorđe Čabarkapa	3	0.63
Suzana Vasiljević	3	0.63
Vidoje Drndarević	3	0.63
Nikola Nikodijević	2	0.42
Vuk Fatić	2	0.42
Total	480	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 19.** – Distribucija učestalosti pojavljivanja individualnih političkih aktera **predstavnik lokalne samouprave**

Predstavnik lokalne samouprave	broj	%
Milan Stamatović	9	19.57
Nagip Arifi	6	13.04
Ragmi Mustafa	6	13.04
Mihalj Bimbo	5	10.87
Tihomir Petković	5	10.87
Robert Lacko	4	8.70
Zoran Perišić	4	8.70
Bratislav Jugović	3	6.52
Čedomir Janjić	2	4.35
Jene Maglai	2	4.35
Total	46	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 20. – Distribucija učestalosti pojavljivanja individualnih političkih aktera iz **opozicije**

Opozicija	broj	%
Bojan Pajtić	90	17.05
Vojislav Šešelj	75	14.20
Boris Tadić	61	11.55
Borislav Stefanović	50	9.47
Čedomir Jovanović	36	6.82
Sanda Rašković Ivić	25	4.73
Dragan Šutanovac	19	3.60
Zoran Živković	18	3.41
Janko Veselinović	13	2.46
Nenad Čanak	13	2.46
Nenad Popović	12	2.27
Sulejman Ugljanin	12	2.27
Aleksandar Senić	11	2.08
Nemanja Šarović	11	2.08
Boško Obradović	10	1.89
Miroslav Vasin	8	1.52
Aleksandar Đurđev	6	1.14
Veroljub Stevanović	6	1.14
Vjerica Radeta	6	1.14
Vladimir Todorčić	6	1.14
Balša Božović	5	0.95
Konstantin Samofalov	5	0.95
Dušan Petrović	4	0.76
Marko Đurišić	4	0.76
Nataša Jovanović	4	0.76
Ninoslav Stojadinović	4	0.76
Vladan Glišić	4	0.76
Zoran Krasić	4	0.76
Goran Ješić	3	0.57
Gordana Pop Lazić	3	0.57
Total	528	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 21.** – Distribucija učestalosti pojavljivanja **drugih** individualnih političkih i društvenih aktera

Ostali akteri	broj	%
Slobodan Milošević	68	22.08
Predrag Gojković	47	15.26
roditelji Predraga Gojkovića	47	15.26
Zoran Đinđić	25	8.12
Mlađan Dinkić	24	7.79
Dragan Đilas	10	3.25
Emir Kusturica	10	3.25
Mira Marković	10	3.25
Vojislav Koštunica	9	2.92
Kokan Mladenović	8	2.60
Bogoljub Karić	7	2.27
Dragica Nikolić	7	2.27
Nemanja Nenadić	7	2.27
Rodoljub Milović	7	2.27
Goran Miletić	6	1.95
Elizabet Farel	5	1.62
Redžep Arifi	5	1.62
Andrej Vučić	4	1.30
Ištvan Kaić	2	0.65
Total	308	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

U analizi koja sledi, načine prezentovanja određenih aktera u pojedinačnim tekstovima iz našeg uzorka smo kodirali na tri različita načina, uzimajući u obzir kako tekst, tako i tekstu-alnu opremu teksta (nadnaslov, naslov i podnaslov). *Neutralnim* prezentovanjem određenih aktera označili smo one tekstove u kojima autori tekstova/novinari ne zauzimaju vrednosni stav prema određenom akteru već nastoje da na relativno neutralan i odmeren način prezentuju činjenice koje su predmet teksta. Kao *pozitivne* označili smo one interpretacije u kojima novinari načinom prezentovanja određenih aktera iskazuju jasne simpatije i pozitivan odnos prema njima. Kao *negativne* označili smo one interpretacije u kojima novinari načinom prezentovanja određenih aktera iskazuju jasnu antipatiju i negativan odnos prema njima. U tabelama 22, 23, 24, 25 i 26 prikazan je vrednosni kontekst unutar koga se pojedini individualni politički akteri sa političke scene Srbije pojavljuju u selektovanim tekstovima sa naslovnica.

Tabela 22. – Vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz Vlade Republike Srbije i predsednika Republike Srbije

Vlada RS i predsednik RS	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Aleksandar Vučić	30	4.83	580	93.40	11	1.77
Tomislav Nikolić	0	0.00	199	80.89	47	19.11
Ivica Dačić	0	0.00	209	95.00	11	5.00
Nebojša Stefanović	1	0.68	147	99.32	0	0.00
Aleksandar Vulin	2	1.94	99	96.12	2	1.94
Zorana Mihajlović	0	0.00	72	80.90	17	19.10
Bratislav Gašić	2	3.92	45	88.24	4	7.84
Rasim Ljajić	0	0.00	37	92.50	3	7.50
Kori Udovički	0	0.00	23	82.14	5	17.86
Jadranka Joksimović	0	0.00	25	89.29	3	10.71
Nikola Selaković	1	3.70	25	92.59	1	3.70
Željko Sertić	0	0.00	22	91.67	2	8.33
Dušan Vujović	0	0.00	20	86.96	3	13.04
Aleksandar Antić	0	0.00	23	100.00	0	0.00
Srdjan Verbić	0	0.00	18	94.74	1	5.26
Ivan Tasovac	0	0.00	13	72.22	5	27.78
Velimir Ilić	0	0.00	14	82.35	3	17.65
Vanja Udovičić	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Zlatibor Lončar	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Snežana Bogosavljević Bošković	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Total	36	2.06	1590	91.07	120	6.87

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 23.** – Vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz stranaka pozicije i uposlenika državnih organa i institucija

Pozicija: individualni akteri	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Marko Đurić	1	3.57	27	96.43	0	0.00
Vladimir Đukanović	0	0.00	23	92.00	2	8.00
Zoran Babić	0	0.00	21	84.00	4	16.00
Siniša Mali	0	0.00	24	100.00	0	0.00
Milutin Mrkonjić	0	0.00	20	86.96	3	13.04
Branko Ružić	1	4.55	19	86.36	2	9.09
Momir Stojanović	0	0.00	19	86.36	3	13.64
Ivan Mrkić	0	0.00	16	76.19	5	23.81
Maja Gojković	0	0.00	15	88.24	2	11.76
Dušan Bajatović	0	0.00	15	88.24	2	11.76
Stanislava Pak	0	0.00	14	87.50	2	12.50
Milovan Drecun	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Slavica Đukić Dejanović	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Dijana Vukomanović	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Đorđe Milićević	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Radomir Nikolić	0	0.00	8	61.54	5	38.46
Veroljub Arsić	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Goran Vesić	0	0.00	11	91.67	1	8.33
Dragan Marković Palma	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Igor Mirović	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Miodrag Linta	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Predrag Marković	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Vuk Drašković	0	0.00	8	80.00	2	20.00
Žarko Obradović	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Novica Tončev	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Meho Omerović	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Petar Škundrić	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Igor Bečić	0	0.00	2	40.00	3	60.00
Ištvan Pastor	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Total	2	0.42	431	89.79	47	9.79

Pozicija: individualni akteri	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Marijan Rističević	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Milan Krkobabić	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Aleksandar Jovičić	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Aleksandar Martinović	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Goran Knežević	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Momo Čolaković	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Predrag Mikić	0	0.00	1	25.00	3	75.00
Riza Halimi	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Đorđe Čabarkapa	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Suzana Vasiljević	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vidoje Drndarević	0	0.00	1	33.33	2	66.67
Nikola Nikodijević	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Vuk Fatić	0	0.00	1	50.00	1	50.00
Total	2	0.42	431	89.79	47	9.79

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 24. – Vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera **predstavnik lokalne samouprave**

Predstavnici lokalne samouprave	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Milan Stamatović	3	33.33	6	66.67	0	0.00
Nagip Arifi	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Ragmi Mustafa	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Mihalj Bimbo	0	0.00	2	40.00	3	60.00
Tihomir Petković	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Robert Lacko	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Zoran Perišić	0	0.00	2	50.00	2	50.00
Bratislav Jugović	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Čedomir Janjić	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Jene Maglai	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Total	3	6.52	38	82.61	5	10.87

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 25. – Vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz **opozicionih stranaka**

Opozicija	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Bojan Pajtić	1	1.11	71	78.89	18	20.00
Vojislav Šešelj	1	1.33	67	89.33	7	9.33
Boris Tadić	1	1.64	50	81.97	10	16.39
Borisav Stefanović	0	0.00	44	88.00	6	12.00
Čedomir Jovanović	1	2.78	23	63.89	12	33.33
Sanda Rašković Ivić	0	0.00	25	100.00	0	0.00
Dragan Šutanovac	0	0.00	17	89.47	2	10.53
Zoran Živković	0	0.00	16	88.89	2	11.11
Janko Veselinović	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Nenad Čanak	0	0.00	11	84.62	2	15.38
Nenad Popović	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Sulejman Ugljanin	1	8.33	7	58.33	4	33.33
Aleksandar Senić	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Nemanja Šarović	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Boško Obradović	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Miroslav Vasin	0	0.00	5	62.50	3	37.50
Aleksandar Đurđev	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Veroljub Stevanović	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Vjerica Radeta	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Vladimir Todorčić	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Balša Božović	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Konstantin Samofalov	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Dušan Petrović	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Marko Đurišić	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Nataša Jovanović	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ninoslav Stojadinović	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Vladan Glišić	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Zoran Krasić	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Goran Ješić	1	33.33	1	33.33	1	33.33
Gordana Pop Lazić	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Total	6	1.14	453	85.80	69	13.07

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 26. – Vrednosni kontekst pojavljivanja **drugih** individualnih političkih i društvenih aktera

Ostali akteri	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Slobodan Milošević	0	0.00	60	88.24	8	11.76
Predrag Gojković	0	0.00	47	100.00	0	0.00
roditelji Predraga Gojkovića	0	0.00	47	100.00	0	0.00
Zoran Đinđić	0	0.00	25	100.00	0	0.00
Mlađan Dinkić	1	4.17	15	62.50	8	33.33
Dragan Đilas	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Emir Kusturica	6	60.00	4	40.00	0	0.00
Mira Marković	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Vojislav Koštunica	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Kokan Mladenović	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Bogoljub Karić	0	0.00	5	71.43	2	28.57
Dragica Nikolić	0	0.00	5	71.43	2	28.57
Nemanja Nenadić	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Rodoljub Milošević	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Goran Miletić	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Elizabet Farel	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Redžep Arifi	5	100.00	0	0.00	0	0.00
Andrej Vučić	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ištvan Kaić	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Total	12	3.90	272	88.31	24	7.79

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Kao i u prethodna dva tromesečja, najzastupljeniji akter na naslovnim stranicama dnevnih novina u Srbiji je premijer Srbije Aleksandar Vučić, o kojem mediji iz našeg uzorka izveštavaju pretežno neutralno (u čak 93,4% slučajeva). O njemu je napisano još i 4,83% pozitivnih i 1,77% tekstova sa negativnom konotacijom. Kao protagonista tekstova na naslovnica, premijer se pojavljuje čak 621 put, što je značajno više od prvog sledećeg rangiranog aktera (što je "neimenovani izvor" koji se, kao "protagonista" tekstova sa naslovnica, pojavljuje čak 464 puta). Najveću frekvenciju pojavljivanja Aleksandra Vučića, izraženu u apsolutnim brojevima, beležimo u dnevnim listovima *Politika* (119), *Danas* (105) i *Večernje novosti* (105) (videti tabelu 27). Međutim, izraženo u relativnim brojevima procentualnog učešća tekstova u kojima se on pojavljuje kao akter u odnosu na ukupan broj selektovanih tekstova iz istih pojedinačnih novina, vidimo da je on kao akter najzastupljeniji u *Kuriru* (čak 42,71% tekstova iz našeg uzorka govori o Vučiću) i dnevnom listu *Alo* (32,58% tekstova) (videti tabelu 28).

Procentualno najveće učešće pozitivnih tekstova o njemu, kao i u prethodnom tromesečju, beležimo u dnevnim novinama *Informer* (gde nalazimo 9,72% tekstova sa naslovnica u kojima se on pojavljuje, a koji su pozitivno konotirani), i u dnevnom listu *Alo!* (11,11%), dok negativnih, opet kao i u prethodnom tromesečju, u listu *Danas* (9,52%, odnosno 10 negativno konotiranih tekstova u trećem tromesečju 2015. godine) (videti tabelu 27).

Tabela 27. – Aleksandar Vučić: Vrednosti kontekst u odnosu na medij

Aleksandar Vučić	pozitivan		neutralan		negativan		Total	
Medij	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Blic	1	1.52	64	96.97	1	1.52	66	100.00
Kurir	5	6.10	77	93.90	0	0.00	82	100.00
Večernje novosti	5	4.76	100	95.24	0	0.00	105	100.00
Alo!	8	11.11	64	88.89	0	0.00	72	100.00
Informer	7	9.72	65	90.28	0	0.00	72	100.00
Politika	4	3.36	115	96.64	0	0.00	119	100.00
Danas	0	0.00	95	90.48	10	9.52	105	100.00
Total	30	4.83	580	93.40	11	1.77	621	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 28. – Broj pojavljivanja Aleksandra Vučića u odnosu na ukupan broj tekstova u pojedinim dnevnim novinama

Aleksandar Vučić prema medijima	broj pojavljivanja	ukupan broj tekstova	% učešća u odnosu na ukupan broj tekstova
Kurir	82	192	42.71
Alo	72	221	32.58
Blic	66	214	30.84
Večernje novosti	105	366	28.69
Danas	105	389	26.99
Politika	119	489	24.34
Informer	72	301	23.92
Total	621	2.172	28.59

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Drugi individualni politički akter sa političke scene Srbije koji se najčešće pojavljivao na naslovnica analiziranih dnevnih novina je predsednik Republike Srbije Tomislav Nikolić. On je protagonista čak 11,33% analiziranih tekstova (videti tabelu 29).

Tabela 29. – Broj pojavljivanja Tomislava Nikolića u odnosu na ukupan broj tekstova u pojedinim dnevnim novinama

Tomislav Nikolić prema medijima	broj pojavljivanja	ukupan broj tekstova	% učešća u odnosu na ukupan broj tekstova
Kurir	56	192	29.17
Alo!	34	221	15.38
Večernje novosti	38	366	10.38
Blic	22	214	10.28
Danas	38	389	9.77
Politika	42	489	8.59
Informer	16	301	5.32
Total	246	2.172	11.33

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Najviše negativno konotiranih tekstova, čak 47, odnosi se na aktuelnog predsednika Srbije Tomislava Nikolića (videti tabelu 30). Najveći broj negativno konotiranih tekstova o Tomislavu Nikoliću beležimo u dnevnom listu *Kurir* (23 teksta) i *Alo!* (16), koji u oba slučaja čine više od 40% tekstova u kojima je Tomislav Nikolić protagonista, a koji su objavljeni u ovim listovima (videti tabelu 30).

Tabela 30. -Tomislav Nikolić: Vrednosti kontekst u odnosu na medij

Tomislav Nikolić	pozitivan		neutralan		negativan		Total	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Medij								
Blic	0	0.00	20	90.91	2	9.09	22	100.00
Kurir	0	0.00	33	58.93	23	41.07	56	100.00
Večernje novosti	0	0.00	38	100.00	0	0.00	38	100.00
Alo!	0	0.00	18	52.94	16	47.06	34	100.00
Informer	0	0.00	16	100.00	0	0.00	16	100.00
Politika	0	0.00	42	100.00	0	0.00	42	100.00
Danas	0	0.00	32	84.21	6	15.79	38	100.00
Total	0	0.00	199	80.89	47	19.11	246	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Najviše negativno konotiranih tekstova među ministrima vlade Republike Srbije napisano je o Zorani Mihajlović, ukupno 17. Kada su u pitanju individualni politički akteri iz stranaka pozicije i uposlenici državnih organa i institucija, izraženo u relativnim brojevima, najveći procentualni skor negativnih tekstova beležimo o savetniku predsednika Srbije, Predragu Mikiću. Čak 75% tekstova iz našeg uzorka koji su se našli na naslovnim stranama, a koji go-

vore o Predragu Mikiću, negativno je konotirano. Drugo mesto zauzima zamenik gradonačelnika Užica Vidoje Drndarević, o kome čak 66,67% tekstova govori na negativan način, a treće narodni poslanik Igor Bečić o kome 60% tekstova govori na negativan način. Od opozicionih aktera najviše negativno konotiranih tekstova napisano je o Bojanu Pajtiću, ukupno 18 (videti tabele 22, 23 i 25).

Značajno je manje onih tekstova koji se bave određenim kolektivnim političkim akterima značajnim za političku scenu Srbije, a koji su zastupljeni sa manje od 16,65% među unutarpolitičkim socijalnim akterima. U tabelama 31 - 36 izlistani su svi akteri klasifikovani u ovu kategoriju iz našeg uzorka zajedno sa frekvencijama i vrednosnim konotacijama njihovog pojavljivanja.

Tabela 31. – Distribucija učestalosti pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **državni organi i institucije**

Državni organi i institucije	broj	%
Vlada Srbije	111	25.58
Ministarstvo unutrašnjih poslova	60	13.82
Ministarstvo spoljnih poslova	28	6.45
Narodna banka Srbije	22	5.07
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja	20	4.61
Ministarstvo odbrane	18	4.15
Narodna skupština republike Srbije	16	3.69
Vojska Srbije	14	3.23
BIA	13	3.00
Ministarstvo finansija	12	2.76
Ministarstvo zdravlja	11	2.53
Predsedništvo Srbije	11	2.53
Agencija za privatizaciju	9	2.07
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	9	2.07
Ministarstvo kulture i informisanja	9	2.07
Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	8	1.84
Ministarstvo pravde	8	1.84
Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike	8	1.84
Kabinet predsednika Srbije	7	1.61
Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine	7	1.61
Total	434	100.00

Državni organi i institucije	broj	%
Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija	6	1.38
Agencija za restituciju	5	1.15
Ministarstvo privrede	5	1.15
Agencija za privredne registre	4	0.92
Kabinet predsednika Vlade Srbije	4	0.92
Agencija za osiguranje depozita, stečaj i sanaciju banaka	3	0.69
Ministarstvo energetike i rudarstva	2	0.46
Ministarstvo omladine i sporta	2	0.46
Agencija za lekove i medicinska sredstva Srbije	1	0.23
Agencija za strana ulaganja	1	0.23
Total	434	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 32. – Vrednosni kontekst u odnosu na domaće kolektivne političke aktere: **državni organi i institucije**

Državni organi i institucije	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vlada Srbije	1	0.90	108	97.30	2	1.80
Ministarstvo unutrašnjih poslova	1	1.67	59	98.33	0	0.00
Ministarstvo spoljnih poslova	0	0.00	28	100.00	0	0.00
Narodna banka Srbije	1	4.55	20	90.91	1	4.55
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja	0	0.00	19	95.00	1	5.00
Ministarstvo odbrane	0	0.00	17	94.44	1	5.56
Narodna skupština republike Srbije	0	0.00	15	93.75	1	6.25
Vojska Srbije	1	7.14	13	92.86	0	0.00
BIA	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Ministarstvo finansija	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Ministarstvo zdravlja	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Predsedništvo Srbije	0	0.00	9	81.82	2	18.18
Agencija za privatizaciju	0	0.00	7	77.78	2	22.22
Total	4	0.92	417	96.08	13	3.00

Državni organi i institucije	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Ministarstvo kulture i informisanja	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	0	0.00	6	75.00	2	25.00
Ministarstvo pravde	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Kabinet predsednika Srbije	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Agencija za restituciju	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ministarstvo privrede	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Agencija za privredne registre	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Kabinet predsednika Vlade Srbije	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Agencija za osiguranje depozita, stečaj i sanaciju banaka	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ministarstvo energetike i rudarstva	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Ministarstvo omladine i sporta	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Agencija za lekove i medicinska sredstva Srbije	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Agencija za strana ulaganja	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Total	4	0.92	417	96.08	13	3.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 33. – Distribucija učestalosti pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **pozicija**

Pozicija: kolektivni akteri	broj	%
SNS	77	62.10
SPS	41	33.06
PUPS	4	3.23
Pokret snaga Srbije	1	0.81
Pokret socijalista	1	0.81
Total	124	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 34.** – Vrednosni kontekst u odnosu na domaće kolektivne političke aktere: **pozicija**

Pozicija: kolektivni akteri	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
SNS	1	1.30	75	97.40	1	1.30
SPS	0	0.00	38	92.68	3	7.32
PUPS	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Pokret snaga Srbije	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Pokret socijalista	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Total	1	0.81	119	95.97	4	3.23

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 35.** – Distribucija učestalosti pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **opozicija**

Opozicija	broj	%
DS	67	63.21
SRS	13	12.26
DSS	11	10.38
Dveri	11	10.38
LSV	4	3.77
Total	106	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 36.** – Vrednosni kontekst u odnosu nadomaće kolektivne političke aktere: **opozicija**

Opozicija	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Demokratska stranka	0	0.00	50	74.63	17	25.37
Srpska radikalna stranka	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Demokratska stranka Srbije	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Dveri	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Liga socijaldemokrata Vojvodine	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Total	0	0.00	89	83.96	17	16.04

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Značajno manji procenat tekstova sa naslovnica govori o inostranim (individualnim i kolektivnim) političkim akterima i političkim akterima sa Kosova (svega 26,69% od ukupnog broja tekstova). Protagonisti ovih tekstova češće su individualni akteri/pojedinci (u 88,58% slučajeva) nego oni kolektivni (11,41%) (videti tabelu 16 i tabele 45 i 46). Među individualnim inostranim političkim akterima u nešto manjem procentu su prisutni oni koji nisu iz regiona (44,97% - videti tabele 53 - 61), nego oni regionalni (55,02% - videti tabele 37 - 52).

Tabela 37. – Distribucija učestalosti pojavljivanja individualnih inostranih političkih društvenih aktera iz regiona: Hrvatska

Hrvatska: Individualni akteri	broj	%
Zoran Milanović	91	25.07
Kolinda Grabar Kitarović	59	16.25
Ranko Ostojić	28	7.71
Franjo Tuđman	28	7.71
Milorad Pupovac	22	6.06
Tomislav Karamarko	16	4.41
Marko Perković Tompson	14	3.86
Ante Pavelić	12	3.31
Savo Štrbac	11	3.03
Vesna Pusić	10	2.75
Ivo Josipović	8	2.20
Žarko Puhovski	7	1.93
Ivan Penava	5	1.38
Ivo Sanader	5	1.38
Boro Grubišić	4	1.10
Total	363	100.00

Hrvatska: Individualni akteri	broj	%
Dejan Drakulić	4	1.10
Jadranka Kosor	4	1.10
Mladen Markač	4	1.10
Ante Kotromanović	3	0.83
Goran Bošnjak	3	0.83
Damir Kajin	3	0.83
Igor Gavrić	3	0.83
Josipa Rimac	3	0.83
Marijan Pavliček	3	0.83
Željko Džepina	3	0.83
Orsat Miljenić	3	0.83
Branimir Glavaš	3	0.83
Josip Leko	2	0.55
Mate Granić	2	0.55
Total	363	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 38. – Vrednosni kontekst u odnosu na individualne inostrane političke aktere iz regiona: Hrvatska

Hrvatska: Individualni akteri	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Zoran Milanović	0	0.00	55	60.44	36	39.56
Kolinda Grabar Kitarović	0	0.00	46	77.97	13	22.03
Ranko Ostojić	0	0.00	20	71.43	8	28.57
Franjo Tuđman	0	0.00	20	71.43	8	28.57
Milorad Pupovac	0	0.00	22	100.00	0	0.00
Tomislav Karamarko	0	0.00	15	93.75	1	6.25
Marko Perković Tompson	0	0.00	4	28.57	10	71.43
Ante Pavelić	0	0.00	11	91.67	1	8.33
Savo Štrbac	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Total	0	0.00	274	75.48	89	24.52

Hrvatska: Individualni akteri	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vesna Pusić	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Ivo Josipović	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Žarko Puhovski	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Ivan Penava	0	0.00	3	60.00	2	40.00
Ivo Sanader	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Boro Grubišić	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dejan Drakulić	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Jadranka Kosor	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Mladen Markač	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Ante Kotromanović	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Goran Bošnjak	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Damir Kajin	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Igor Gavrić	0	0.00	1	33.33	2	66.67
Josipa Rimac	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Marijan Pavliček	0	0.00	1	33.33	2	66.67
Željko Džepina	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Orsat Miljenić	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Branimir Glavaš	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Josip Leko	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Mate Granić	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Total	0	0.00	274	75.48	89	24.52

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 39. – Distribucija učestalosti pojavljivanja individualnih inostranih političkih aktera iz regiona: Crna Gora

Crna Gora	broj	%
Milo Đukanović	7	58.33
Filip Vujanović	3	25.00
Svetozar Marović	2	16.66
Total	12	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 40. – Vrednosni kontekst u odnosu na individualne inostrane političke aktere iz regiona: Crna Gora

Crna Gora	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Milo Đukanović	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Filip Vujanović	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Svetozar Marović	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Total	0	0.00	11	94.12	1	5.88

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 41.** – Distribucija učestalosti pojavljivanja individualnih inostranih političkih i društvenih aktera iz regiona: Federacija BiH/Republika Srpska

Bosna i Hercegovina: Individualni akteri	broj	%
Bakir Izetbegović	69	16.71
Milorad Dodik	69	16.71
Naser Orić	52	12.59
Mladen Ivanić	31	7.51
Dragan Čović	23	5.57
Čamil Duraković	20	4.84
Alija Izetbegović	13	3.15
Dragan Mektić	13	3.15
Almir Merdić	12	2.91
Munira Subašić	10	2.42
Dragan Lukač	9	2.18
Mirsad Vilić	8	1.94
Husein Kavazović	8	1.94
Majke Srebrenice	7	1.69
Dževad Galijašević	7	1.69
Gojko Vasić	6	1.45
Denis Zvizdić	5	1.21
Valentin Incko	5	1.21
Mirsad Ćatić	5	1.21
Emir Suljagić	4	0.97
Total	413	100.00

Bosna i Hercegovina: Individualni akteri	broj	%
Amar Orić	4	0.97
Mujo Dizdarević	4	0.97
Elvedin Himzić	4	0.97
Morin Kormak	3	0.73
Mladen Bosić	3	0.73
Zoran Korać	3	0.73
Alen Kominlija	3	0.73
Ramiz Hodžić Siki	3	0.73
Željko Komšić	2	0.48
Fahrudin Radončić	2	0.48
Igor Crnadak	2	0.48
Hatidže Mehmedović	2	0.48
Esad Duraković	1	0.24
Momčilo Novaković	1	0.24
Total	413	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 42.** – Vrednosni kontekst u odnosu na individualne inostrane političke aktere iz regiona: Federacija BiH/Republika Srpska

Bosna i Hercegovina: Individualni akteri	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Bakir Izetbegović	0	0.00	46	66.67	23	33.33
Milorad Dodik	1	1.45	65	94.20	3	4.35
Naser Orić	0	0.00	39	75.00	13	25.00
Mladen Ivanić	0	0.00	29	93.55	2	6.45
Dragan Čović	0	0.00	21	91.30	2	8.70
Čamil Duraković	0	0.00	19	95.00	1	5.00
Alija Izetbegović	0	0.00	11	84.62	2	15.38
Dragan Mektić	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Almir Merdić	0	0.00	3	25.00	9	75.00
Munira Subašić	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Dragan Lukač	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Mirsad Vilić	0	0.00	4	50.00	4	50.00
Total	2	0.48	336	81.36	75	18.16

Bosna i Hercegovina: Individualni akteri	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Husein Kavazović	0	0.00	5	62.50	3	37.50
Majke Srebrenice	1	14.29	6	85.71	0	0.00
Dževad Galijašević	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Gojko Vasić	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Denis Zvizdić	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Valentin Incko	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Mirsad Ćatić	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Emir Suljagić	0	0.00	2	50.00	2	50.00
Amar Orić	0	0.00	2	50.00	2	50.00
Mujo Dizdarević	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Elvedin Himzić	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Morin Kormak	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Mladen Bosić	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Zoran Korać	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Alen Kominlija	0	0.00	1	33.33	2	66.67
Ramiz Hodžić Siki	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Željko Komšić	0	0.00	1	50.00	1	50.00
Fahrudin Radončić	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Igor Crnadak	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Hatidže Mehmedović	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Esad Duraković	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Momčilo Novaković	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Total	2	0.48	336	81.36	75	18.16

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 43. – Distribucija učestalosti pojavljivanja individualnih inostranih političkih aktera iz regiona: Makedonija

Makedonija: Individualni akteri	broj	%
Ivo Kotevski	8	66.67
Nikola Gruevski	4	33.33
Total	12	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 44. – Vrednosni kontekst u odnosu na individualne inostrane političke aktere iz regiona: Makedonija

Makedonija: Individualni akteri	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Ivo Kotevski	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Nikola Gruevski	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Total	0	0.00	12	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 45. – Distribucija učestalosti pojavljivanja individualnih političkih aktera: Kosovo

Kosovo: Individualni akteri	broj	%
Hašim Tači	37	24.67
Isa Mustafa	28	18.67
Oliver Ivanović	19	12.67
Petrit Selimi	10	6.67
Ramuš Haradinaj	10	6.67
Ksenija Božović	6	4.00
Aleksandar Jablanović	5	3.33
Atifete Jahjaga	5	3.33
Edita Tahiri	5	3.33
Rada Trajković	5	3.33
Branimir Stojanović	3	2.00
Fatmir Ljimaj	3	2.00
Total	150	100.00

Kosovo: Individualni akteri	broj	%
Gabrijel Meući	3	2.00
Roksana Komša	3	2.00
Goran Rakić	2	1.33
Agim Čeku	2	1.33
Kadri Veseli	2	1.33
Aljbin Kurti	1	0.67
Iljir Deda	1	0.67
Total	150	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 46. – Vrednosni kontekst u odnosu na individualne političke aktere: Kosovo

Kosovo: Individualni akteri	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Hašim Tači	0	0.00	24	64.86	13	35.14
Isa Mustafa	0	0.00	27	96.43	1	3.57
Oliver Ivanović	1	5.26	18	94.74	0	0.00
Petrit Selimi	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Ramuš Haradinaj	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Ksenija Božović	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Aleksandar Jablanović	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Atifete Jahjaga	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Edita Tahiri	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Rada Trajković	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Branimir Stojanović	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Fatmir Ljimaj	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Gabrijel Meući	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Roksana Komša	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Goran Rakić	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Agim Čeku	0	0.00	0	0.00	2	100.00
Kadri Veseli	0	0.00	1	50.00	1	50.00
Aljbin Kurti	0	0.00	0	0.00	1	100.00
Total	1	0.67	127	84.67	22	14.67

Kosovo: Individualni akteri	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Iljir Deda	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Total	1	0.67	127	84.67	22	14.67

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 47. – Distribucija učestalosti pojavljivanja individualnih inostranih političkih aktera iz regiona: Albanija

Albanija	broj	%
Edi Rama	15	83.3
Škelzen Malići	3	16.7
Total	18	100.0

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 48. – Vrednosni kontekst u odnosu na individualne inostrane političke aktere iz regiona: Albanija

Albanija	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Edi Rama	0	0.00	10	66.67	5	33.33
Škelzen Malići	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Total	0	0.00	13	72.22	5	27.78

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 49. – Distribucija učestalosti pojavljivanja individualnih inostranih političkih aktera iz regiona: Mađarska

Mađarska: Individualni akteri	broj	%
Viktor Orban	53	53.54
Peter Sijarto	23	23.23
Zoltan Kovač	8	8.08
Šandor Pinter	6	6.06
Janoš Ader	5	5.05
Janoš Lazar	4	4.04
Total	99	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 50. – Vrednosni kontekst u odnosu na individualne inostrane političke aktere iz regiona: Mađarska

Mađarska: Individualni akteri	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Viktor Orban	0	0.00	33	62.26	20	37.74
Peter Sijarto	0	0.00	22	95.65	1	4.35
Zoltan Kovač	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Šandor Pinter	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Janoš Ader	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Janoš Lazar	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Total	0	0.00	77	77.78	22	22.22

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 51.** – Distribucija učestalosti pojavljivanja individualnih inostranih političkih aktera iz regiona: Grčka

Grčka	broj	%
Aleksis Cipras	71	55.04
Janis Varufakis	29	22.48
Euklid Cakalotos	7	5.43
Panajotis Lafazanis	7	5.43
Evangelos Meimarakis	4	3.10
Panos Kamenas	4	3.10
Nikos Kocijas	4	3.10
Janis Dragasakis	3	2.33
Total	129	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 52.** – Vrednosni kontekst u odnosu na individualne inostrane političke aktere iz regiona: Grčka

Grčka	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Aleksis Cipras	4	5.63	58	81.69	9	12.68
Janis Varufakis	3	10.34	26	89.66	0	0.00
Euklid Cakalotos	1	14.29	6	85.71	0	0.00
Panajotis Lafazanis	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Evangelos Meimarakis	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Panos Kamenas	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Nikos Kocijas	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Janis Dragasakis	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Total	8	6.20	112	86.82	9	6.98

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 53.** – Distribucija učestalosti pojavljivanja individualnih inostranih političkih aktera izvan regiona: Strani političari

	broj	%
Barak Obama	38	12.06
Bil Klinton	26	8.25
Bašar al Asad	24	7.62
Majkl Kirbi	23	7.30
Fransoa Oland	19	6.03
Džozef Bajden	19	6.03
Dejvid Kameron	19	6.03
Džon Keri	12	3.81
Ahmet Davutoglu	11	3.49
Sebastijan Kurc	10	3.17
Filip Hamond	9	2.86
Redžep Tajip Erdogan	9	2.86
Petro Porošenko	8	2.54
Jerun Dejselblum	8	2.54
Total	315	100.00

	broj	%
Viktorija Nuland	7	2.22
Borut Pahor	6	1.90
Li Kećijang	6	1.90
Si Đinping	6	1.90
Toni Bler	6	1.90
Verner Fajman	6	1.90
Bohuslav Sobotka	5	1.59
Denis Kif	5	1.59
Johana Mikl-Lajtner	5	1.59
Loran Fabijus	5	1.59
Miroslav Lajčak	5	1.59
Mateo Renci	4	1.27
Miro Cerar	4	1.27
Piter Vilson	4	1.27
Džeremi Korbin	3	0.95
Paolo Đentiloni	3	0.95
Total	315	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 54. – Vrednosni kontekst u odnosu na individualne inostrane političke aktere izvan regiona: Strani političari

	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Barak Obama	1	2.63	34	89.47	3	7.89
Bil Klinton	0	0.00	20	76.92	6	23.08
Bašar al Asad	1	4.17	21	87.50	2	8.33
Majkl Kirbi	0	0.00	20	86.96	3	13.04
Fransoa Oland	0	0.00	37	78.72	10	21.28
Džozef Bajden	0	0.00	19	100.00	0	0.00
Dejvid Kameron	0	0.00	13	68.42	6	31.58
Džon Keri	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Ahmet Davutoglu	0	0.00	10	90.91	1	9.09
Sebastijan Kurc	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Total	2	0.58	301	87.76	40	11.66

	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Filip Hamond	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Redžep Tajip Erdogan	0	0.00	6	66.67	3	33.33
Petro Porošenko	0	0.00	6	75.00	2	25.00
Jerun Dejselblum	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Viktorija Nuland	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Borut Pahor	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Li Kećijang	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Si Đinping	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Toni Bler	0	0.00	4	66.67	2	33.33
Verner Fajman	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Bohuslav Sobotka	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Denis Kif	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Johana Mikl-Lajtner	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Loran Fabijus	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Miroslav Lajčak	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Mateo Renci	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Miro Cerar	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Piter Vilson	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Džeremi Korbin	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Paolo Đentiloni	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Total	2	0.58	301	87.76	40	11.66

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 55. – Distribucija učestalosti pojavljivanja individualnih inostranih političkih aktera izvan regiona: Nemačka

Nemačka: Individualni akteri	broj	%
Angela Merkel	131	65.50
Volfgang Šojble	15	7.50
Frank Valter Štajnmajer	14	7.00
Zigmar Gabrijel	7	3.50
Tomas de Mezijer	6	3.00
Aksel Ditman	5	2.50
Horst Zehofer	5	2.50
Manfred Šmit	5	2.50
Štefan Zajbert	4	2.00
Aleksander Dobrint	3	1.50
Markus Zeder	3	1.50
Josip Juratović	2	1.00
Total	200	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 56.** – Vrednosni kontekst u odnosu na individualne inostrane političke aktere izvan regiona: Nemačka

Nemačka: Individualni akteri	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Angela Merkel	131	65.50	9	6.87	117	89.31	5	3.82
Volfgang Šojble	15	7.50	0	0.00	12	80.00	3	20.00
Frank Valter Štajnmajer	14	7.00	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Zigmar Gabrijel	7	3.50	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Tomas de Mezijer	6	3.00	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Aksel Ditman	5	2.50	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Horst Zehofer	5	2.50	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Manfred Šmit	5	2.50	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Total	200	100.00	9	4.50	183	91.50	8	4.00

Nemačka: Individualni akteri	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Štefan Zajbert	4	2.00	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Aleksander Dobrint	3	1.50	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Markus Zeder	3	1.50	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Josip Juratović	2	1.00	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Total	200	100.00	9	4.50	183	91.50	8	4.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 57.** – Distribucija učestalosti pojavljivanja individualnih inostranih političkih aktera: Rusija

Rusija: Individualni akteri	broj	%
Vladimir Putin	71	60.68
Vitalij Čurkin	12	10.26
Aleksandar Čepurin	8	6.84
Sergej Lavrov	8	6.84
Sergej Šojgu	8	6.84
Dmitrij Medvedev	5	4.27
Dmitrij Peskov	3	2.56
Genadij Gatilov	2	1.71
Total	117	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 58. – Vrednosni kontekst u odnosu na individualne inostrane političke aktere: Rusija

Rusija: Individualni akteri	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vladimir Putin	13	18.31	54	76.06	4	5.63
Vitalij Čurkin	2	16.67	10	83.33	0	0.00
Aleksandar Čepurin	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Sergej Lavrov	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Sergej Šoju	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Dmitrij Medvedev	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Dmitrij Peskov	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Genadij Gatilov	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Total	15	12.82	97	82.91	5	4.27

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 59.** – Distribucija učestalosti pojavljivanja individualnih inostranih političkih aktera: Predstavnicu EU institucija

Predstavnicu EU institucija	broj	%
Johanes Han	39	22.67
Federika Mogerini	39	22.67
Maja Kocijančič	23	13.37
Žan-Klod Junker	15	8.72
Majkl Devenport	13	7.56
Donald Tusk	13	7.56
Nataša Berto	12	6.98
Dimitris Avramopulos	7	4.07
Martin Šulc	7	4.07
Dejvid Mekalister	4	2.33
Total	172	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 60.** – Vrednosni kontekst u odnosu na individualne inostrane političke aktere: Predstavnicu EU institucija

Predstavnicu EU institucija	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Johanes Han	1	2.56	38	97.44	0	0.00
Federika Mogerini	0	0.00	39	100.00	0	0.00
Maja Kocijančič	0	0.00	17	73.91	6	26.09
Žan-Klod Junker	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Majkl Devenport	0	0.00	10	76.92	3	23.08
Donald Tusk	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Nataša Berto	0	0.00	10	83.33	2	16.67
Dimitris Avramopulos	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Martin Šulc	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Dejvid Mekalister	1	25.00	3	75.00	0	0.00
Total	2	1.16	158	91.86	12	6.98

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 61.** – Vrednosni kontekst u odnosu na individualne inostrane političke aktere: predstavnicu UN

Predstavnicu UN	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Ban Ki Mun	18	36.73	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Hans Fridrih Šoder	8	16.33	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Antonio Gutereš	7	14.29	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Irina Bokova	5	10.20	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Jan Elijason	5	10.20	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Adrijan Edvards	3	6.12	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Melisa Fleming	3	6.12	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Total	49	100.00	0	0.00	49	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 62. – Distribucija učestalosti pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera: Akteri u vezi sa Haškim tribunalom

Akteri u vezi sa Tribunalom u Hagu	broj	%
Haški tribunal	29	18.24
Ratko Mladić	22	13.84
Nikola Šainović	15	9.43
Radovan Karadžić	14	8.81
Dragan Vasiljković	10	6.29
Jovica Stanišić	7	4.40
Milan Martić	7	4.40
Mile Mrkšić	6	3.77
Vladimir Lazarević	6	3.77
Milan Babić	5	3.14
Mile Novaković	5	3.14
Miroslav Deronjić	5	3.14
Momir Talić	5	3.14
Slavko Dokmanović	5	3.14
Goran Hadžić	4	2.52
Sreten Lukić	4	2.52
Vlastimir Đorđević	3	1.89
Slobodan Praljak	3	1.89
Alfons Ori	2	1.26
Momčilo Perišić	2	1.26
Total	159	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 63.** – Vrednosni kontekst u odnosu na individualne inostrane političke aktere: Akteri u vezi sa Haškim tribunalom

Akteri u vezi sa Tribunalom u Hagu	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Haški tribunal	0	0.00	22	75.86	7	24.14
Ratko Mladić	0	0.00	22	100.00	0	0.00
Nikola Šainović	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Radovan Karadžić	0	0.00	12	85.71	2	14.29
Dragan Vasiljković	3	30.00	7	70.00	0	0.00
Jovica Stanišić	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Milan Martić	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Mile Mrkšić	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Vladimir Lazarević	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Milan Babić	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Mile Novaković	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Miroslav Deronjić	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Momir Talić	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Slavko Dokmanović	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Goran Hadžić	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Sreten Lukić	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Vlastimir Đorđević	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Slobodan Praljak	0	0.00	1	33.33	2	66.67
Alfons Ori	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Momčilo Perišić	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Total	3	1.89	145	91.19	11	6.92

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 64. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja kolektivnih inostranih političkih aktera: EU institucije

EU institucije	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Evropska komisija	43	67.19	0	0.00	39	90.70	4	9.30
Evropski parlament	12	18.75	0	0.00	12	100.00	0	0.00
“Evropska unija”	9	14.06	0	0.00	2	22.22	7	77.78
Total	64	100.00	0	0.00	53	82.81	11	17.19

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 65.** – Vrednosni kontekst u odnosu na inostrane kolektivne političke aktere: Hrvatska

Hrvatska: Kolektivni akteri	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Hrvatska policija	11	15.49	0	0.00	7	63.64	4	36.36
Vlada Hrvatske	10	14.08	0	0.00	8	80.00	2	20.00
Hrvatski mediji	9	12.68	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Hrvatska demokratska zajednica	8	11.27	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Hrvatska vojska	7	9.86	0	0.00	5	71.43	2	28.57
“Hrvatske vlasti”	6	8.45	0	0.00	0	0.00	6	100.00
Jutarnji list	6	8.45	0	0.00	6	100.00	0	0.00
HRT	5	7.04	0	0.00	2	40.00	3	60.00
Ambasada Hrvatske	3	4.23	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Hrvatska gospodarska komora	2	2.82	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Ministarstvo spoljnih poslova Hrvatske	2	2.82	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Ustavni sud Hrvatske	2	2.82	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Total	71	100.00	0	0.00	53	74.65	18	25.35

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 66.** – Vrednosni kontekst u odnosu na inostrane kolektivne političke aktere: Crna Gora

Crna Gora	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore	4	80.00	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Vlada Crne Gore	1	20.00	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Total	5	100.00	0	0.00	5	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijameta*, jul-septembar 2015.**Tabela 67.** – Vrednosni kontekst u odnosu na inostrane kolektivne političke aktere: Bosna i Hercegovina

Bosna i Hercegovina: Kolektivni akteri	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Tužilaštvo BiH	6	26.09	0	0.00	6	100.00	0	0.00
MUP Federacije BiH	4	17.39	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Predsedništvo BiH	4	17.39	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Vlada Republike Srpske	3	13.04	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Crni labudovi	3	13.04	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Direkcija za koordinaciju policijskih tela BiH	2	8.70	0	0.00	2	100.00	0	0.00
MUP Republike Srpske	1	4.35	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Total	23	100.00	0	0.00	21	91.30	2	8.70

Tabela 68. – Vrednosni kontekst u odnosu na inostrane kolektivne političke aktere: Makedonija

Makedonija: Kolektivni akteri	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Makedonska policija	7	35	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Makedonske vlasti	6	30	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Makedonski mediji	3	15	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Makedonske železnice	3	15	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ministarstvo spoljnih poslova Makedonije	1	5	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Total	20	100.00	0	0.00	18	90.00	2	10.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 69.** – Vrednosni kontekst u odnosu na kolektivne političke aktere: Kosovo

Kosovo: Kolektivni akteri	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Euleks	6	37.50	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Pokret Samoopredeljenje	5	31.25	0	0.00	2	40.00	3	60.00
OVK	4	25.00	0	0.00	2	50.00	2	50.00
Vlada Kosova	1	6.25	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Total	16	100.00	0	0.00	10	62.50	6	37.50

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 70.** – Vrednosni kontekst u odnosu na inostrane kolektivne političke aktere: Mađarska

Mađarska: Kolektivni akteri	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vlada Mađarske	17	68.00	0	0.00	9	52.94	8	47.06
“mađarske vlasti”	4	16.00	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Parlament Mađarske	2	8.00	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Mađarska vojska	1	4.00	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Total	25	100.00	0	0.00	16	64.00	9	36.00

Mađarska: Kolektivni akteri	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Ministarstvo spoljnih poslova Mađarske	1	4.00	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Total	25	100.00	0	0.00	16	64.00	9	36.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015**Tabela 71.** – Vrednosni kontekst u odnosu na inostrane kolektivne političke aktere: Rusija

Rusija: Kolektivni akteri	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Ambasada Ruske Federacije	2	100.00	0	0.00	1	50.00	1	50.00
Total	2	100.00	0	0.00	1	50.00	1	50.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015**Tabela 72.** – Vrednosni kontekst u odnosu na inostrane kolektivne političke aktere: Nemačka

Nemačka: Kolektivni akteri	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Ministarstvo spoljnih poslova Nemačke	2	33.33	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Ministarstvo unutrašnjih poslova Nemačke	2	33.33	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Vlada Nemačke	2	33.33	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Total	6	100.00	0	0.00	6	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015

Već i iz ovog letimičnog pregleda frekvencija pojavljivanja pojedinih aktera na naslovnim stranama odabranih štampanih dnevnih novina iz našeg uzorka, jasno se uočava da mediji sa nejednakim interesovanjem tretiraju pitanja iz domena unutrašnje i spoljne politike. Činjenica da su inostrani akteri na naslovnica dnevni novina u Srbiji prisutni u značajno manjem procentu (34,45% u odnosu na 65,54% učestalosti pojavljivanja domaćih političkih aktera) govori o fokusiranosti domaćih medija na polje unutrašnje politike, koje u inter-

pretaciji pojedinih dnevnih listova često poprima obrise fikcije, o čemu će biti više reči u delu analize koji se bavi interpretativnim strategijama u medijskoj obradi određenih tema. Razlozi za приметno odsustvo interesovanja za privredne aktere i njihovo razumevanje društvene, ekonomske i političke situacije u Srbiji i svetu ostaje zagonetno (svega 3,80% od ukupnog uzorka aktera čine privredni akteri), tim pre što se u narativima mnogih političara ekonomska pitanja i privredna konsolidacija zemlje apostrofiraju kao ključni elementi budućih razvojnih strategija društva Srbije (videti tabelu 16 i tabele 73-78).

Tabela 73. – Distribucija učestalosti pojavljivanja individualnih domaćih privrednih/ekonomskih aktera

Privreda: domaći individualni akteri	broj	%
Aleksandar Obradović	17	9.60
Miroslav Mišković	14	7.91
Đoko Krivokapić	13	7.34
Jelena Jovanović	10	5.65
Muhamed Alabar	10	5.65
Cvetan Vasilev	9	5.08
Lidija Udovički	9	5.08
Žarko Pavlović Vačko	7	3.95
Agroposlovi	6	3.39
Ana Brnabić	6	3.39
Continental Winds	6	3.39
Mark Krendal	6	3.39
Marko Čadež	6	3.39
Predrag Ranković Peconi	6	3.39
Martin Vinterkorn	5	2.82
Tihomir Petković	5	2.82
Budimir Bulatović Lopov	5	2.82
Dejvid Petreus	4	2.26
Dragan Đurić	4	2.26
Miodrag Kostić	3	1.69
Miroslav Bogičević	3	1.69
Nikola Nedeljković	3	1.69
Violeta Jovanović	3	1.69
Total	177	100.00

Privreda: domaći individualni akteri	broj	%
Zoran Drobnjak	3	1.69
Marko Mišković	3	1.69
Toplica Spasojević	3	1.69
Vladan Atanasijević	3	1.69
Vojin Lazarević	3	1.69
Veselin Jevrosimović	2	1.13
Total	177	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 74. – Vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih privrednih/ekonomskih aktera

Privreda: domaći individualni akteri	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Aleksandar Obradović	0	0.00	4	23.53	13	76.47
Miroslav Mišković	0	0.00	9	64.29	5	35.71
Đoko Krivokapić	0	0.00	12	92.31	1	7.69
Jelena Jovanović	0	0.00	4	40.00	6	60.00
Muhamed Alabar	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Cvetan Vasilev	0	0.00	5	55.56	4	44.44
Lidija Udovički	0	0.00	5	55.56	4	44.44
Žarko Pavlović Vačko	0	0.00	5	71.43	2	28.57
Agroposlovi	0	0.00	2	33.33	4	66.67
Ana Brnabić	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Continental Winds	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Mark Krendal	0	0.00	4	66.67	2	33.33
Marko Čadež	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Predrag Ranković Peconi	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Martin Vinterkorn	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Tihomir Petković	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Total	0	0.00	120	67.80	57	32.20

Privreda: domaći individualni akteri	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Budimir Bulatović Lopov	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Dejvid Petreus	0	0.00	1	25.00	3	75.00
Dragan Đurić	0	0.00	1	25.00	3	75.00
Miodrag Kostić	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Miroslav Bogičević	0	0.00	1	33.33	2	66.67
Nikola Nedeljковиć	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Violeta Jovanović	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Zoran Drobnjak	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Marko Mišković	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Toplica Spasojević	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vladan Atanasijević	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Vojin Lazarević	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Veselin Jevrosimović	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Total	0	0.00	120	67.80	57	32.20

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 75. – Distribucija učestalosti pojavljivanja kolektivnih domaćih privrednih/ekonomskih aktera

Privreda	broj	%
Elektroprivreda Srbije	20	22.99
DIPOS	18	20.69
NALED	9	10.34
Srbijagas	9	10.34
Privredna komora Srbije	7	8.05
Agroposlovi	6	6.90
Continental Winds	6	6.90
Srpska fabrika stakla	5	5.75
Železara Smederevo	4	4.60
Elektromreže Srbije	3	3.45
Total	87	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 76. – Vrednosni kontekst pojavljivanja kolektivnih domaćih privrednih/ekonomskih aktera

Privreda	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Elektroprivreda Srbije	0	0.00	14	70.00	6	30.00
DIPOS	0	0.00	11	61.11	7	38.89
NALED	0	0.00	5	55.56	4	44.44
Srbijagas	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Privredna komora Srbije	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Agroposlovi	0	0.00	2	33.33	4	66.67
Continental Winds	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Srpska fabrika stakla	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Železara Smederevo	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Elektromreže Srbije	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Total	0	0.00	65	74.71	22	25.29

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 77. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih inostranih privrednih/ekonomskih aktera

Predstavnici MMF/ Svetske Banke	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Kristin Lagard	9	69.23	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Džejms Ruf	4	30.77	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Total	13	100.00	0	0.00	13	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 78. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja kolektivnih inostranih privrednih/ekonomskih aktera

MMF/ Svetska Banka	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
MMF	30	85.71	0	0.00	30	100.00	0	0.00
Svetska banka	5	14.29	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Total	35	100.00	0	0.00	35	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Pored već pominjanih političkih i privrednih aktera protagonisti naslovnica su i razni drugi društveni akteri, koji na različite načine utiču na društvene i političke prilike unutar Srbije. Na osnovu prikupljene empirijske građe mi smo ih podelili na:

1. individualne: (a) predstavnike samostalnih i nezavisnih državnih organa (videti tabelu 79), (b) analitičare⁴ političkih, društvenih, ekonomskih, bezbednosnih i inih prilika (tabele 80, 81 i 82), (c) predstavnike Srpske pravoslavne crkve i drugih verskih organizacija (tabele 83, 84 i 85), (d) predstavnike pravosudnih organa (tabela 86), (e) aktere povezane sa "migrantskom krizom" (tabela 87) i (f) protagoniste različitih političko-es-tradnih ili kriminalnih afera⁵ (tabele 88-91);
2. kolektivne, u koje spadaju samostalni i nezavisni državni organi (tabela 92), Srpska pravoslavna crkva (tabela 93), pravosudni organi (tabela 94) i kolektivni akteri povezani sa "migrantskom krizom" (tabela 95).

4 Za više podataka o zastupljenosti pojedinih analitičara na naslovcama različitih medija iz našeg uzorka videti tabele 143-149 u Apendiksu.

5 Deo naslovnica medija iz uzorka okupirale su i brojne afere koje su se u najvećoj meri odnosile na politički život u Srbiji, iz ugla estrade/zabave i kriminala, pa su shodno velikom prisustvu aktera iz ovih tekstova i izdvojene posebne tabele koje ilustruju ovu praksu. Tako su akteri grupisani u odnosu na aferu „Loto“ (Izvlačenje brojeva u 59. kolu igre na sreću „Loto“ 28.07.2015. izazvalo je burnu reakciju javnosti, medija, kao i državnih organa i institucija. Tada se, u TV prenosu izvlačenja brojeva u ovoj igri na sreću, peti broj kombinacije pojavio na ekranu pre nego što je kuglica izvučena iz bubnja. Ovaj incident uneo je sumnju u način na koji Državna lutrija Srbije organizuje igre na sreću, a čitav događaj u javnosti nazvan je afera „Loto“), aferu „Banana“ (Mreža za istraživanje kriminala i korupcije KRIK objavila je početkom septembra 2015. na svom sajtu snimke iz 2008. i 2009. godine na kojima su sastanci Rodoljuba Radulovića, u medijima često nazivanog Miša Banana, optuženog za šverc kokaina u okviru grupe Darka Šarića, sa tada aktuelnim rukovodstvom MUP, uključujući i tadašnjeg ministra unutrašnjih poslova Ivicu Dačića. Mediji su danima diskutovali o navedenim snimcima uz učešće svih društveno-političkih aktera. Događaj je u medijima nazivan afera „Banana“) i navodne ljubavne veze starleta i političara, koji su najčešće ostajali anonimni.

Najveći broj tekstova generisale su informacije o „savetnici u Vladi Srbije“ (ili Ministarstvu spoljnih poslova – u zavisnosti od izveštaja) Dušici Jevđenić, koja, prema navodima medija „ima dete sa moćnim političarem“, o čijem se identitetu intenzivno nagađalo. Više medija raspravljalo je o njenim postupcima i komentarisalo njen privatni život, uvedeći u narativ njenu porodicu, rodbinu, prijatelje i „portparolku“. Naslovi poput „Političar finansira dugo letovanje bahate starlete“, bili su svakodnevna pojava u analiziranim medijima.

Više tekstova napisano je i o aferi „misice ubice“ i „narodnog poslanika“, kako su mediji nazivali Slobodanku Tošić i Žiku Gojkovića, pa su se tako mogli pročitati naslovi poput „Misica ubica je švalerka poslanika“ i slično. U okviru ove afere, pre nego što je otkriven identitet „narodnog poslanika“, čak su se pojavljivali i „spiskovi osumnjičenih“.

Tabela 79. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: Predstavnici nezavisnih državnih organa

Predstavnici nezavisnih tela	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Saša Janković	60	66.67	0	0.00	12	20.00	48	80.00
Brankica Janković	15	16.67	0	0.00	13	86.67	2	13.33
Rodoljub Šabić	10	11.11	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Jelisaveta Vasilić	3	3.33	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Tatjana Babić	2	2.22	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Total	90	100.00	0	0.00	40	44.44	50	55.56

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Posebnu ulogu u tekstovima na naslovnim stranama medija iz uzorka imaju analitičari (videti tabelu 80 i 81). Mediji ih tretiraju u neutralnom kontekstu u čak 99,03% tekstova, dok su u preostalih 0,78% napisa, u negativnom kontekstu tretirani analitičari Danijel Cvjetičanin (u tri teksta) i Dušan Spasojević (u jednom tekstu).

Tabela 80. – Distribucija učestalosti pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: Analitičari

Analitičari	broj	%
Dragomir Anđelković	40	7.77
Branko Radun	37	7.18
Dušan Janjić	29	5.63
Božidar Spasić	21	4.08
Zlatko Nikolić	20	3.88
Marko Nicović	18	3.50
Milan Nikolić	17	3.30
Dejan Vuk Stanković	16	3.11
Đorđe Vukadinović	15	2.91
Vladislav Jovanović	15	2.91
Mahmut Bušatlija	14	2.72
Milan Kovačević	13	2.52
Total	515	100.00

Analitičari	broj	%
Goran Nikolić	12	2.33
Miroslav Lazanski	10	1.94
Božidar Prelević	9	1.75
Mlađen Kovačević	9	1.75
Aleksandra Joksimović	8	1.55
Đorđe Đukić	8	1.55
Ljubodrag Savić	8	1.55
Milan Škulić	8	1.55
Vladimir Goati	8	1.55
Vladimir Vuletić	8	1.55
Zoran Dragišić	8	1.55
Aleksandar Radić	8	1.55
Dušan Spasojević	7	1.36
Milojko Arsić	7	1.36
Čedomir Antić	6	1.17
Cvijetin Milivojević	6	1.17
Miroslav Šutić	6	1.17
Ljubomir Madžar	6	1.17
Vladimir Pejić	6	1.17
Darko Trifunović	6	1.17
Miladin Ševarlić	5	0.97
Boško Jakšić	5	0.97
Dejan Jović	5	0.97
Dalibor Katančević	5	0.97
Milan Antonijević	4	0.78
Aleksandar Popov	4	0.78
Aleksandra Janković	4	0.78
Dušan T. Bataković	4	0.78
Orhan Dragaš	4	0.78
Ratko Božović	4	0.78
Vojislav Vuletić	4	0.78
Živadin Jovanović	4	0.78
Milan Mijalkovski	3	0.58
Total	515	100.00

Analitičari	broj	%
Fatmir Šeholi	3	0.58
Ljubinko Savić	3	0.58
Milan Prostran	3	0.58
Slobodan Samardžić	3	0.58
Stevica Deđanski	3	0.58
Davor Đenero	3	0.58
Vladimir Gligorov	3	0.58
Danica Popović	3	0.58
Danijel Cvjetičanin	3	0.58
Miroslav Zdravković	3	0.58
Ivo Visković	2	0.39
Dragan Zečević	2	0.39
Draško Đenović	2	0.39
Dušan Simeonović	2	0.39
Aleksandar Stevanović	2	0.39
Jovo Bakić	2	0.39
Slobodan Antonić	2	0.39
Đerđ Pap	2	0.39
Daniilo Šuković	2	0.39
Dobrivoje Radovanović	1	0.19
Ljubodrag Stojadinović	1	0.19
Miodrag Zec	1	0.19
Total	515	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 81. – Vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: Analitičari

Analitičari	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Dragomir Anđelković	0	0.00	40	100.00	0	0.00
Branko Radun	0	0.00	37	100.00	0	0.00
Dušan Janjić	0	0.00	29	100.00	0	0.00
Božidar Spasić	0	0.00	21	100.00	0	0.00
Zlatko Nikolić	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Marko Nicović	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Milan Nikolić	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Dejan Vuk Stanković	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Đorđe Vukadinović	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Vladislav Jovanović	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Mahmut Bušatlija	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Milan Kovačević	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Goran Nikolić	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Miroslav Lazanski	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Božidar Prelević	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Mladen Kovačević	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Aleksandra Joksimović	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Đorđe Đukić	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Ljubodrag Savić	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Milan Škulić	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Vladimir Goati	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Vladimir Vuletić	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Zoran Dragišić	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Aleksandar Radić	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Dušan Spasojević	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Milojko Arsić	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Čedomir Antić	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Cvijetin Milivojević	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Miroslav Šutić	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Ljubomir Mađžar	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Total	1	0.19	510	99.03	4	0.78

Analitičari	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vladimir Pejić	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Darko Trifunović	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Miladin Ševarlić	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Boško Jakšić	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Dejan Jović	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Dalibor Katančević	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Milan Antonijević	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Aleksandar Popov	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Aleksandra Janković	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dušan T. Bataković	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Orhan Dragaš	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ratko Božović	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Vojislav Vuletić	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Živadin Jovanović	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Milan Mijalkovski	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Fatmir Šeholi	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ljubinko Savić	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Milan Prostran	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Slobodan Samardžić	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Stevica Deđanski	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Davor Đenero	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vladimir Gligorov	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Danica Popović	1	33.33	2	66.67	0	0.00
Danijel Cvjetičanin	0	0.00	0	0.00	3	100.00
Miroslav Zdravković	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ivo Visković	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Dragan Zečević	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Draško Đenović	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Dušan Simeonović	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Aleksandar Stevanović	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Jovo Bakić	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Slobodan Antić	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Total	1	0.19	510	99.03	4	0.78

Analitičari	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Đerđ Pap	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Daniilo Šuković	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Dobrivoje Radovanović	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Ljubodrag Stojadinović	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Miodrag Zec	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Total	1	0.19	510	99.03	4	0.78

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 82. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnica u različitim medijima iz uzorka istraživanja

Medij	Broj analitičara	%
Informer	165	32.03
Kurir	132	25.63
Politika	70	13.59
Alo!	39	7.57
Večernje novosti	38	7.37
Blic	37	7.18
Danas	34	6.6
Total	515	100

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 83. – Distribucija učestalosti pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: Predstavnici SPC i drugih verskih organizacija

Predstavnici SPC i drugih verskih zajednica	broj	%
Patrijarh Irinej	28	24.56
Papa Franja	16	14.04
Alojzije Stepinac	15	13.16
Muamer Zukorlić	13	11.40
Mitropolit Amfilohije	9	7.89
Muhamed Jusufspahić	5	4.39
Total	114	100.00

Predstavnici SPC i drugih verskih zajednica	broj	%
Vladika Irinej	4	3.51
Patrijarh Pavle	4	3.51
Vladika Vasilije	3	2.63
Vladika Teodosije	3	2.63
Vladika Grigorije	2	1.75
Vladika Jovan	2	1.75
Iguman Teokist	1	0.88
Vladika dalmatinski Fotije	1	0.88
Vladika Jefrem	1	0.88
Vladika Joanikije	1	0.88
Vladika Lavrentije	1	0.88
Vladika Filaret	1	0.88
Mitropolit Porfirije	1	0.88
Mati Anastazija	1	0.88
Mati Makarija Sokolička	1	0.88
Mitropolit Stratimirović	1	0.88
Total	114	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 84. – Vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: Predstavnici SPC i drugih verskih organizacija

Predstavnici SPC i drugih verskih zajednica	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Patrijarh Irinej	0	0.00	27	96.43	1	3.57
Papa Franja	2	12.50	13	81.25	1	6.25
Alojzije Stepinac	0	0.00	10	66.67	5	33.33
Muamer Zukorlić	0	0.00	10	76.92	3	23.08
Mitropolit Amfilohije	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Muhamed Jusufspahić	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Total	5	4.39	99	86.84	10	8.77

Predstavnici SPC i drugih verskih zajednica	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vladika Irinej	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Patrijarh Pavle	1	25.00	3	75.00	0	0.00
Vladika Vasilije	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vladika Teodosije	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vladika Grigorije	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Vladika Jovan	1	50.00	1	50.00	0	0.00
Iguman Teokist	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Vladika dalmatinski Fotije	1	100.00	0	0.00	0	0.00
Vladika Jefrem	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Vladika Joanikije	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Vladika Lavrentije	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Vladika Filaret	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Mitropolit Porfirije	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Mati Anastazija	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Mati Makarija Sokolička	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Mitropolit Stratimirović	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Total	5	4.39	99	86.84	10	8.77

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 85. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicaama u različitim medijima iz uzorka istraživanja

Medij	Broj	%
Večernje novosti	45	30.82
Politika	44	30.13
Informer	18	12.32
Alo!	16	10.95
Kurir	10	6.84
Danas	7	4.79
Blic	6	4.1
Total	146	100

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 86. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: Predstavnici pravosudnih organa

Predstavnici pravosudnih organa	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Miljko Radisavljević	10	33.33	1	10.00	8	80.00	1	10.00
Zagorka Dolovac	9	30.00	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Vladimir Vukčević	8	26.67	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Saša Ivanić	3	10.00	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Total	30	100.00	1	3.33	27	90.00	2	6.67

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 87. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: akteri u vezi sa “migrantskom krizom”

Akteri u vezi sa “migrantskom krizom”	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Radoš Đurović	20	34.48	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Ivan Mišković	12	20.69	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Ahmet Haljimi	11	18.97	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Vladimir Cucić	5	8.62	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Nenad Ivanišević	4	6.90	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ivan Gerginov	3	5.17	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Mirjana Ivanović-Milenkovski	3	5.17	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Total	58	100.00	0	0.00	58	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 88.** – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: Protagonisti političko-estrarnih afera

Protagonisti političko-estrarnih afera	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Dušica Jevđenić	23	20.72	0	0.00	7	30.43	16	69.57
Radoslav Milojević Kena	9	8.11	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Ivan Jevđenić	8	7.21	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Filip Jevđenić	8	7.21	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Neimenovani političar, otac deteta Dušice Jevđenić	8	7.21	0	0.00	2	25.00	6	75.00
Slobodanka Tošić	8	7.21	0	0.00	0	0.00	8	100.00
Nataša Šavija	7	6.31	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Tijana Ajfon	7	6.31	0	0.00	4	57.14	3	42.86
Slađana Pantić	6	5.41	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Željka Rolović	6	5.41	0	0.00	2	33.33	4	66.67
Stanija Dobrojević	6	5.41	0	0.00	4	66.67	2	33.33
Žika Gojković	5	4.50	0	0.00	0	0.00	5	100.00

Protagonisti političko-estrarnih afera	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Anđela Veštica	3	2.70	0	0.00	0	0.00	3	100.00
Dušan Jevđenić	2	1.80	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Katarina Smiljanić	2	1.80	0	0.00	0	0.00	2	100.00
Tamara Đurić	2	1.80	0	0.00	1	50.00	1	50.00
Una Grujić	1	0.90	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Total	111	100.00	0	0.00	59	53.15	52	46.85

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 89.** – Distribucija učestalosti pojavljivanja protagonista političko-estrarnih afera na naslovnica u različitim medijima iz uzorka istraživanja

Medij	Broj	%
Kurir	76	68.46
Informer	12	10.81
Alo!	11	9.9
Blic	10	9
Večernje novosti	1	0.9
Politika	1	0.9
Danas	0	0
Total	111	100

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 90.** – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: Protagonisti afere “Banana”

afera “Banana”	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Rodojub Radulović-Miša Banana	40	47.06	0	0.00	31	77.50	9	22.50
Vanja Vukić	17	20.00	0	0.00	15	88.24	2	11.76
Branko Lazarević	16	18.82	0	0.00	12	75.00	4	25.00
Ivica Tončev	12	14.12	0	0.00	9	75.00	3	25.00
Total	85	100.00	0	0.00	67	78.82	18	21.18

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 91. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: Protagonisti afere "Loto"

Afera "Loto"	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Aleksandar Vulović	25	27.17	0	0.00	19	76.00	6	24.00
Državna lutrija Srbije	23	25.00	0	0.00	13	56.52	10	43.48
Aleksandra Gudelj	11	11.96	0	0.00	9	81.82	2	18.18
Ljubomir Škorić	10	10.87	0	0.00	7	70.00	3	30.00
Arsen Dobrota	8	8.70	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Firma Nirvana	5	5.43	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Tijana Anđelić	5	5.43	0	0.00	3	60.00	2	40.00
Nenad Lazarević	3	3.26	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Branimir Božović	2	2.17	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Total	92	100.00	0	0.00	68	73.91	24	26.09

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 92.** – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: Samostalni i nezavisni državni organi

Nezavisna tela	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Agencija za borbu protiv korupcije	14	66.67	0	0.00	13	92.86	1	7.14
Državna revizorska institucija	5	23.81	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Povereništvo za zaštitu ravnopravnosti	2	9.52	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Total	21	100.00	0	0.00	20	95.24	1	4.76

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 93.** – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: SPC

SPC	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
SPC	28	87.50	0	0.00	26	92.86	2	7.14
Eparhija raško-prizrenska	1	3.13	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Pečka patrijaršija	3	9.38	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Total	32	100.00	0	0.00	30	93.75	2	6.25

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 94.** – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: pravosudni organi

Pravosudni organi	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Više javno tužilaštvo u Beogradu	15	35.71	0	0.00	14	93.33	1	6.67
Tužilaštvo za organizovani kriminal	9	21.43	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Viši sud u Beogradu	6	14.29	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Republičko javno tužilaštvo	5	11.90	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Tužilaštvo za ratne zločine	4	9.52	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ustavni sud	3	7.14	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Total	42	100.00	0	0.00	41	97.62	1	2.38

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 95. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: akteri u vezi sa “migrantskom krizom”

Akteri u vezi sa “migrantskom krizom”	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Komesarijat za izbeglice i migracije	13	61.90	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Crveni krst	8	38.10	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Total	21	100.00	0	0.00	21	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Drugi po učestalosti pojavljivanja, u odnosu na ukupan broj aktera, je akter koji se u narativnim priložima novinara dnevnih listova navodi pod pseudonimom “neimenovani izvor” ili alternativnim pseudonimima poput “izvor našeg lista”, “izvor poznat redakciji” (čak 464 tekstova iz našeg uzorka pominje neimenovane izvore, videti tabelu 16).

Učestalost pojavljivanja ove vrste suspektnih⁶ sagovornika/izvora informacija nije jednako zastupljena u svim dnevnim novinama⁷ (videti tabelu 133), što slikovito govori o različitim uređivačkim politikama koje na različite načine implementiraju osnovne principe profesionalne etike prezentovane u *Kodeksu novinara Srbije*.⁸ Na izvestan način sklonost ka korišćenju anonimnih izvora,⁹ o čemu svedoče podaci o učestalosti njihovog pojavljivanja u slučaju pojedinih medija, prati logiku kolokvijalne podele dnevnih novina na one dominantno tabloidnog karaktera i one koji nastoje da to ne budu. Nažalost, sudeći po podacima iz našeg uzorka unutar medijskog prostora Srbije opiranje sveobuhvatnim spoljnim i unutrašnj-

6 U smislu njihove transparentnosti, dostupnosti za proveru određenih informacija, unutrašnje motivacije da uzmu učešća u interpretaciji određenih događaja, otvaranju i/ili razjašnjavanju određenih afera i tome slično.

7 Primera radi najveći broj „neimenovanih izvora“ prisutan je u dnevnom listu *Informer* (109), zatim u *Kuriru* (74), *Blicu* (68) i dnevnom listu *Alo!* (66).

8 *Kodeks novinara Srbije* usvojili su 2006. godine Nezavisno udruženje novinara Srbije i Udruženje novinara Srbije. Novinarska udruženja su 2013. godine dopunila Kodeks odredbama o sprečavanju korupcije i sukobu interesa. Unutar profesionalne zajednice novinara usvajanje ovog Kodeksa je prepoznato kao značajan doprinos u jačanju medijske samoregulacije i unapređenja etičkih standarda slobodnog i nezavisnog novinarstva.

9 Primera radi u poglavlju VI kojim se reguliše “Odnos prema izvorima informacija”, u stavu 3, ovog Kodeksa se kaže: “Novinar je dužan da poštuje zahtev izvora informisanja za anonimnošću. Izmišljanje anonimnih izvora je težak prekršaj standarda profesionalnog postupanja novinara.

Smernice:

- Korišćenje anonimnih (poverljivih) izvora informacija generalno se nepreporučuje, osim ukoliko nema drugog načina da se dođe do informacije od izuzetnog značaja za javnost.
- Često, upotreba neimenovanih izvora informacija predstavlja samo način da izvor ili sam novinar/medij iznese netačne, nepotpune i nedovoljno proverene informacije. U slučaju da se pokaže da skrivanje izvora služi za pokriće njegovog nepostojanja, kredibilitet novinara/medija biće ozbiljno narušeno.
- Anonimnost/poverljivost treba omogućiti izvorima koji mogu da pruže informaciju „iz prve ruke“, odnosno za dokumenta koja direktno potvrđuju, ili, sama po sebi, predstavljaju informaciju od izuzetnog značaja za javnost.
- Urednik je obavezan da sa novinarom proveri opravdanost upotrebe anonimnih (poverljivih) izvora informacija. U tom smislu, neophodno je da bar jedan urednik zna i štiti identitet anonimnog izvora.
- Ukoliko izvor informacija zahteva od novinara da njegov identitet neotkriva ni uredniku, ovakav zahtev treba odbiti.” (Kodeks novinara Srbije, 2013:20-21)

jim procesima tabloidizacije i estradizacije medija ispostavlja se kao izuzetno komplikovan profesionalni zadatak sa neizvesnim ishodom.

Povodi

Iako je u trećem kvartalu primetno znatno uvećanje uzorka, od čak 29,82% ili 499 tekstova, to uvećanje nije znatno uticalo na promenu strukture povoda. Slična vrsta događaja i aktera inicirala je izveštavanje medija, odnosno povodi za izveštavanje su u skladu sa nalazima iz prethodna dva izdanja *Medijametra*.¹⁰ Mediji i dalje najčešće sami osmišljavaju teme, tako da je u trećem tromesečju ponovo dominantan *povod osmišljen u redakciji* sa učešćem od 27,62% ili 600 tekstova (oko 3,5% manje nego u prethodnom periodu). Ovaj povod ponovo je najviše prisutan kada su u pitanju tekstovi u vezi sa političkim životom u Srbiji (134 teksta), zaštitnikom građana Sašom Jankovićem (47)¹¹ i privredom (37), ali ovoga puta se veliki broj tekstova, u kojima je fokus na regionalnim odnosima (37) i izbeglicama i migrantima (28), osmišljava u redakcijama. Tekstovi objavljeni povodom koji je osmišljen u redakciji imaju jasan vrednosni kontekst, tako da je 341 tekst ili 56,83% pozitivno ili negativno.¹² Ostali češće zastupljeni povodi su *događaj iniciran od strane inostranog faktora* (18,05%), *događaj iniciran od strane drugog relevantnog aktera* (12,15%), *izjava drugog relevantnog aktera* (11,05%) i *događaj iniciran od strane Vlade Republike Srbije* (3,73%). Kada poredimo nalaze sa prethodnim kvartalom, raspored i učešće povoda su gotovo identični, osim uvećanja učešća tekstova kojima je povod *događaj iniciran od strane inostranog faktora* za oko 5%.

Tabela 96. – Distribucija povoda u sedam medija iz uzorka

Total	broj pojavljivanja	% učešća
povod osmišljen u redakciji	600	27.62
događaj iniciran od strane inostranog faktora	392	18.05
događaj iniciran od strane drugog relevantnog aktera	264	12.15
izjava drugog relevantnog aktera	240	11.05
događaj iniciran od strane Vlade RS	81	3.73

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

10 U tabelama je predstavljeno pet najzastupljenijih povoda.

11 Tema *zaštitnik građana Saša Janković* isključivo je zastupljena u dnevnom listu *Informer*.

12 Više informacija u tabeli 164 u Apendiksu.

Tabela 97. – Povod osmišljen u redakciji – najčešće teme i vrednosni konteksti u sedam medija iz uzorka

Povod osmišljen u redakciji/tema	broj tekstova	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
politički život u Srbiji	134	0	0.00	74	55.22	60	44.78
zaštitnik građana Saša Janković	47	0	0.00	0	0	47	100
privreda	37	2	5.41	11	29.73	24	64.86
regionalna saradnja/odnosi u regionu	37	1	2.70	13	35.14	23	62.16
migranti/izbeglice	28	9	32.14	17	60.71	2	7.14

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Raspored prva četiri povoda u dnevnom listu *Večernje novosti* identičan je kao i u prethodnom kvartalu, a tekstovi najčešće nastaju kao posledica događaja iniciranih od strane inostranog faktora (29,51%). Događaji u vezi sa drugim relevantnim akterima i povodi osmišljeni u redakciji imaju učešće od 14,75%, odnosno 11,75%, dok događaji inicirani od strane Vlade Republike Srbije iniciraju nastajanje 7,38% tekstova. Ovi nalazi su u potpunosti u skladu sa prethodnim izdanjem *Medijametra*, dok je, ovoga puta, peti povod od značaja prisutan u 21 tekstu (5,74%) izjava drugog relevantnog aktera.

Tabela 98. – Distribucija povoda u listu *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>	broj pojavljivanja	% učešća
događaj iniciran od strane inostranog faktora	108	29.51
događaj iniciran od strane drugog relevantnog aktera	54	14.75
povod osmišljen u redakciji	43	11.75
događaj iniciran od strane Vlade RS	27	7.38
izjava drugog relevantnog aktera	21	5.74

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Najveći broj tekstova u dnevnom novinama *Blic* nastaje povodom koji je osmišljen u redakciji, međutim, kroz sva tri kvartala, učešće ovog povoda se smanjuje – od 52,57% u prvom, 36,53% u drugom do 33,18% u trećem kvartalu. Učešće ostalih povoda veoma je slično kao i u prethodnom kvartalu, tako da su događaji i izjave u vezi sa drugim relevantnim akterima zastupljeni sa 19,63% i 9,35%. *Događaj iniciran od strane inostranog faktora* prisutan je u 13,08% tekstova, dok su povodi u po 3,27% tekstova *događaj iniciran od strane tužilaštva/suda* i *događaj iniciran od strane Vlade Srbije*.

Tabela 99. – Distribucija povoda u listu *Blic*

<i>Blic</i>	broj pojavljivanja	% učešća
povod osmišljen u redakciji	71	33.18
događaj iniciran od strane drugog relevantnog aktera	42	19.63
događaj iniciran od strane inostranog faktora	28	13.08
izjava drugog relevantnog aktera	20	9.35
događaj iniciran od strane Vlade RS	7	3.27
događaj iniciran od strane tužilaštva/suda	7	3.27

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Najzastupljeniji povod u dnevnom listu *Kurir* (prisutan u 27,08% ili 52 teksta) je *izjava drugog relevantnog aktera*. Ušće ovog povoda je dvostruko uvećano u odnosu na drugi kvartal, kada je iznosilo 13,48%. Svi ostali nalazi su slični rezultatima iz prethodnog perioda, tako da u trećem tromesečju *Kurir* nešto manje tekstova osmišljava u redakciji (16,67%), dok su ostali povodi za izveštavanje *događaj iniciran od strane inostranog faktora* (14,58%), *događaj iniciran od strane drugog relevantnog aktera* (9,9%) i izjava premijera Republike Srbije (6,25%).

Tabela 100. – Distribucija povoda u listu *Kurir*

<i>Kurir</i>	broj pojavljivanja	% učešća
izjava drugog relevantnog aktera	52	27.08
povod osmišljen u redakciji	32	16.67
događaj iniciran od strane inostranog faktora	28	14.58
događaj iniciran od strane drugog relevantnog aktera	19	9.90
izjava premijera RS	12	6.25

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

U dnevnom listu *Alo!* teme osmišljene u redakciji ponovo imaju najveće učešće sa 48,42% ili 107 tekstova (prethodni period – 49,7%, 83 teksta). Izjave premijera Srbije predstavljaju povod u 4,07% tekstova, što je takođe u skladu sa prethodnim tromesečjem, dok su redosled i učešće ostalih povoda u listu *Alo!* u većoj meri izmenjeni u odnosu na prethodni kvartal. *Događaj iniciran od strane inostranog faktora* sada ima učešće od 12,22% u analiziranim tekstovima u ovim dnevnom novinama, dok su ostali povodi događaji i izjave inicirane od strane drugog relevantnog aktera u 10,86%, odnosno 4,52% tekstova.

Tabela 101. – Distribucija povoda u listu *Alo!*

<i>Alo!</i>	broj pojavljivanja	% učešća
povod osmišljen u redakciji	107	48.42
dogadjaj iniciran od strane inostranog faktora	27	12.22
dogadjaj iniciran od strane drugog relevantnog aktera	24	10.86
izjava drugog relevantnog aktera	10	4.52
izjava premijera RS	9	4.07

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Informer i u trećem kvartalu uvećava broj tekstova osmišljenih u redakciji na 58,14% ili 175 tekstova, u odnosu na 53,59% ili 112 napisa u drugom tromesečju 2015. Raspored i učešće povoda su na dalje različiti u odnosu na prethodno izdanje *Medijametra*, tako da sada događaji i izjave drugih relevantnih aktera iniciraju ukupno 14,95% tekstova (u odnosu na 22%), dok *dogadjaj iniciran od strane inostranog faktora* predstavlja povod u 13,62% tekstova. Događaji u vezi sa pravosuđem su inicirali još 2,66% napisa.

Tabela 102. – Distribucija povoda u listu *Informer*

<i>Informer</i>	broj pojavljivanja	% učešća
povod osmišljen u redakciji	175	58.14
dogadjaj iniciran od strane inostranog faktora	41	13.62
dogadjaj iniciran od strane drugog relevantnog aktera	26	8.64
izjava drugog relevantnog aktera	19	6.31
dogadjaj iniciran od strane tužilaštva/suda	8	2.66

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Prvih pet najzastupljenijih povoda u dnevnom listu *Politika* nije znatno promenjeno u odnosu na drugi kvartal, osim što je povodom događaja iniciranih od strane inostranog faktora objavljeno oko 7% više tekstova nego u prethodnom periodu, tako da je učešće ovog povoda sada najveće i iznosi 20,65% (101 tekst). *Izjava drugog relevantnog faktora* drugi je najprisutniji povod sa 17,18%, dok je učešće tekstova čiji je povod osmišljen u redakciji gotovo jednak kao i u prošlom tromesečju i iznosi 16,36%. *Dogadjaj iniciran od strane drugog relevantnog aktera* i izveštavanje drugog medija su povodi u 6,75% i 6,34% tekstova.

Tabela 103. – Distribucija povoda u listu *Politika*

<i>Politika</i>	broj pojavljivanja	% učešća
dogadjaj iniciran od strane inostranog faktora	101	20.65
izjava drugog relevantnog aktera	84	17.18
povod osmišljen u redakciji	80	16.36
dogadjaj iniciran od strane drugog relevantnog aktera	33	6.75
izveštavanje drugog medija	31	6.34

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Broj tekstova osmišljenih redakciji u dnevnom listu *Danas* se značajno smanjuje - sa 42,86% (138) u prethodnom tromesečju, na 23,65% (92) u trećem kvartalu. Međutim, to je i dalje najzastupljeniji povod u ovim novinama. Događaji i izjave drugih relevantnih aktera povod su u 25,71% tekstova (uvećanje od oko 7% u odnosu na prethodni period), dok tekstovi čiji su povod događaji inicirani od strane inostranog faktora imaju učešće od 15,17%. Događaji koje iniciraju domaći pravosudni organi, kao i Vlada Republike Srbije povod su u 4,37% tekstova.

Tabela 104. – Distribucija povoda u listu *Danas*

<i>Danas</i>	broj pojavljivanja	% učešća
povod osmišljen u redakciji	92	23.65
dogadjaj iniciran od strane drugog relevantnog aktera	66	16.97
dogadjaj iniciran od strane inostranog faktora	59	15.17
izjava drugog relevantnog aktera	34	8.74
dogadjaj iniciran od strane tužilaštva/suda	17	4.37
dogadjaj iniciran od strane Vlade RS	17	4.37

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Događaji i izjave premijera i predstavnika Vlade Republike Srbije generišu gotovo jednak broj tekstova kao i u prethodnom izdanju *Medijametra*, tako da učešće ovih napisa iznosi sada 10,27% (223 teksta), dok je u prethodnom tromesečju iznosilo 10,46%. Kao što je već naglašeno u prva dva broja *Medijametra*, ovaj podatak svakako ne ukazuje na kontekst i intonaciju ovih tekstova, ali govori o načinu odabira tekstova koji se mogu naći na naslovnim stranama sedam najuticajnijih dnevnih novina.

Tabela 105. – Zastupljenost tekstova iniciranih izjavama i aktivnostima predsednika i predstavnika Vlade RS u sedam medija iz uzorka

Povod	broj tekstova	% u ukupnom broju tekstova
dogadjaj iniciran od strane Vlade RS	81	3.73
dogadjaj iniciran od strane premijera RS	76	3.5
izjava predstavnika Vlade RS	35	1.61
izjava premijera RS	31	1.43
Total	223	10.27

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Teme

Svaki od 2.172 odabrana teksta iz uzorka sa naslovnih strana sedam analiziranih dnevnih novina svrstan je u okviru jedne teme, što je predstavljalo veliki izazov, s obzirom na mnoštvo različitih informacija koje se mogu pročitati u gotovo svakom novinskom napisu. Osim najzastupljenije teme, evidentirani su i elementi koji su prisutni u tekstu (mogućnost višestrukog izbora), kako bi tema bila preciznije formulisana. Većina šire formulisanih tema iz prvog i drugog kvartala 2015. i dalje je prisutna, s tim što su posebno indeksirana tri događaja od značaja za period jul – septembar: *obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici*, što između ostalog obuhvata izveštavanje o predlogu britanske rezolucije u UN, o napadu na premijera Srbije Aleksandra Vučića u Potočarima i o svim ostalim relevantnim događajima povezanim sa obeležavanjem ovog datuma; zatim *obeležavanje dvadesetogodišnjice akcije Oluja*, kao i izveštavanje o *migrantima/izbeglicama*.

Zastupljenost tema

Tema *politički život u Srbiji*, koja podrazumeva aktivnosti svih političkih aktera na svim nivoima vlasti, izuzimajući *aktivnosti Vlade Republike Srbije*, *aktivnosti predsednika Vlade* i *aktivnosti predsednika Srbije* zauzima najviše prostora i u trećem kvartalu – 14,27%. Sve četiri “političke” teme ipak, privlače još manju pažnju medija nego u prethodna dva tromesečja – sada je to 18,7%, u odnosu na 23,3% iz drugog i 33,68% iz prvog kvartala. *Regionalni odnosi/regionalna saradnja* je tema koja je privukla 9,39% novinarske pažnje, što je uvećanje učešća za oko 4%, međutim, kada pogledamo apsolutne brojeve, u trećem kvartalu ovo je dominantna tema u 204 teksta, za razliku od 89 iz perioda april – jun. Ovo uvećanje broja tekstova usko je povezano sa usložnjavanjem regionalnih odnosa zbog “migrantske krize”, obeležavanja godišnjica akcije Oluja i zločina u Srebrenici. Od ove tri teme, najviše napisa posvećeno je migrantima/izbeglicama – 7,46% ili 162 teksta i obeležavanju zločina u Srebrenici – 5,43% ili 118 tekstova. Interesovanje medija za oblast privrede i ekonomije sada je nešto veća i iznosi 8,1% (u drugom kvartalu ove teme su zaokupljale 7,21% naslovnica). Teme *Kosovo/*

odnosi Beograda i Prištine i *kriminal*¹³ prisutne su u po 86 ili 3,96% tekstova, *politika Grčke* u 78 (3,59%), dok je tema *EU/politika Evropske unije* zastupljena u 3,41%, odnosno 74 teksta.

Ukoliko posmatramo vrednosni kontekst, 45,4% svih tekstova uzorka je vrednosno konotirano (više informacija u **Tabeli 106**). Tema koja je u najvećoj meri predstavljena u negativnom kontekstu je *EU/politika Evropske unije* sa 77,03%, odnosno 57 od ukupno 74 teksta. Više od 50% negativno konotiranih tekstova uočeno je i kada su u pitanju teme *obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici* (55,93%) i *privreda* (54,78%). Kada je reč o odnosima u regionu, to je tema koja je u sva tri kvartala tradicionalno prezentovana u negativnom kontekstu, međutim broj negativnih tekstova se povećao od 38,89% u prvom, preko 43,82% u drugom, pa sve do 54,41% u trećem kvartalu. Tema *politički život u Srbiji* predstavljena je negativno u 118, odnosno 38,06% tekstova, a preostali tekstovi su u neutralnom kontekstu. *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine* i *kriminal* su teme koje su u 29,07%, odnosno 22,09% predstavljene negativno. Najviše pozitivnih tekstova napisano je o *migrantima/izbeglicama* (tačnije, o migrantskoj politici) 23, odnosno 14,2% i o *politicima Grčke* (pregovorima sa kreditorima, referendumom i izborima u toj zemlji) 14 ili 17,95% tekstova. Napisi o *migrantima/izbeglicama* su u negativnom kontekstu u samo 4,94% tekstova, dok je politika Grčke predstavljena negativno u 15,38% tekstova.

¹³ Oko 50% tekstova u kojima je dominantna tema *kriminal* odnose se na razrešavanje slučaja pokušaja ubistva biznismena Milana Beka.

Tabela 106. –Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Tema	učestalost	%	pozitivno	%	neutralno	%	negativno	%
politički život u Srbiji	310	14.27	0	0.00	192	61.94	118	38.06
regionalna saradnja/ odnosi u regionu	204	9.39	5	2.45	88	43.14	111	54.41
migranti/ izbeglice	162	7.46	23	14.20	131	80.86	8	4.94
obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici	118	5.43	8	6.78	44	37.29	66	55.93
privreda	115	5.29	5	4.35	47	40.87	63	54.78
Kosovo/ odnosi Beograda i Prištine	86	3.96	4	4.65	57	66.28	25	29.07
kriminal	86	3.96	0	0.00	67	77.91	19	22.09
politika Grčke	78	3.59	14	17.95	52	66.67	12	15.38
EU/politika Evropske unije	74	3.41	1	1.35	16	21.62	57	77.03
ekonomija	61	2.81	2	3.28	38	62.30	21	34.43

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 107.** –Zastupljenost i vrednosni kontekst za tri odabrane teme u sedam medija iz uzorka

Svi mediji iz uzorka	total	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
migranti/ izbeglice	162	7.46	23	14.20	131	80.86	8	4.94
obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici	118	5.43	8	6.78	44	37.29	66	55.93
obeležavanje dvadesetogodišnjice akcije Oluja	60	2.76	0	0.00	22	36.67	38	63.33
Total	340	15.65	31	9.11	197	57.94	112	32.94

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 108.** – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme i svih sedam medija iz uzorka

Svi mediji – vrednosni kontekst	broj tekstova	%
pozitivan	129	5.94
neutralan	1.186	54.6
negativan	857	39.46
Total	2.172	100%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Migranti/izbeglice je tema sa kojom su se prožimali najraznovrsniji elementi – od međunarodnih i regionalnih odnosa do politike EU i privrede. Posebno je interesantan stav većine medija kada je pisano o odnosima u regionu i politici EU kroz prizmu “migrantske krize”. Većina medija je o politici EU, u ovom kontekstu, izveštavala sa negativnim vrednosnim stavom, u čak 82,69% tekstova. Kada imamo u vidu sve tekstove u svim analiziranim medijima kojima je tema politika EU, od ukupno 57 negativnih napisa (pogledati **tabelu 106** i **tabelu 109**) zapravo više od tri četvrtine, odnosno 43 teksta povezano je sa “migrantskom krizom”. Pozitivnih stavova nema, dok je objavljeno ukupno 9 ili 17,31% neutralnih tekstova. Kada su upitanju odnosi u regionu, takođe prevladava negativan kontekst u 61,67% napisa (videti **tabelu 110**).

Tabela 109. – Vrednosni kontekst tekstova kojima je primarna tema *EU/politika Evropske unije*, kada je prisutan element *migranti/izbeglice*

Tema: EU/politika Evropske unije		
Element: migranti/izbeglice		
Vrednosni kontekst	broj	%
pozitivan	0	0.00
neutralan	9	17.31
negativan	43	82.69
Total	52	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 110. – Vrednosni kontekst tekstova kojima je primarna tema *regionalna saradnja/regionalni odnosi*, kada je prisutan element *migranti/izbeglice*

Tema: regionalna saradnja/odnosi u regionu		
Element: migranti/izbeglice		
Vrednosni kontekst	broj	%
pozitivan	1	1.67
neutralan	22	36.67
negativan	37	61.67
Total	60	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Distribucija tema po medijima

Blic

Tema *politički život u Srbiji* sa učešćem od 17,76% najzastupljenija je u tekstovima koji su ušli u uzorak sa naslovnih strana *Blica*, a oko 40% ovih napisa predstavljeno je u negativnom kontekstu. Naredna tema od interesa bila je *migranti/izbeglice*, o kojoj je objavljen 21 tekst (9,81% učešća). Samo 14% ovih napisa je u negativnom kontekstu, 61,9% u neutralnom, dok novinari *Blica* o toj temi pišu u pozitivnoj konotaciji u 5, odnosno 23,81% tekstova. U trećem kvartalu, teme koje se odnose na regionalne odnose i politiku EU dobijaju sasvim drugačiju konotaciju u odnosu na prethodne periode. Kada su u pitanju regionalni odnosi, u čak 75% tekstova *Blic* je ovu temu predstavio u negativnom svetlu (15 tekstova), a još dva teksta su u pozitivnom i tri u neutralnom kontekstu (za razliku od 37,5% negativnih tekstova u drugom kvartalu). Tema *EU/politika Evropske unije*, koja je u prošlom tromesečju bila zastupljena samo u jednom neutralnom tekstu, sada je prisutna u 10 napisa, od kojih je 9 (90%) u negativnom kontekstu. Od ostalih tema, među deset najzastupljenijih u *Blicu* još se izdvajaju i *kriminal* (15 tekstova, od kojih 73,33% u neutralnom kontekstu), *afera "Loto"* (9 tekstova, 88,89% negativnih), *sport*¹⁴ (8 tekstova, 37,5% sa negativnom konotacijom) i *socijalna pitanja/socijalna politika* (7 tekstova od kojih 57,14% negativnih). Preostala dva događaja od značaja za treći kvartal (uz već opisanu temu migranti/izbeglice) – *obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici* i *obeležavanje dvadesetogodišnjice akcije Oluja*, zastupljena su sa po 10, odnosno 9 tekstova, od kojih je, u oba slučaja nešto više od polovine predstavljeno u negativnom kontekstu (videti u **tabeli 112**).

Ove dnevne novine više od polovine tekstova sa naslovnih strana iz uzorka (52,34%) predstavljaju u pozitivnom ili negativnom kontekstu (više podataka u **tabeli 113**).

¹⁴ Tekstovi u vezi sa sportom i estradom analizirani su samo kada su politički konotirani. U napisima iz uzorka, reč je na primer, o tekstovima u kojima su povezivane tzv. „starlete“ i političari, zatim napisima o „prekidu direktnog prenosa Hrvatske radio-televizije tokom izvođenja himne Srbije prilikom uručivanja medalja na svetskom prvenstvu u vaterpolu“ i slično.

Tabela 111. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Blic*

Blic	učestalost	%	pozitivno	%	neutralno	%	negativno	%
politički život u Srbiji	38	17.76	0	0.00	23	60.53	15	39.47
migranti/izbeglice	21	9.81	5	23.81	13	61.90	3	14.29
regionalna saradnja/odnosi u regionu	20	9.35	2	10.00	3	15.00	15	75.00
kriminal	15	7.01	0	0.00	11	73.33	4	26.67
obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici	10	4.67	1	10.00	4	40.00	5	50.00
EU/politika Evropske unije	10	4.67	0	0.00	1	10.00	9	90.00
obeležavanje dvadesetogodišnjice akcije Oluja	9	4.21	0	0.00	4	44.44	5	55.56
afera "Loto"	9	4.21	0	0.00	1	11.11	8	88.89
sport	8	3.74	0	0.00	5	62.50	3	37.50
socijalna pitanja/socijalna politika	7	3.27	0	0.00	3	42.86	4	57.14

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 112. – Zastupljenost i vrednosni kontekst za tri odabrane teme u dnevnom listu *Blic*

Blic	total	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
migranti/izbeglice	21	9.81	5	23.81	13	61.90	3	14.29
obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici	10	4.67	1	10.00	4	40.00	5	50.00
obeležavanje dvadesetogodišnjice akcije Oluja	9	4.21	0	0.00	4	44.44	5	55.56
Total	40	18.69	6	15.00	21	52.50	13	32.50

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 113. - Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Blic*

<i>Blic</i> – vrednosni kontekst	broj tekstova	%
pozitivan	16	7.48
neutralan	102	47.66
negativan	96	44.86
Total	214	100%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Kurir

U trećem kvartalu, ponovo je *politički život u Srbiji* najzastupljenija tema u *Kuriru*, koja je prisutna u 56 ili 29,17% tekstova sa naslovnica, a tačno po 50% napisa predstavljeno je u negativnom i neutralnom kontekstu, što odgovara nalazima iz prethodnog broja *Medijametara*. Teme u vezi sa regionalnim odnosima prezentovane su u 9,9% tekstova, ali *Kurir* u ovom periodu o tim temama piše u nešto većoj meri u neutralnom (52,63%), dok su preostali tekstovi (47,37%) u negativnom kontekstu. Naredna tema od interesa su *aktivnosti predsednika Srbije* sa učešćem od 6,77%. U dnevnom listu *Kurir*, ova tema je zastupljena na isti način u sva tri kvartala, tako da je svih 13 tekstova pisano u negativnom vrednosnom kontekstu. Kriminal je bio tema u 9 tekstova (77,78% neutralnih), dok su *civilno društvo*, *zabava/estrada* i *sport* teme zastupljene u po 7 ili 3,65% tekstova (videti vrednosne kontekste u **tabeli 114**). Informacije o aktivnostima Vlade Republike Srbije predstavljene su 6 tekstova, 3 neutralna (50%), dva pozitivna (33,33%) i jednom negativnom (16,67%). Teme u vezi sa EU nisu bile u fokusu *Kurira* i zastupljene su u dva neutralna teksta. Dve od tri teme na koje smo posebno obratili pažnju u ovom kvartalu, *obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici* i *migranti/izbeglice*, zastupljene su sa po 10 ili 5,21% tekstova. Kada su migranti u pitanju, svi napisi su u neutralnom kontekstu, dok je jasan vrednosni sud prisutan u 90% tekstova (u 20% pozitivan i u 70% negativan) kada je bilo reči o temama u vezi sa Srebrenicom. Treća tema, *obeležavanje dvadesetogodišnjice akcije Oluja* ima učešće od 2,6% (5 tekstova), od kojih je 20% u neutralnom i 80% u negativnom kontekstu (**tabela 115**).

U listu *Kurir* 52,6% tekstova nema vrednosni kontekst, dok 44,27% ima negativnu, a 3,13% pozitivnu konotaciju (**tabela 116**).

Tabela 114. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Kurir*

<i>Kurir</i>	učestalost	%	pozitivno	%	neutralno	%	negativno	%
politički život u Srbiji	56	29.17	0	0.00	28	50.00	28	50.00
regionalna saradnja/odnosi u regionu	19	9.90	0	0.00	10	52.63	9	47.37
aktivnosti predsednika Srbije	13	6.77	0	0.00	0	0.00	13	100.00
obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici	10	5.21	2	20.00	1	10.00	7	70.00
migranti/izbeglice	10	5.21	0	0.00	10	100.00		0.00
kriminal	9	4.69	0	0.00	7	77.78	2	22.22
civilno društvo	7	3.65	0	0.00	4	57.14	3	42.86
sport	7	3.65	0	0.00	3	42.86	4	57.14
zabava/estrada	7	3.65	0	0.00	6	85.71	1	14.29
aktivnosti Vlade RS	6	3.13	2	33.33	3	50.00	1	16.67

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 115. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Kurir*

<i>Kurir</i>	total	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici	10	5.21	2	20.00	1	10.00	7	70.00
migranti/izbeglice	10	5.21	0	0.00	10	100.00	0	0.00
obeležavanje dvadesetogodišnjice akcije Oluja	5	2.60	0	0.00	1	20.00	4	80.00
Total	25	13.02	2	8.00%	12	48.00%	11	44.00%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 116. – Zastupljenost i vrednosni kontekst za tri odabrane teme u dnevnom listu *Kurir*

<i>Kurir</i> – vrednosni kontekst	broj tekstova	%
pozitivan	6	3.13
neutralan	101	52.6
negativan	85	44.27
Total	192	100%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Informera

Informera je tokom trećeg kvartala na 47 naslovnih strana (15,61% učešća) ponavljao tekst sačinjen od kratkih informacija u vezi sa “ aferom pištolj”,¹⁵ koji je sadržao “ pitanja porodice Gojković za Sašu Janković”, tako da je *zaštitnik građana Saša Janković* tema koja je, kao i u predhodnom tromesečju, bila najprisutnija na naslovnim stranama ovih dnevnih novina. Svih 47 napisa je u negativnom vrednosnom kontekstu. Naredna tema koja je bila zastupljena na naslovnicama ovih novina je *politički život u Srbiji* – 10,31% tekstova, od kojih je 77,42% predstavljeno u negativnom kontekstu. Tema *kriminal* (21 tekst ili 6,98%) uglavnom je predstavljena u neutralnom kontekstu – 61,9% napisa, dok su regionalni odnosi, koji u prethodnom tromesečju nisu bili u fokusu *Informera*, ovoga puta prisutni u 20 tekstova (6,64%), od kojih je čak 90% u negativnom vrednosnom kontekstu. U *Informeru* je tradicionalno prisutna i tradicionalno negativno prezentovana tema *mediji/sloboda medija* (18 tekstova, 72,22% u negativnom kontekstu), a isto prisustvo (18 tekstova, učešće 5,98%) beležimo i kada je reč o temi *EU/politika Evropske unije*, s tim što su svi napisi o ovoj temi u negativnom vrednosnom kontekstu. U fokusu *Informera* bile su još i teme *afera “Loto”* (3,99%), prezentovana u 66,67% negativnih tekstova, kao i *politika Grčke* (3,65%), predstavljena u 36,36% u pozitivnom i 18,18% u negativnom kontekstu.

Teme koje su posebno indeksirane, *obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici* i *migranti/izbeglice*, zastupljene su sa po 18 (5,98%), odnosno 15 (4,98%) tekstova. Dešavanja u vezi sa Srebrenicom u tekstovima *Informera* imala su uglavnom negativan vrednosni kontekst (72,22%), dok je o migrantima i izbeglicama zabeleženo najveće učešće vrednosno obojenih tekstova u odnosu na sve analizirane medije, 73,33% (40% pozitivnih i 33,33% negativnih). *Obeležavanje dvadesetogodišnjice akcije Oluja* tema je prisutna u 8 tekstova, od kojih je 75% u negativnom kontekstu.

Informera zauzima jasan vrednosni stav u 79,4% tekstova sa naslovnih strana koji su ušli u uzorak (videti **Tabelu 119.**).

¹⁵ O “ aferi pištolj” *Informera* je prvi put objavio tekst 18. 04. 2015, kada je u javnost izneo informacije u vezi sa samoubistvom Predraga Gojkovića, koje je počinjeno iz pištolja koji je u to vreme pripadao zaštitniku građana Saši Jankoviću.

Tabela 117. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Informera*

<i>Informera</i>	učestalost	%	pozitivno	%	neutralno	%	negativno	%
zaštitnik građana Saša Janković	47	15.61	0	0.00	0	0.00	47	100.00
politički život u Srbiji	31	10.30	0	0.00	7	22.58	24	77.42
kriminal	21	6.98	0	0.00	13	61.90	8	38.10
regionalna saradnja/odnosi u regionu	20	6.64	0	0.00	2	10.00	18	90.00
obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici	18	5.98	3	16.67	2	11.11	13	72.22
mediji/sloboda medija	18	5.98	1	5.56	4	22.22	13	72.22
EU/politika Evropske unije	18	5.98	0	0.00	0	0.00	18	100.00
migranti/izbeglice	15	4.98	6	40.00	4	26.67	5	33.33
afera “Loto”	12	3.99	0	0.00	4	33.33	8	66.67
Politika Grčke	11	3.65	4	36.36	5	45.45	2	18.18

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 118. – Vrednosni kontekst u odnosu na teme u listu *Informera*

<i>Informera</i>	total	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici	18	5.98	3	16.67	2	11.11	13	72.22
migranti/izbeglice	15	4.98	6	40.00	4	26.67	5	33.33
obeležavanje dvadesetogodišnjice akcije Oluja	8	2.66	0	0.00	2	25.00	6	75.00
Total	41	13.62	9	21.95	8	19.51	24	58.54

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 119. – Zastupljenost i vrednosni kontekst za tri odabrane teme u dnevnom listu *Informer*

<i>Informer</i> – vrednosni kontekst	broj tekstova	%
pozitivan	27	8.97
neutralan	62	20.6
negativan	212	70.43
Total	301	100%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Alo!

Novine *Alo!* posvećuju 53 ili 23,98% tekstova sa naslovnih strana iz uzorka *političkom životu u Srbiji*, od kojih je 39,62% predstavljeno u negativnom vrednosnom kontekstu. List *Alo!* se bavio privredom u 7,69% tekstova (52,94% u negativnom, 5,88% u pozitivnom kontekstu), dok su teme u vezi sa kriminalom bile zastupljene u 5,88% tekstova, u većem delu u neutralnom kontekstu 76,92%. Teme u vezi sa Kosovom predstavljene su u 4,98% tekstova – 45,45% u negativnom vrednosnom kontekstu, dok je o regionalnim odnosima u 10 tekstova pisano uglavnom u negativnom kontekstu – 80%. Značajniji udeo na naslovnica *Alo!* imale su i teme *sport* (11 tekstova – 81,82% u neutralnom kontekstu), zabava/estrada (10 tekstova – 70% neutralnih tekstova). Sve tri teme od interesa prisutne su među deset najzastupljenih tema u novinama *Alo!* (više informacija u **tabeli 120**). O *obeležavanju dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici* pisano je u 12 tekstova, od kojih je tri četvrtine negativnih (9 od 12 tekstova) i jedan pozitivan (8,33%). O migrantima i izbeglicama napisano je ukupno 8 pozitivnih tekstova, dok je od 9 tekstova o *obeležavanju dvadesetogodišnjice akcije Oluja* 88,89% napisano iz negativne perspektive (**tabela 121**). Vrednosni kontekst prisutan je u 53,85% tekstova u listu *Alo!* (videti **tabelu 122**).

Tabela 120. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u dnevnom listu *Alo!*

Alo!	učestalost	%	pozitivno	%	neutralno	%	negativno	%
politički život u Srbiji	53	23.98	0	0.00	32	60.38	21	39.62
privreda	17	7.69	1	5.88	7	41.18	9	52.94
kriminal	13	5.88	0	0.00	10	76.92	3	23.08
obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici	12	5.43	1	8.33	2	16.67	9	75.00
sport	11	4.98	2	18.18	9	81.82	0	0.00
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	11	4.98	0	0.00	6	54.55	5	45.45
regionalna saradnja/odnosi u regionu	10	4.52	0	0.00	2	20.00	8	80.00

Alo!	učestalost	%	pozitivno	%	neutralno	%	negativno	%
zabava/estrada	10	4.52	1	10.00	7	70.00	2	20.00
obeležavanje dvadesetogodišnjice akcije Oluja	9	4.07	0	0.00	1	11.11	8	88.89
migranti/izbeglice	8	3.62	8	100.00	0	0.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 121. – Vrednosni kontekst u odnosu na teme u listu *Alo!*

Alo	total	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici	12	5.43	1	8.33	2	16.67	9	75.00
obeležavanje dvadesetogodišnjice akcije Oluja	9	4.07	0	0.00	1	11.11	8	88.89
migranti/izbeglice	8	3.62	8	100.00	0	0.00	0	0.00
Total	29	13.12	9	31.03	3	10.34	17	58.62

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 122. – Zastupljenost i vrednosni kontekst za tri odabrane teme u dnevnom listu *Alo!*

<i>Alo!</i> – vrednosni kontekst	broj tekstova	%
pozitivan	23	10.41
neutralan	102	46.15
negativan	96	43.44
Total	221	100%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Politika

Dnevni list *Politika* je regionalnim odnosima posvetio veliku pažnju na naslovnica, što je upravo direktna posledica događaja koji su zaokupljali pažnju medija i javnosti u trećem kvartalu, poput uticaja “migrantske krize” na regionalne odnose i obeležavanja godišnjica nesrećnih događaja iz ratova devedesetih godina prošlog veka. *Politika* piše o ovoj temi u 53 teksta, ali većina tih tekstova (58,49%) ima negativan vrednosni kontekst. *Politički život u Srbiji* je u *Politici* tek treća tema od interesa, koja okupira 43 ili 8,79% svih tekstova sa naslovnica i predstavljena je sa 62,79% u neutralnom i u 37,21% u negativnom vrednosnom stavu. *Politika Grčke* je tema sa učešćem od 7,16% (35 tekstova), od kojih je 14,29% napisano u

pozitivnom i 20% u negativnom kontekstu. *Ekonomija i privreda* su teme kojima novinari i urednici *Politike* posvećuju veću pažnju, tako da su te dve teme zastupljene u ukupno 55 tekstova. Međutim, pristup je različit, tako da su ekonomske teme predstavljene većinom neutralno 60,71%, dok je privreda u 77,78% tekstova stavljena u negativan kontekst. *EU/politika Evropske unije* je tema koja ima različit tretman u odnosu na prethodno tromesečje. U periodu april–jun, *Politika* je objavila 20 tekstova o ovoj temi, od kojih 85% u negativnom kontekstu, dok je u trećem kvartalu broj tekstova sličan (23), ali je vrednosni kontekst dominantno negativan – 78,26% tekstova. Još dve teme o kojima je *Politika* više izveštavala su *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine* i *međunarodni odnosi*, u 21 tekstu (66,67% neutralno) kada su kosovske teme u pitanju, odnosno 17 tekstova (41,18% negativnih) kada je reč o međunarodnim odnosima. Tri posebno izdvojene teme bile su u velikoj meri zastupljene na naslovnica *Politike*. O migrantima i izbeglicama pisano je u 9% ili 44 teksta (druga tema prema zastupljenosti), u najvećoj meri u neutralnom kontekstu (90,91%), uz 9,09% pozitivno konotiranih tekstova. O događajima u vezi sa Srebrenicom pisano je u 23 teksta, od kojih je 47,83% negativno, dok je o *obeležavanju dvadesetogodišnjice akcije Oluja* napisano 8 tekstova, većinom negativnih (75%).

U dnevnom listu *Politikai* u trećem kvartalu ponovo beležimo najveći broj analiziranih tekstova sa naslovnica u odnosu na ostale medije iz uzorka (489), kao i najveću raznovrsnost tema. Međutim, u periodu jul – septembar 2015. primetno je povećanje procentualnog učešća tekstova koji imaju vrednosni kontekst za 14,29% u odnosu na prethodni kvartal, tako da je sada 38,04% napisa predstavljeno negativno i 4,91% pozitivno (videti **Tabelu 125.**).

Tabela 123. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Politika*

Politika	učestalost	%	pozitivno	%	neutralno	%	negativno	%
regionalna saradnja/ odnosi u regionu	53	10.84	1	1.89	21	39.62	31	58.49
migranti/ izbeglice	44	9.00	4	9.09	40	90.91	0	0.00
politički život u Srbiji	43	8.79	0	0.00	27	62.79	16	37.21
Politika Grčke	35	7.16	5	14.29	23	65.71	7	20.00
ekonomija	28	5.73	0	0.00	17	60.71	11	39.29
privreda	27	5.52	0	0.00	6	22.22	21	77.78
obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici	23	4.70	0	0.00	12	52.17	11	47.83
EU/politika Evropske unije	23	4.70	1	4.35	4	17.39	18	78.26
Kosovo/ odnosi Beograda i Prištine	21	4.29	0	0.00	14	66.67	7	33.33
međunarodni odnosi	17	3.48	2	11.76	8	47.06	7	41.18

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 124. – Zastupljenost i vrednosni kontekst za tri odabrane teme u dnevnom listu *Politika*

Politika	total	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
migranti/ izbeglice	44	9.00	4	9.09	40	90.91	0	0.00
obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici	23	4.70	0	0.00	12	52.17	11	47.83
obeležavanje dvadesetogodišnjice akcije Oluja	8	1.64	0	0.00	2	25.00	6	75.00
Total	75	15.34	4	5.33	54	72.00	17	22.67

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 125. - Vrednosni kontekst u odnosu na teme u listu *Politika*

Politika – vrednosni kontekst	broj tekstova	%
pozitivan	24	4.91
neutralan	279	57.06
negativan	186	38.04
Total	489	100%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Večernje novosti

Večernje novosti na svojim naslovnim stranama predstavljaju raznovrsne teme koje su ravnomerno raspoređene, ali su regionalni odnosi tema koja je ipak generisala najveći broj tekstova – 54 (14,75%), od kojih 50% ima pozitivan (3,7%), odnosno negativan (46,3%) vrednosni kontekst. Značajnije učešće u ukupnom broju tekstova imaju teme *civilno društvo* (26 tekstova – učešće 7,1%), *politički život u Srbiji* i *privreda* sa po 6,83% ili 25 tekstova. Sve tri navedene teme predstavljene su u najvećoj meri u neutralnom kontekstu (videti više informacija u **tabeli 126**). U fokusu *Večernjih novosti* bile su još i teme koje se odnose na ekonomiju i kriminal sa po 13 (3,55%) tekstova, koje su takođe u najvećem broju tekstova neutralne. *EU/politika Evropske unije* ovoga puta prisutna je u 7 tekstova, od kojih je 42,86% negativnih. Tri posebno analizirane teme zastupljene su u *Večernjim novostima* u ukupno 64 teksta. O migrantima i izbeglicama pisano je u 27 neutralnih napisa (učešće 7,38%), dok su druge dve teme predstavljene sa jasnom vrednosnom konotacijom. Tako je *obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici* tema o kojoj su novinari *Večernjih novosti* napisali 25 tekstova (6.38%), od kojih je 64% u negativnom kontekstu, dok je tema *obeležavanje dvadesetogodišnjice akcije Oluja* zastupljena u 12 tekstova, po 6 negativnih i neutralnih.

Iako je većina tekstova u *Večernjim novostima* predstavljena u neutralnom vrednosnom kontekstu (71,86%), određene teme, poput regionalnih odnosa ili politike EU uvek imaju znatno učešće negativno konotiranih napisa, što je primetano u sva tri tromesečja 2015.

Tabela 126. – Vrednosni kontekst prema temama u dnevnom listu *Večernje novosti*

Večernje novosti	učestalost	%	pozitivno	%	neutralno	%	negativno	%
regionalna saradnja/odnosi u regionu	54	14.75	2	3.70	27	50.00	25	46.30
migranti/izbeglice	27	7.38		0.00	27	100.00		0.00
civilno društvo	26	7.10	2	7.69	23	88.46	1	3.85
obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici	25	6.83	1	4.00	8	32.00	16	64.00
politički život u Srbiji	25	6.83		0.00	23	92.00	2	8.00
privreda	25	6.83	3	12.00	17	68.00	5	20.00
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	21	5.74	2	9.52	13	61.90	6	28.57
ekonomija	13	3.55	0	0.00	12	92.31	1	7.69
kriminal	13	3.55	0	0.00	13	100.00		0.00
obeležavanje dvadesetogodišnjice akcije Oluja	12	3.28	0	0.00	6	50.00	6	50.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 127. – Vrednosni kontekst u odnosu na teme u listu *Večernje novosti*

Večernje novosti	total	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
migranti/izbeglice	27	7.38	0	0.00	27	100.00	0	0.00
obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici	25	6.83	1	4.00	8	32.00	16	64.00
obeležavanje dvadesetogodišnjice akcije Oluja	12	3.28	0	0.00	6	50.00	6	50.00
Total	64	17.49	1	1.56%	41	64.06%	22	34.38%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 128. – Zastupljenost i vrednosni kontekst za tri odabrane teme u dnevnom listu *Večernje novosti*

Večernje novosti – vrednosni kontekst	broj tekstova	%
pozitivan	24	6.56
neutralan	263	71.86
negativan	79	21.58
Total	366	100%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Danas

Fokus dnevnog lista *Danas* ponovo je bio na temama u vezi sa političkim životom u Srbiji, o čemu su objavljena 64 teksta (16,45%), od kojih je 81,25% u neutralnom vrednosnom kontekstu. Privreda i regionalni odnosi zastupljeni su u po 28 tekstova (7,20%), s tim što je o regionu pisano u neutralnom kontekstu u najvećem broju tekstova (82,14%), dok je o privredi napisano najviše negativnih tekstova u dnevnom listu *Danas*, više od 50%. Ostale teme od interesa bile su *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine* (21 tekst – 5,4%), *Politika Grčke* (19 tekstova – 4,88%), kao i *kultura i kriminal* (12, odnosno 11 tekstova), koje su, uglavnom predstavljene u neutralnom kontekstu. U *Danasu* beležimo dve teme u vezi sa EU – *dostizanje zahteva/standarda za EU integracije* (12 tekstova ili 3,08%) i *EU/politika Evropske unije* (11 tekstova ili 2,83%), koje su tretirane na različite načine. Dok je o dostizanju zahteva i standarda EU pisano u neutralnom (91,67%) i pozitivnom (8,33%) kontekstu, novinari *Danasa* su o samoj politici EU objavili 45,45% negativnih i 54,55% neutralnih tekstova. Tri posebno izdvojene teme zastupljene su u 66 tekstova, od čega je najveći broj posvećen migrantima/izbeglicama – 37 tekstova ili 9,51%, a svi tekstovi su napisani u neutralnom kontekstu. Teme u vezi sa *Srebrenicom* i *Olujom* zastupljene su u 20, odnosno 9 tekstova. Događaji koji se odnose na Srebrenicu predstavljeni su u 25% tekstova negativno, dok je tema *obeležavanje dvadesetogodišnjice akcije Oluja* prezentovana u negativnom kontekstu u 33,33% tekstova. *Danas* ponovo beleži najveći broj tekstova u neutralnom vrednosnom kontekstu – 71,21%, međutim, broj vrednosno konotiranih tekstova povećan je za 11,71% u odnosu na prethodni kvartal.

Tabela 129. – Vrednosni kontekst prema temama u dnevnom listu *Danas*

Danas	učestalost	%	pozitivno	%	neutralno	%	negativno	%
politički život u Srbiji	64	16.45	0	0.00	52	81.25	12	18.75
migranti/izbeglice	37	9.51	0	0.00	37	100.00	0	0.00
privreda	28	7.20	0	0.00	13	46.43	15	53.57
regionalna saradnja/odnosi u regionu	28	7.20	0	0.00	23	82.14	5	17.86
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	21	5.40	0	0.00	16	76.19	5	23.81
obeležavanje dvadeseto-godišnjice zločina u Srebrenici	20	5.14	0	0.00	15	75.00	5	25.00
Politika Grčke	19	4.88	1	5.26	16	84.21	2	10.53
dostizanje zahteva/standarda za EU integracije	12	3.08	1	8.33	11	91.67	0	0.00
kultura	12	3.08	1	8.33	8	66.67	3	25.00
kriminal	11	2.83	0	0.00	9	81.82	2	18.18
EU/politika Evropske unije	11	2.83	0	0.00	6	54.55	5	45.45

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 130. – Zastupljenost i vrednosni kontekst za tri odabrane teme u dnevnom listu *Danas*

Danas	total	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
migranti/izbeglice	37	9.51	0	0.00	37	100.00	0	0.00
obeležavanje dvadeseto-godišnjice zločina u Srebrenici	20	5.14	0	0.00	15	75.00	5	25.00
obeležavanje dvadeseto-godišnjice akcije Oluja	9	2.31	0	0.00	6	66.67	3	33.33
Total	66	16.97	0	0.00	58	87.88	8	12.12

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 131. – Vrednosni kontekst u odnosu na teme u listu *Danas*

Danas – vrednosni kontekst	broj tekstova	%
pozitivan	9	2.31
neutralan	277	71.21
negativan	103	26.48
Total	389	100%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Neimenovani izvori

Neimenovani izvori su i u trećem kvartalu 2015. drugi akter po učešću sa ukupno 464 pojavljivanja u tekstovima iz uzorka. Iako je uvećan broj tekstova čiji su protagonisti neimenovani izvori, ipak je procentualno učešće ovih aktera gotovo jednako kao i u prethodnom istraživanju *Medijametra* – 21,36% u trećem, naspram 21,09% u drugom tromesečju. Široka upotreba neimenovanih izvora precizno je ustanovljena zahvaljujući načinu kvantifikacije anonimnih izvora, koji primenjujemo od prethodnog izdanja *Medijametra*, tako što su na taj način nisu klasifikovani samo izvori koje je sam medij definisao kao neimenovane, već svi oni koji obezbeđuju informacije koje nije moguće proveriti, bez obzira na način na koji su uvedeni u tekst.

Kako Mat Karslon u svojoj knjizi “Pod uslovima anonimnosti” kaže: “Novinarstvo je utkano u okruženje i na njega se oslanja, što znači da nikada ne može biti nezavisni posmatrač, kako se tvrdi... Na ovu vrstu nedoumica može se bolje odgovoriti ukoliko se kulturi neimenovanih izvora pristupi kao *kulturi*. Ovakav stav pomera istraživanje o nezavisnim izvorima dalje od frekventnosti i načina primene ka pitanjima značenja koja delimo i obrazaca kolektivne interpretacije između novinara, izvora i publike. Obezbeđivanje anonimnosti nije samo pitanje tehnika. Zapravo, to je zahtev za određenim načinom zamišljanja odnosa između ove tri strane.”¹⁶

Izveštaji su novinska forma koja i dalje sadrži najveći broj informacija dobijenih od neimenovanih izvora 356, što je i procentualno najveće učešće – 25,76% (**tabela 132**).

16 Carlson M. (2011), *On the condition of anonymity*, Urbana, Chicago, Springfield, University of Illinois Press, str. 7.

Tabela 132. – Učešće “neimenovanih izvora” u svim novinskim formama, u sedam medija iz uzorka

Žanr	Ukupan broj tekstova	Neimenovani izvor	%
izveštaj	1.382	356	25.76
članak	230	59	25.65
vest	189	36	19.05
komentar (kolumna, uvodnik)	174	9	5.17
intervju	169	1	0.59
reportaža	26	3	11.54
drugo	2	0	0
Total	2.172	464	21.36

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Najveće procentualno učešće tekstova koji sadrže informacije dobijene od anonimnih izvora u odnosu na ukupan broj objavljenih tekstova u pojedinačnom mediju nalazi se u *Kuriru* (38%), dok je najmanji procenat napisa koji sadrže ovako dobijene informacije zabeležen u *Politici* – 11,04% (videti više u **tabeli 133**).

Tabela 133. - Učešće “neimenovanih izvora” prema analiziranim medijima

Medij	ukupan broj tekstova/medij	neimenovani izvori	%
Kurir	192	74	38.54
Informer	301	109	36.21
Blic	214	68	31.78
Alo!	221	66	29.86
Večernje novosti	366	47	12.84
Danas	389	46	11.83
Politika	489	54	11.04
Total	2.172	464	21.36

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Kada govorimo o temama i upotrebi neimenovanih izvora, ova praksa je ponovo najviše primetna u tekstovima koji govore o političkom životu u Srbiji, odnosno najveći broj tekstova koji su objavljeni o ovoj temi sadrži informacije potekle od neimenovanih izvora – 310 tekstova, odnosno 31,29%. (za više informacija pogledati **tabelu 134**).

Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama svakom od sedam analiziranih medija videti u Apendiksu – tabele 165 – 170.

Tabela 134. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama, u sedam medija iz uzorka

Svi mediji iz uzorka	broj tekstova	neimenovani izvor	%
politički život u Srbiji	310	97	31.29
kriminal	86	39	45.35
migranti/izbeglice	162	29	17.90
obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici	118	29	24.58
afera “Loto”	36	24	66.67
privreda	115	23	20.00
regionalna saradnja/odnosi u regionu	204	20	9.80
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	86	17	19.77
mediji/sloboda medija	45	14	31.11
EU/politika Evropske unije	74	13	17.57

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Zaključak

U trećem tromesečju 2015. godine dnevne novine sa najvećim tiražom i uticajem u Srbiji nisu promenile osnovni način na koji prate i tumače stvarnost. Izveštavanje postaje osnovni žanr, dok se vesti potiskuju sa naslovnih strana. Sukobi na društvenoj i političkoj sceni prate se pomno, vrlo često su i sami mediji njihovi inicijatori, tako da ukupni utisak o našoj javnoj sceni deluje onespokojavajuće. I dalje se poklanja veoma malo pažnje temama koje izlaze iz okvira dnevno-političkih događaja, na primer temama iz oblasti obrazovanja, zdravlja, nauke, ali i problemima modernizacije i reformi srpskog društva. Povremene najave vanrednih izbora samo podstiču sukobe, ne samo između različitih društvenih i političkih grupa, nego i između medija, ujedno potiskujući sve druge teme.

Početak “migrantske krize” dočekan je kao medijska senzacija, koja se postepeno pretvarala u rutinirano izveštavanje. Samo nekoliko novina je adekvatno pratilo ovu temu u širem spoljno-političkom kontekstu. Sa ovakvim događajima otkrivaju se dubinski problemi u srpskom novinarstvu – nedostatak profesionalnih kompetencija i iskustva, kao i osposobljenosti redakcija da reaguju brzo i profesionalno u kriznim momentima. Međutim, ukupni odnos pre-

ma "migrantskoj krizi" bio je pozitivan. Retki su tekstovi ksenofobnog karaktera, kao i naslovi koji bi budili neprijateljsko raspoloženje prema migrantima. Istovremeno, oni su poslužili kao glavni generator kritike susednih zemalja, posebno Hrvatske, Mađarske, Makedonije i Slovenije, zbog odnosa prema migrantima. Oštrica kritike bila je, naravno, uperena prema Evropskoj uniji, bez obzira na zajedničke izjave o saradnji i uzajamnom uvažavanju između premijera i vodećih zvaničnika EU.

Tumačenje uloge EU u "migrantskoj krizi" bila je okosnica ionako negativnih stavova o Evropskoj uniji. Komentari su postali glavno sredstvo saopštavanja "pune istine". Broj analitičara i komentatora značajno je porastao. Time su redakcije "prebacile" odgovornost na spoljne saradnike i pokazale neuobičajenu otvorenost. Reč je o klasičnim strategijama predstavljanja sopstvenog stava na posredan način. Naravno, u novinama je ovaj posredan način najčešće izrazito vidljiv.

Apendiks

Tabela 135. – Uzorak *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>	broj	%
Tekstovi sa naslovnica koji su selektovani	366	2.86
Tekstovi sa naslovnica koji nisu selektovani	208	1.62
Ostalo	12.234	95.52
Total	12.808	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 136. – Uzorak *Informer*

<i>Informer</i>	broj	%
Tekstovi sa naslovnica koji su selektovani	301	3.94
Tekstovi sa naslovnica koji nisu selektovani	151	1.98
Ostalo	7.178	94.08
Total	7.630	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 137. – Uzorak *Alo!*

<i>Alo!</i>	broj	%
Tekstovi sa naslovnica koji su selektovani	221	2.72
Tekstovi sa naslovnica koji nisu selektovani	259	3.19
Ostalo	7.640	94.09
Total	8.120	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 138. – Uzorak *Blic*

<i>Blic</i>	broj	%
Tekstovi sa naslovnica koji su selektovani	214	1.91
Tekstovi sa naslovnica koji nisu selektovani	188	1.67
Ostalo	10.824	96.42
Total	11.226	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 139. – Uzorak *Politika*

<i>Politika</i>	broj	%
Tekstovi sa naslovnica koji su selektovani	489	5.21
Tekstovi sa naslovnica koji nisu selektovani	180	1.92
Ostalo	8.724	92.88
Total	9.393	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 140.** – Uzorak *Danas*

<i>Danas</i>	broj	%
Tekstovi sa naslovnica koji su selektovani	389	5.55
Tekstovi sa naslovnica koji nisu selektovani	101	1.44
Ostalo	6.513	93.00
Total	7.003	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 141.** – Uzorak *Kurir*

<i>Kurir</i>	broj	%
Tekstovi sa naslovnica koji su selektovani	192	2.06
Tekstovi sa naslovnica koji nisu selektovani	148	1.58
Ostalo	9.003	96.36
Total	9.343	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 142.** - Balansiranost vesti u sedam medija iz uzorka

Vesti	Balans %	
	Da	Ne
Medij		
Blic	33.33	66.67
Kurir	0.00	100
Alo	32.35	67.65
Informer	11.39	88.61
Politika	46.15	53.85
Danas	78.13	21.88
Total	32.28	67.72

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 143.** – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnica u dnevnom listu *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>	broj	%
Đorđe Đukić	4	10.53
Milan Kovačević	4	10.53
Čedomir Antić	3	7.89
Dušan T. Bataković	2	5.26
Dejan Vuk Stanković	2	5.26
Milan Škulić	2	5.26
Mladen Kovačević	2	5.26
Davor Đenero	2	5.26
Vladislav Jovanović	2	5.26
Zlatko Nikolić	2	5.26
Dalibor Katančević	2	5.26
Milan Mijalkovski	1	2.63
Božidar Spasić	1	2.63
Đorđe Vukadinović	1	2.63
Miladin Ševarlić	1	2.63
Ljubinko Savić	1	2.63
Ljubomir Madžar	1	2.63
Milojko Arsić	1	2.63
Slobodan Antić	1	2.63
Zoran Dragišić	1	2.63
Dejan Jović	1	2.63
Dušan Janjić	1	2.63
Total	38	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 144.** – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnica u dnevnom listu *Informer*

<i>Informer</i>	broj	%
Dragomir Anđelković	13	7.88
Branko Radun	11	6.67
Zlatko Nikolić	10	6.06
Total	165	100.00

Informer	broj	%
Marko Nicović	7	4.24
Dušan Janjić	7	4.24
Miroslav Šutić	6	3.64
Cvijetin Milivojević	5	3.03
Božidar Prelević	5	3.03
Boško Jakšić	5	3.03
Dejan Vuk Stanković	5	3.03
Mahmut Bušatlija	5	3.03
Milan Nikolić	5	3.03
Miroslav Lazanski	5	3.03
Vladimir Pejić	5	3.03
Zoran Dragišić	5	3.03
Darko Trifunović	5	3.03
Đorđe Vukadinović	4	2.42
Ljubomir Madžar	4	2.42
Milan Kovačević	4	2.42
Vladimir Vuletić	4	2.42
Vladislav Jovanović	4	2.42
Aleksandar Radić	4	2.42
Aleksandra Janković	3	1.82
Božidar Spasić	3	1.82
Ljubodrag Savić	3	1.82
Mladen Kovačević	3	1.82
Orhan Dragaš	3	1.82
Živadin Jovanović	3	1.82
Dalibor Katančević	3	1.82
Dragan Zečević	2	1.21
Dušan Spasojević	2	1.21
Ratko Božović	2	1.21
Stevica Deđanski	2	1.21
Vladimir Goati	2	1.21
Aleksandar Popov	1	0.61
Aleksandra Joksimović	1	0.61
Total	165	100.00

Informer	broj	%
Đorđe Đukić	1	0.61
Goran Nikolić	1	0.61
Danilo Šuković	1	0.61
Miroslav Zdravković	1	0.61
Total	165	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 145. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnica u dnevnom listu *Alo!*

<i>Alo!</i>	broj	%
Branko Radun	6	15.38
Dragomir Anđelković	6	15.38
Dušan Janjić	5	12.82
Đorđe Vukadinović	4	10.26
Mahmut Bušatlija	3	7.69
Miroslav Lazanski	2	5.13
Ivo Visković	1	2.56
Milan Antonijević	1	2.56
Božidar Spasić	1	2.56
Dušan Spasojević	1	2.56
Ljubodrag Stojadinović	1	2.56
Milan Nikolić	1	2.56
Milojko Arsić	1	2.56
Miodrag Zec	1	2.56
Mladen Kovačević	1	2.56
Orhan Dragaš	1	2.56
Zlatko Nikolić	1	2.56
Darko Trifunović	1	2.56
Aleksandar Radić	1	2.56
Total	39	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 146. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnica u dnevnom listu *Blic*

Blic	broj	%
Aleksandra Joksimović	4	10.81
Goran Nikolić	4	10.81
Dušan Janjić	3	8.11
Milan Antonijević	2	5.41
Božidar Prelević	2	5.41
Đorđe Vukadinović	2	5.41
Vladimir Gligorov	2	5.41
Dragomir Anđelković	2	5.41
Čedomir Antić	1	2.70
Cvijetin Milivojević	1	2.70
Ivo Visković	1	2.70
Dušan Spasojević	1	2.70
Dušan Simeonović	1	2.70
Dušan T. Bataković	1	2.70
Fatmir Šeholi	1	2.70
Dejan Vuk Stanković	1	2.70
Milan Kovačević	1	2.70
Milojko Arsić	1	2.70
Mlađen Kovačević	1	2.70
Slobodan Antić	1	2.70
Vladislav Jovanović	1	2.70
Dejan Jović	1	2.70
Branko Radun	1	2.70
Aleksandar Radić	1	2.70
Total	37	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 147.** – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnica u dnevnom listu *Politika*

Politika	broj	%
Milan Škulić	5	7.14
Goran Nikolić	4	5.71
Vladimir Vuletić	4	5.71
Aleksandar Popov	3	4.29
Đorđe Đukić	3	4.29
Danica Popović	3	4.29
Danijel Cvjetičanin	3	4.29
Dragomir Anđelković	3	4.29
Milan Mijalkovski	2	2.86
Miladin Ševarlić	2	2.86
Dušan Spasojević	2	2.86
Dejan Vuk Stanković	2	2.86
Ljubinko Savić	2	2.86
Ljubodrag Savić	2	2.86
Milan Kovačević	2	2.86
Milan Prostran	2	2.86
Milojko Arsić	2	2.86
Slobodan Samardžić	2	2.86
Vladislav Jovanović	2	2.86
Dejan Jović	2	2.86
Miroslav Zdravković	2	2.86
Dušan Janjić	2	2.86
Čedomir Antić	1	1.43
Aleksandra Joksimović	1	1.43
Đorđe Vukadinović	1	1.43
Dušan Simeonović	1	1.43
Fatmir Šeholi	1	1.43
Ljubomir Madžar	1	1.43
Mlađen Kovačević	1	1.43
Stevica Deđanski	1	1.43
Vladimir Goati	1	1.43
Total	70	100.00

Politika	broj	%
Vladimir Pejić	1	1.43
Vojislav Vuletić	1	1.43
Živadin Jovanović	1	1.43
Đerđ Pap	1	1.43
Branko Radun	1	1.43
Total	70	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 148. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnica u dnevnom listu *Danas*

Danas	broj	%
Ljubodrag Savić	3	8.82
Mahmut Bušatlija	3	8.82
Vladislav Jovanović	3	8.82
Vojislav Vuletić	3	8.82
Miladin Ševarlić	2	5.88
Goran Nikolić	2	5.88
Jovo Bakić	2	5.88
Čedomir Antić	1	2.94
Milan Antonijević	1	2.94
Aleksandra Joksimović	1	2.94
Dušan T. Bataković	1	2.94
Dejan Vuk Stanković	1	2.94
Milan Kovačević	1	2.94
Milan Prostran	1	2.94
Milan Škulić	1	2.94
Milojko Arsić	1	2.94
Miroslav Lazanski	1	2.94
Slobodan Samardžić	1	2.94
Vladimir Gligorov	1	2.94
Vladimir Goati	1	2.94
Zlatko Nikolić	1	2.94
Dušan Janjić	1	2.94
Total	34	100.00

Danas	broj	%
Aleksandar Radić	1	2.94
Total	34	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 149. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnica u dnevnom listu *Kurir*

Kurir	broj	%
Branko Radun	18	13.64
Božidar Spasić	16	12.12
Dragomir Anđelković	16	12.12
Marko Nicović	11	8.33
Milan Nikolić	11	8.33
Dušan Janjić	10	7.58
Zlatko Nikolić	6	4.55
Dejan Vuk Stanković	5	3.79
Vladimir Goati	4	3.03
Đorđe Vukadinović	3	2.27
Mahmut Bušatlija	3	2.27
Vladislav Jovanović	3	2.27
Božidar Prelević	2	1.52
Draško Đenović	2	1.52
Aleksandar Stevanović	2	1.52
Miroslav Lazanski	2	1.52
Ratko Božović	2	1.52
Zoran Dragišić	2	1.52
Aleksandra Janković	1	0.76
Aleksandra Joksimović	1	0.76
Dobrivoje Radovanović	1	0.76
Dušan Spasojević	1	0.76
Fatmir Šeholi	1	0.76
Goran Nikolić	1	0.76
Milan Kovačević	1	0.76
Milojko Arsić	1	0.76
Total	132	100.00

Kurir	broj	%
Mladen Kovačević	1	0.76
Davor Đenero	1	0.76
Đerđ Pap	1	0.76
Dejan Jović	1	0.76
Danilo Šuković	1	0.76
Aleksandar Radić	1	0.76
Total	132	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 150. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnica u dnevnom listu *Večernje novosti*

Večernje novosti	broj	%
SPC	12	26.67
Patrijarh Irinej	9	20.00
Mitropolit Amfilohije	3	6.67
Vladika Teodosije	2	4.44
Patrijarh Pavle	2	4.44
Pečka patrijaršija	2	4.44
Papa Franja	2	4.44
Vladika Irinej	1	2.22
Eparhija raško-prizrenska	1	2.22
Vladika Vasilije	1	2.22
Iguman Teokist	1	2.22
Vladika dalmatinski Fotije	1	2.22
Vladika Grigorije	1	2.22
Vladika Jefrem	1	2.22
Vladika Jovan	1	2.22
Vladika Lavrentije	1	2.22
Mati Anastazija	1	2.22
Mitropolit Stratimirović	1	2.22
Muamer Zukorlić	1	2.22
Alojzije Stepinac	1	2.22
Total	45	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 151. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnica u dnevnom listu *Informer*

Informer	broj	%
Patrijarh Irinej	4	22.22
Papa Franja	4	22.22
SPC	3	16.67
Alojzije Stepinac	3	16.67
Mitropolit Amfilohije	2	11.11
Vladika Irinej	1	5.56
Muamer Zukorlić	1	5.56
Total	18	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 152. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnica u dnevnom listu *Alo!*

Alo!	broj	%
Muamer Zukorlić	5	31.25
Muhamed Jusufspahić	3	18.75
SPC	2	12.50
Papa Franja	2	12.50
Patrijarh Irinej	1	6.25
Vladika Joanikije	1	6.25
Vladika Filaret	1	6.25
Alojzije Stepinac	1	6.25
Total	16	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 153. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicaama u dnevnom listu *Blic*

Blic	broj	%
Patrijarh Irinej	2	33.33
Vladika Vasilije	1	16.67
Mati Makarija Sokolička	1	16.67
Muhamed Jusufspahić	1	16.67
Alojzije Stepinac	1	16.67
Total	6	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 154.** – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicaama u dnevnom listu *Politika*

Politika	broj	%
SPC	9	20.45
Patrijarh Irinej	8	18.18
Papa Franja	7	15.91
Alojzije Stepinac	6	13.64
Muamer Zukorlić	4	9.09
Vladika Irinej	2	4.55
Patrijarh Pavle	2	4.55
Vladika Teodosije	1	2.27
Mitropolit Amfilohije	1	2.27
Vladika Grigorije	1	2.27
Vladika Jovan	1	2.27
Mitropolit Porfirije	1	2.27
Muhamed Jusufspahić	1	2.27
Total	44	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 155.** – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicaama u dnevnom listu *Danas*

Danas	broj	%
Patrijarh Irinej	3	42.86
Vladika Vasilije	1	14.29
Total	7	100.00

Danas	broj	%
Mitropolit Amfilohije	1	14.29
Muamer Zukorlić	1	14.29
Alojzije Stepinac	1	14.29
Total	7	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 156.** – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicaama u dnevnom listu *Kurir*

Kurir	broj	%
Mitropolit Amfilohije	2	20.00
SPC	2	20.00
Alojzije Stepinac	2	20.00
Patrijarh Irinej	1	10.00
Pečka patrijaršija	1	10.00
Muamer Zukorlić	1	10.00
Papa Franja	1	10.00
Total	10	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 157.** – Distribucija učestalosti pojavljivanja protagonista političko-estradnih afera na naslovnicaama u dnevnom listu *Večernje novosti*

Večernje novosti	broj	%
Slobodanka Tošić	1	100.00
Anđela Veštica	0	0.00
Ivan Jevđenić	0	0.00
Dušica Jevđenić	0	0.00
Dušan Jevđenić	0	0.00
Filip Jevđenić	0	0.00
Neimenovani političar, otac deteta Dušice Jevđenić	0	0.00
Katarina Smiljanić	0	0.00
Nataša Šavija	0	0.00
Radoslav Milojević Kena	0	0.00
Slađana Pantić	0	0.00
Tijana Ajfon	0	0.00
Total	1	100.00

Večernje novosti	broj	%
Una Grujić	0	0.00
Željka Rolović	0	0.00
Žika Gojković	0	0.00
Stanija Dobrojević	0	0.00
Tamara Đurić	0	0.00
Total	1	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 158. – Distribucija učestalosti pojavljivanja protagonista političko-estradnih afera na naslovnica u dnevnom listu *Informer*

Informer	broj	%
Radoslav Milojević Kena	4	33.33
Nataša Šavija	2	16.67
Tijana Ajfon	2	16.67
Željka Rolović	2	16.67
Una Grujić	1	8.33
Stanija Dobrojević	1	8.33
Anđela Veštica	0	0.00
Ivan Jevđenić	0	0.00
Dušica Jevđenić	0	0.00
Dušan Jevđenić	0	0.00
Filip Jevđenić	0	0.00
Neimenovani političar, otac deteta Dušice Jevđenić	0	0.00
Katarina Smiljanić	0	0.00
Slađana Pantić	0	0.00
Slobodanka Tošić	0	0.00
Žika Gojković	0	0.00
Tamara Đurić	0	0.00
Total	12	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 159. – Distribucija učestalosti pojavljivanja protagonista političko-estradnih afera na naslovnica u dnevnom listu *Alo!*

Alo!	broj	%
Dušica Jevđenić	3	27.27
Nataša Šavija	2	18.18
Stanija Dobrojević	2	18.18
Slobodanka Tošić	1	9.09
Tijana Ajfon	1	9.09
Željka Rolović	1	9.09
Žika Gojković	1	9.09
Anđela Veštica	0	0.00
Ivan Jevđenić	0	0.00
Dušan Jevđenić	0	0.00
Filip Jevđenić	0	0.00
Neimenovani političar, otac deteta Dušice Jevđenić	0	0.00
Katarina Smiljanić	0	0.00
Radoslav Milojević Kena	0	0.00
Slađana Pantić	0	0.00
Una Grujić	0	0.00
Tamara Đurić	0	0.00
Total	11	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 160. – Distribucija učestalosti pojavljivanja protagonista političko-estradnih afera na naslovnica u dnevnom listu *Blic*

Blic	broj	%
Dušica Jevđenić	4	40.00
Katarina Smiljanić	2	20.00
Slobodanka Tošić	2	20.00
Ivan Jevđenić	1	10.00
Tamara Đurić	1	10.00
Anđela Veštica	0	0.00
Dušan Jevđenić	0	0.00
Filip Jevđenić	0	0.00
Total	10	100.00

Blic	broj	%
Neimenovani političar, otac deteta Dušice Jevđenić	0	0.00
Nataša Šavija	0	0.00
Radoslav Milojević Kena	0	0.00
Slađana Pantić	0	0.00
Tijana Ajfon	0	0.00
Una Grujić	0	0.00
Željka Rolović	0	0.00
Žika Gojković	0	0.00
Stanija Dobrojević	0	0.00
Total	10	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 161. – Distribucija učestalosti pojavljivanja protagonista političko-estradnih afera na naslovnica u dnevnom listu *Politika*

Politika	broj	%
Radoslav Milojević Kena	1	100.00
Anđela Veštica	0	0.00
Ivan Jevđenić	0	0.00
Dušica Jevđenić	0	0.00
Dušan Jevđenić	0	0.00
Filip Jevđenić	0	0.00
Neimenovani političar, otac deteta Dušice Jevđenić	0	0.00
Katarina Smiljanić	0	0.00
Nataša Šavija	0	0.00
Slađana Pantić	0	0.00
Slobodanka Tošić	0	0.00
Tijana Ajfon	0	0.00
Una Grujić	0	0.00
Željka Rolović	0	0.00
Žika Gojković	0	0.00
Stanija Dobrojević	0	0.00
Tamara Đurić	0	0.00
Total	1	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 162. – Distribucija učestalosti pojavljivanja protagonista političko-estradnih afera na naslovnica u dnevnom listu *Danas*

Danas	broj	%
Anđela Veštica	0	0.00
Ivan Jevđenić	0	0.00
Dušica Jevđenić	0	0.00
Dušan Jevđenić	0	0.00
Filip Jevđenić	0	0.00
Neimenovani političar, otac deteta Dušice Jevđenić	0	0.00
Katarina Smiljanić	0	0.00
Nataša Šavija	0	0.00
Radoslav Milojević Kena	0	0.00
Slađana Pantić	0	0.00
Slobodanka Tošić	0	0.00
Tijana Ajfon	0	0.00
Una Grujić	0	0.00
Željka Rolović	0	0.00
Žika Gojković	0	0.00
Stanija Dobrojević	0	0.00
Tamara Đurić	0	0.00
Total	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 163. – Distribucija učestalosti pojavljivanja protagonista političko-estradnih afera na naslovnica u dnevnom listu *Kurir*

Kurir	broj	%
Dušica Jevđenić	16	21.05
Filip Jevđenić	8	10.53
Neimenovani političar, otac deteta Dušice Jevđenić	8	10.53
Ivan Jevđenić	7	9.21
Slađana Pantić	6	7.89
Radoslav Milojević Kena	4	5.26
Slobodanka Tošić	4	5.26
Tijana Ajfon	4	5.26
Total	76	100.00

Kurir	broj	%
Žika Gojković	4	5.26
Anđela Veštica	3	3.95
Nataša Šavija	3	3.95
Željka Rolović	3	3.95
Stanija Dobrojević	3	3.95
Dušan Jevđenić	2	2.63
Tamara Đurić	1	1.32
Katarina Smiljanić	0	0.00
Una Grujić	0	0.00
Total	76	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 164. – Povod osmišljen u redakciji – vrednosni kontekst tekstova u svim medijima

Svi mediji	broj tekstova	pozitivan	neutralan	negativan
<i>Povod osmišljen u redakciji</i>				
broj	600	31	259	310
%	100	5.17	43.17	51.67

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 165. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu Blic

Blic			
Tema	broj tekstova	neimenovani izvor	%
politički život u Srbiji	38	16	42.11
migranti/izbeglice	21	8	38.10
kriminal	15	7	46.67
afera “Loto”	9	6	66.67
privreda	6	4	66.67

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 166. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu *Kurir*

Kurir			
Tema	broj tekstova	neimenovani izvor	%
politički život u Srbiji	56	27	48.21
aktivnosti predsednika Srbije	13	6	46.15
kriminal	9	6	66.67
civilno društvo	7	4	57.14
obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici	10	3	30.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 167. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu *Večernje novosti*

Večernje novosti			
Tema	broj tekstova	neimenovani izvor	%
politički život u Srbiji	25	7	28.00
obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici	25	5	20.00
regionalna saradnja/ odnosi u regionu	54	4	7.41
migranti/izbeglice	27	4	14.81
kriminal	13	4	30.77

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 168. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu *Alo!*

Alo!			
Tema	broj tekstova	neimenovani izvor	%
politički život u Srbiji	53	20	37.74
kriminal	13	6	46.15
privreda	17	5	29.41
obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici	12	5	41.67
zabava/estrada	10	4	40.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

Tabela 169. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu *Informer*

Informer			
Tema	broj tekstova	neimenovani izvor	%
kriminal	21	13	61.90
mediji/sloboda medija	18	13	72.22
afera “Loto”	12	10	83.33
politički život u Srbiji	31	8	25.81
obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici	18	8	44.44

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 170.** – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu *Politika*

Politika			
Tema	broj tekstova	neimenovani izvor	%
politički život u Srbiji	43	8	18.60
privreda	27	4	14.81
EU/politika Evropske unije	23	4	17.39
aktivnosti Vlade RS	11	4	36.36
migranti/izbeglice	44	3	6.82

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.**Tabela 171.** – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu *Danas*

Danas			
Tema	broj tekstova	neimenovani izvor	%
politički život u Srbiji	64	11	17.19
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	21	7	33.33
migranti/izbeglice	37	4	10.81
regionalna saradnja/odnosi u regionu	28	4	14.29
obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici	20	3	15.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul-septembar 2015.

4

Diskurzivna
analiza

DEJAN VUK STANKOVIĆ

DISKURZIVNA ANALIZA

Faktičko postojanje raznovrsnih i sukobljenih stavova i modela interpretacije političkih aktera, političkih događaja i procesa, dominantno negativne slike ključnih političkih aktera – vlasti i opozicije, visok nivo sadržinskog preklapanja između autora kolumni, učesnika u intervjuima i neposrednih aktera političke borbe, snažno naglašeni polemički naboj u pristupu političkim i društvenim fenomenima i gotovo konstantno odsustvo saglasja o smislu i značenju određenog političkog događaja i procesa – glavna su obeležja diskursa u štampanim medijima u Srbiji u periodu od juna do septembra 2015. godine. Imidže političkih aktera i interpretacije događaja i društveno-istorijskih procesa kreirali su svojim javnim nastupom (od pisanja do intervjua), različiti akteri, pre svih, angažovani intelektualci i politički lideri. U osnovi primetna je tendencija visokog nivoa semantičkog i retoričkog preklapanja poruka koju šalju učesnici u javnom polju, bez obzira da li su formalno politički svrstani u političke stranke ili pak u javnosti figuriraju kao nezavisne i vanstranačke ličnosti, primarno posvećene profesiji, a u osnovi politički senzibilisani. Treba istaći da postoji nesumnjivi primat kritičkih natpisa o vlasti naspram onih koji je, bilo direktno ili indirektno afirmišu.

Imidži ključnih političkih aktera – vlasti i opozicije prikazani u uredničkim kolumnama, intervjuima i tekstovima koji se odnose na prvu stranicu nedeljnika, pokazuju tendenciju ka fiksiranju, tačnije jaku sklonost da ostanu nepromenjeni. Nepromenjeni bez obzira na dinamiku događaja i intenzitet društveno istorijskih procesa i događaja. I vlast i opozicija prikazani su negativno, uz retke osvrtne na pozitivne pomake koje u delovanju, pre svega, pokazuje vlast, posebno u oblasti regionalne politike. Zanimljivo je primetiti da su, bez obzira na statičnost, po svom sadržaju, imidži i vlasti i opozicije vrlo konkretno razvijani, tačnije kreirani u svim aspektima politike, od unutrašnje politike, preko ekonomsko–socijalne politike, zaključno sa spoljnom politikom i njoj pripadajućoj geopolitičkoj orijentaciji.

Preovlađujući negativan tok u predstavljanju političkih aktera, prati interpretacija događaja i društveno–istorijskih procesa koja unosi značajan nivo vrednosne relativizacije koja se pripisuje unutrašnjim reformskim potezima, politici regionalne saradnje i finalno, procesu evropskih integracija.

Ovakva duhovno–politička situacija gotovo da trajno ukida mogućnost uspostavljanja jasnih kriterijuma za racionalno utemljeno i konzistentno vrednovanje učinaka vladajućih javnih politika ili pak predloga javnih politika koje pokazuju tendenciju da ih zamene. Naime, natpisi u nedeljnicima, uredničkim kolumnama, zatim intervjui i eseji – bez obzira što nude

mnoštvo različitih, često nepomirljivih gledišta – gotovo da uvek i svuda zatvaraju prostor za javnu diskusiju u kojoj važi kao normativno načelo „neprirodni autoritet boljeg argumenta“.

Naglašeno isključivi ton polemika lako i brzo polarizuje javnost po dnevno-političkim pitanjima. Uvek se radi o opredeljenju za i protiv nekog aktera, tačnije njegove odluke i koncepcije, ili se radi o osporavanju legitimiteta da se određeni politički stav zastupa i brani. I dok se unutrašnje-politički horizont debata rastvara u ravni stalnih polemika sukobljenih gledišta, na planu regionalne politike uvek je delotvorno prisutan izazov etničko-nacionalne homogenizacije, koju po nepisanom pravilu, prati revitalizacija matrica u zaključivanju koja je dominirala tokom ratnih devedesetih.

Kao prirodan ishod ovakve duhovno-političke klime, primetan je izraženi duh skeptičke distance prema procesu modernizacije koji se sa nizom istorijski proverivih i potvrđenih razloga vezuje za proces evropskih integracija.

Konstrukcija imidža ključnih političkih aktera nije isključivo stvar teksta, već se kao bitan element pojavljuje i iskustvo slike, posebno u oblasti karikature koja nosi političko-subverzivni naboj. Dinamično jedinstvo teksta i slike, stvara jasnu sliku političkih aktera u svesti čitalaca. Ova slika nije bitna samo sa kognitivnog stanovišta, već poziva i na konkretnu političku akciju.

Kritička interpretacija tekstova iz nedeljnika podeljena je na pet delova. Svi delovi čine ključne tematske oblasti kojima su se bavili nedeljnici u periodu od juna do septembra ove godine.

U prvom delu teksta biće prikazani politički akteri, tačnije, opisane njihove ključne karakteristike iz perspektive natpisa u nedeljnicima. U druga dva dela, prateći hronologiju događaja, pojaviće se teme iz regionalne politike. Obeležavanje dvadesetogodišnjice zločina u Srebrenici, kao i obeležavanje dvadesetogodišnjice operacije hrvatske vojske „Oluja“ tokom koje je nestala Srpska Krajina i uspostavljen ustavno-pravni poredak Hrvatske na čitavoj teritoriji koja je pripadala nekadašnjoj federalnoj jedinici unutar SFRJ. I najзад, poslednja poglavlja baviće se temom raspisivanja vanrednih parlamentarnih izbora i izazovima izbegličke krize, koja poslednjih godina potresa ne samo Evropu, već i naš region.

Slika vlasti – autoritarna, vlada strahom, manipulativna, spoljnopolički dezorijentisana, spornog legitimiteta, bez ozbiljnog ekonomskog rezultata

Iz objektivnih medijsko-političkih i propagandnih razloga slika aktuelne vlasti predstavlja medijski portret njenog prvog čoveka Aleksandra Vučića. Trebalo bi najpre primetiti, a na tu okolnost ukazuju sve ankete koje sprovode agencije za istraživanje javnog mnjenja, da je Aleksandar Vučić ubedljivo najpopularnija politička ličnost u zemlji.

Štaviše, ukoliko bi govorili jezikom koji spaja statistiku i političku teoriju, za Vučića bi se moglo reći da je jedini političar koji ima demokratsku legitimaciju u zemlji, budući da ga podržava negde između 25 i 28 procenata od ukupnog broja birača. Isto tako, Vučić i po broju naslovnica u dnevnim novinama i količini medijskog prostora u elektronskim medijima, autentično predstavlja sadašnju Vladu Srbije. Uz to ovu okolnost posebno koristi propagandni narativ suprotstavljen Vučiću, razvijajući stav da se radi isključivo i jedino o političkom solisti, koji se ponaša autoritarno i volunjaristički, te ga treba politički skenirati u svakom medijskom pojavljivanju i dokazivati navedenu tezu.

U skladu sa već postavljenim obrascem u proteklih šest meseci, vlast se i dalje posmatra kao autoritarna ili autokratska. Kao takva, ona je lišena demokratskih uzusa i liberalnih principa i funkcioniše po principu vladavine vođe (u ovom slučaju – Aleksandra Vučića – prim. autora). U navedenom političko-medijskom ključu vladavina Aleksandra Vučića se određuje kao vladavina „harizmatičnog autokrate“ ili kao strahovlada. „Strahovlada se tako nešto zove. Kad su ministri u strahu od svog šefa, to je onda strahovlada. Nema dobre timske igre ako se plašiš kapitena“.² Ili kako to opisuje reditelj Stevan Filipović: „Srbija pod Vučićem je država koja postaje servis partijskih poslušnika. Zemlja rastuće autokratije, poltronskih medija i praktično samoponištenog političkog sistema – opozicija se sama urušila sopstvenim idiotizmom, a vlast ne skriva svoj prezir prema konceptima parlamentarne demokratije, nezavisnih institucija i postojanja kritičke javnosti.“³ U istom misaonom i političko-vrednosnom ključu sa elementima proricanja sudbine, vlast vidi i aktuelni pisac, a nekadašnji političar, Žarko Jokanović: „Strašna je sudbina vlasti koja vlada pomoću straha i izmašanog života.“⁴

Motiv strahovlade na širi socijalni plan prenosi lider demokrata, Bojan Pajtić, koji povodom predloga zakona o strahu podvlači sledeće: „Apsolutno je potreban taj zakon, jer je strah najdominantnija emocija u Srbiji. Danas se dešava nešto što se nikada nije dešavalo – da prodavačice na pijaci kažu: nemoj preko telefona. Čak se uvukla i neka vrsta paranoje koja je usađena u ljude. I ponovo se javlja strah od države, koji je poslednji put zabeležen pod Miloševićem.“⁵

Narativ o autokratskoj vladavini Aleksandra Vučića nadopunjen je stavom koji se iznosi o političkoj organizaciji koju on predstavlja. Reč je najjačoj stranci u Srbiji – Srpskoj naprednoj stranci. Najpre, po mišljenju nekih kolumnista, Aleksandar Vučić, suprotno demokratskoj praksi, smatra da svi Srbi treba da budu članovi SNS-a. Jedinstvo partije, vođe i naroda, plastično ilustruje urednik *Vremena* Dragoljub Žarković. Njegova asocijacija o vezi partije, naroda i vođe prepoznaje se u sledećem navodu iz njegovog autorskog teksta: „Slobodan Milošević gradio je politiku zasnovanu na ideji da svi Srbi treba da žive u jednoj državi, a kako je krenulo ovih dana, Aleksandar Vučić ima ideju da svi Srbi treba da budu članovi Srpske Napredne

1 Zoran Kesić, „Više nije smešno,“ intervju sa Oljom Bečković, *NIN*, br. 3376, str. 21

2 Isto, str. 22

3 Stevan Filipović, „Šta posle Vučića,“ razgovor sa Sonjom Ćirić, *Vreme*, br. 1291

4 Žarko Jokanović, „U Srbiji nema kome više da se piše osim vodi,“ intervju sa Ivanom Milanović Hrašovec, *Vreme*, br. 1282

5 Bojan Pajtić, „Vučić danas ne bi vladao Srbijom da kod Tadića nisam bio *persona non grata*,“ *Nedeljnik*, br. 191, str. 25

Politika, 27. septembar 2015.

Stranke.⁶ Ova partija prikazana je izrazito negativno. Reč je o grupi mediokriteta i poltrona, lišenih moralnog, intelektualnog i političkog integriteta. Ovu i ovakvu karakterizaciju SNS-a, među mnogima, najdirektnije i najjasnije je dao već pominjani Žarko Jokanović: "Najbrojnija stranka u Srbiji je stranka poltrona koji na najvulgarniji način obožavaju vođu i mislim da je to za njega najveći problem. Ne toliko ovi koji su protiv njega, nego ovi koji su za njega. Jer: „Dupelisci trenutno prijaju, a trajno ubijaju.“⁷

Doprinos građenju negativnog imidža prvog čoveka vladajuće SNS daje i medijska strategija podsećanja. Ona je gotovo sveprisutni motiv u svakom iole dužem razgovoru o premijeru Srbije i aktuelnom političkom trenutku. Reprezentativni primeri primene ove medijsko-političke strategije uočljivi su u sledećim izvodima iz intervjua koji su se našli na stranicama srpskih nedeljnika u periodu jul–septembar 2015. godine. Već citirani Žarko Jokanović kaže: „...Ljudi su se uplašili, previše su se uplašili. Uplašili su se od jedne bahate vlasti koja se predstavlja evropskom i naprednom, ali građani u podsvesti ne mogu da zaborave da iza evro-osmeha sadašnjih naprednjaka stoje krvavi očnjaci nekadašnjih radikala. I to je ono što ih plaši, jer svi znaju kakvi su nekada radikali bili, šta su radili i kakve su užase pravili ovoj zemlji. Ne verujem u naprednjačke metamorfoze i mislim da ako budu svi ćutali, sutra više neće imati ko da ćuti.“⁸

U istom tonu i identičnom porukom, čitaocima se obratio i novinar Slaviša Lekić koji kategorički tvrdi: „Verovati u temeljnu promenu Aleksandra Vučića u Boga, u suštini je ista, da ne kažem uzaludna aktivnost. Ma koliko on svoju saradnju sa Šešeljem tumačio kao empirijsku nužnost, mada je i to retko činio, on nikada nije izrekao makar moralni otklon od SRS-a. Gle čuda sve što je karakterisalo i karakteriše Šešeljeve radikale – nakaradna i opasna retorika, niski i mučki udarci, ofanziva zlobe i okeanska bahatost – danas u svojim saopštenjima baštini Srpska napredna stranka. Ne samo u saopštenjima, već i u radu na terenu. I ne samo u saopštenjima i radu na terenu, već i u nastupima prvog čoveka stranke i države Srbije. Ako zagrebete po Vučiću, ma koliko se on sputavao, iz njega provaljuje neskriveni gnev skrivenog radikala i tiha patnja što atmosfera koju je on projektovao u svojoj glavi ne prati njegove reformske poteze...“⁹

Ovom Lekićevom stavu valja pridodati još nekoliko rečenica izgovorenih od strane Žarka Jokanovića u već citiranom intervjuu *Vremenu*: „Ti ratni huškači su današnja proevropska vlast. I ko je tu lud? Srbija je postala carstvo Alchajmera.“¹⁰

Fiksiranje slike lidera SNS za prethodni period, tačnije „večito“ vezivanje njegovog političkog i vrednosnog profila za devedesete, nedopuštanje mogućnosti promene upadljivo nalikuje i retorički i semantički diskursu koji u javnom prostoru zastupa opoziciona Demokratska

6 Dragoljub Žarković, „Profil i anfas – Aleksandar Vučić tvrdi da nije podložan pritiscima. Ali narod jeste. Otkud bi se inače tri hiljade ljudi kolektivno učlanilo u SNS,“ *Vreme*, br. 1289, str. 4

7 Žarko Jokanović, „U Srbiji nema kome više da se piše osim vođi,“ *Vreme*, br. 1282

8 Isto.

9 Slaviša Lekić, „Problem sa čovekom koji nema problema sa sopstvenom prošlošću,“ *Vreme*, br. 1290, str. 37

10 Žarko Jokanović, „U Srbiji nema kome više da se piše osim vođi,“ *Vreme*, br. 1282

stranka. Saglasje javnih intelektualaca i opozicione partije nije demokratski nelegitimno, ali visoki nivo relevantnog preklapanja, kao ishod ima potpunu stranačku politizaciju javnog prostora.

Doduše, iz razumljivih razloga, dnevno-političke i medijske borbe, Pajtićev diskurs vezuje se više za sadašnje događaje, ali nosi duhovnu potku fiksiranja negativnog imidža Vučića i SNS u izrazito negativnom političkom kontekstu. Utoliko ne čudi semantička podudarnost poruke Bojana Pajtića koji kaže: „Oni (misli se na SNS – prim. autora) za sebe tvrde da su stranka evropske orijentacije i još kada bi se ponašali u skladu sa tim, ja bih to prihvatio i proglasio našu pobjedu, jer bi konačno ideja DS postala dominantna u političkom životu Srbije. Nažalost, ne može se reći da SNS vodi proevropsku politiku. Oni vode politiku povlađivanja evropskim političarima, a to nije formatiranje srpskog društva prema evropskim vrednostima i standardima. Ovo sakaćenje zaposlenih i pensionera kao put da se konsoliduju finansije nešto je poslednje za čim bi posegnuo evropski političar. Ne možemo da prihvatimo da je evropska politika i gušenje medija i pritisak na novinare ili obračunavanje sa ombudsmanom zato što radi svoj posao. Evropska politika nije ni kidnapovanje ili prebijanje neistomišljenika ili hapšenje po političkoj osnovi bez poštovanja pretpostavke nevinosti...“¹¹

Osporavanje politike Aleksandra Vučića i SNS prati i kontinuirani proces njene „demokratske delegitimizacije“. Ovaj propagandno-politički manevar preduzet je sa ciljem da se ospori nesumnjiva premoć i podrška koju u biračkom telu imaju Vučić i SNS.

U prvom koraku kreiranja argumenta o delegitimizaciji vlasti Srbiji treba prikazati socijalnu situaciju kao dramatičnu sa primesama tragike. Dramski reditelj Kokan Mladenović tako raspoloženje javnog mnjenja poistovećuje sa stanjem na Titaniku pred katastrofu: „I na Titaniku je bilo veselo, svirala je muzika i niko nije video problem, naprotiv – ide se u susret jednom novom svetu punom radosti, a desilo se šta se desilo... Ova vlast će uz mehanizme manipulacije koje ima i uz činjenicu da ima korumpiranu, nesposobnu i razjedinjenu opoziciju, svakako biti deo naše političke realnosti još mnogo godina. Ono što bi moglo da promeni odnos političke moći je da neko animira onaj ogroman broj demoralisanih građana koji su izgubili svaku nadu da učestvuju u političkom životu. Taj „neko“ ne postoji, onaj ko uspe da reši tajnu kako vratiti apstinente u politički proces, taj će promeniti političku vlast, bilo sad ili za pet godina... Mi smo na unutrašnjem planu, svesno žrtvovani jednoj totalitarnoj vlasti zarad spoljnopolitičkih interesa.“¹²

Postupak delegitimizacije Vučića i SNS-a je jasno uočljiv. Njegov cilj je da potkopa načelo autentične podrške vlasti koja figurira kao jedno od glavnih mesta u svim istraživanjima javnog mnjenja. Najpre se potencira nizak nivo participacije u političkom životu, a u drugom koraku, pokazuje se da je sadašnja „totalitarna“ vlast nije proizvod narodne volje, već izvesnog političkog „pakta“ na spoljnopolitičkom nivou. Čitav političko-javnomnjenjski zaplet prati iščekivanje novog političkog subjekta, koji bi trebalo da politički demisionira sadašnju garnituru. Upravo ovo očekivanje, sa pomenutom spoljnopolitičkom mistifikacijom, kao i pro-

11 Bojan Pajtić, „Vučić danas ne bi vladao Srbijom da kod Tadića nisam bio *persona non grata*,“ *Nedeljnik*, br. 191, str. 25

12 Kokan Mladenović, „Svi znamo ko je netaleantovani reditelj,“ intervju sa Oljom Bečković, *NIN*, br. 3378

pagandnim gestom minimalizacije podrške u biračkom telu, izjašnjavanje sagovornika čini direktnim primerom propagande i tako potvrđuje tezu o potpunoj dominaciji „duha pristranog strančarenja“ u javnoj sferi.

U ideološkom smislu, Vučić i njegova politika nalaze se na „liniji vatre“ i levog kritičkog diskursa i konzervativno-desnog diskursa. Zanimljivo je da je tačka susreta ova dva diskursa – odnos prema EU. Levičarsko teorijsko-praktično osporavanje težnji Srbije prema EU i spoljnopolitičkoj orijentaciji Aleksandra Vučića iskazao je politički teoretičar Filip Balunović. Balunovićeva kritika sažima tri momenta – osporavanje etnonacionalnog temelja države Srbije, potkopavanje težnje ka EU i ukazivanje na nepravdu socijalnog raslojavanja, nastalog kao posledica prevlasti kapitalističkog modela privređivanja.

U intervjuu za nedeljnik *Vreme*, Balunović kaže: „EU je desna konzervativna tvorevina. Kad pogledate ko je formirao Evropsku ekonomsku zajednicu, to su sve hrišćanske demokratske stranke koje su u tom trenutku bile na vlasti. Da, ideja EU u sebi sadrži ideju mira, što je sjajno. Ali šta je cilj svega toga? Napredovanje samo jedne klase. Buržoaska klasa je ta koja ima najveći interes da vlada mir... Aleksandar Vučić je predstavnik sadašnje elite koja je kidnapovala narode da bi ostvarila svoje interese u nacionalnim okvirima. Da je Draža Mihailović danas na vlasti, isto bi pregovarao o pridruživanju Srbije EU. Ta dihotomija između nacionalizma je lažna...“¹³

Napredak u procesu rešavanja kosovskog pitanja, što je ključni uslov za uspešne evropske integracije Srbije, postignut nizom sporazuma, dobio je izrazito negativnu recepciju u desničarskim političkim krugovima. Neki autori, poput Nikole Vrzića iz magazina *Pečat*, prikazali su sporazum kao realno dostignuće srpske diplomatije u datim okolnostima, uz nagoveštaj famoznog Brisela II, tačnije nove runde pregovora gde bi se moglo reaktualizovati pitanje članstva Kosova u međunarodnim institucijama: „Srbi su dogovorom oko formiranja SZO u teškom okviru onoga što su izgubili 1999. i 2013. Dobili više nego što su te 1999. imali. Dobili su umalo državu u državi (kosovskoj) na koju će kosovske vlasti imati manji uticaj nego što se mislilo da će imati posle Prvog briselskog sporazuma.“¹⁴

Vrzić konstatuje da se ZSO (Zajednica srpskih opština) vezuje za ustavno-pravni okvir Republike Kosova, ali ostavlja prostor za specifične nadležnosti srpske zajednice opština, posebno u domenu njene reprezentativnosti, na nivou predsednika, budžeta koji se može puniti sredstvima koje prikupljaju organi vlasti, kao i donacijama iz Srbije.

S druge strane, mnogo otvorenija i žešća kritika dostignuća Vučićeve vlade u pregovorima o Kosovu, došla je od strane Đorđa Vukadinovića, urednika sajta i časopisa *Nova Srpska Politička Misao* i ideologa u mnogo čemu ekstremno desne vanparlamentarne stranke Demokratske stranke Srbije. Vukadinović odlučno odbija bilo kakav pozitivan učinak srpske delegacije u pregovorima: „Postaje sve očiglednije ono što je Priština od početka govorila – da ta famozna „ZSO“ neće imati nikakva izvorna ni izvršna ovlašćenja, da će morati da se

¹³ Filip Balunović, „Levica je slaba, ali je jača nego ikad“, razgovor sa Jovanom Gligorijević, *Vreme*, br. 1278, str. 25

¹⁴ Nikola Vrzić, „5:0 za koga?“ *Pečat*, br. 384, str. 4-5

formira i funkcioniše unutar zakona i ustavnog poretka „Republike Kosova“ i da je, u suštini, kao i po formi, samo sredstvo za ostvarivanje određenih prava srpske manjine na suverenom i nezavisnom Kosovu...“¹⁵

Istovremeno, ovaj angažovani intelektualac desne orijentacije zaplet oko briselskog procesa projektuje na unutrašnje političku ravan. Prava poenta Vučićeve diplomatske aktivnosti oko Kosova nije briga za nacionalne interese.

Radi se o nečemu drugom, nečem što bismo mogli da predstavimo kao fortifikaciju njegovih političkih pozicija u zemlji (gušenje kritičke javnosti u zemlji i obračun sa građansko-proevropskom alternativom njegove vlasti) i izmišljanje snažne desnice, koja bi po pretpostavci, trebalo da ugrozi evropske aspiracije države Srbije. Druga dimenzija unutrašnjepolitičkog zapleta oko Kosova treba da Vučića predstavi kao autentičnu i kredibilnu političku ličnost u očima Zapada:

„I niko ga neće, bar ne ozbiljno i previše, dok bude tu “tešku bitku”, gnjaviti sitnicama, kao što su zatiranje kritičke javnosti, gušenje medija i hajka na političke protivnike. Jer, zaboga, treba “skršiti otpor kosovskog lobija” i sprečiti “restauraciju konzervativnih snaga”. Otud farsično podizanje i oživljavanje radikalnog političkog leša i teatralno isturanje strašila u vidu nekih “zavetnika”, “1389” “naših” i sličnih polupostojećih organizacija kao ozbiljne pretnje društvenoj stabilnosti i, tobože, “lavini koja nadolazi”. A ona, zapravo, “nadolazi” samo u meri u kojoj je vlast i neke od vlasti podsticane “sive” državne strukture pomažu i usmeravaju. Treba po svaku cenu stvoriti utisak da se u Srbiji, tobože, vodi neka strašna ideološka i politička bitka u kojoj je ON glavni i jedini oslonac “proevropskih”, liberalnih i prozapadnih snaga. A da bi se taj utisak mogao stvoriti, potrebno je (pod 1) koliko-toliko – dramatičnim izjavama i naručenim anketama – naduvati balon “desnog ekstremizma” i, istovremeno, (pod 2) medijski i politički priklati sve stvarne, potencijalne, imaginarne i eventualne konkurente na građanskom polu političkog spektra. Sa više nego jasnim i očiglednim ciljem da se pokaže kako Vučić, eto (“šta se može, voleli ga ili ne, takav kakav je, ni ja ga ne volim, ali...”) naprosto nema alternativu. I to je upravo ono što se trenutno dešava. Od najvažnijeg državnog, nacionalnog i simboličkog pitanja, Kosovo je postalo čak ne ni predmet političke trgovine, već i nešto manje od toga – samo jedna od poluga kojom Vođa vešto manipuliše zarad obezbeđivanja taktičkih poena, produžetaka i kupovine vremena u igri sa svojim zapadnim mentorima. Sa ovim poslednjim sporazumima, “Srpsko Kosovo” je svoju ulogu u tom projektu više-manje ispunilo.“¹⁶

Svoju radikalno kritičku orijentaciju prema Vučićevoj vlasti, Vukadinović će prikazati u još jednom tekstu sa ironičnim nazivom „Faktor mira i stabilnosti“, objavljenom u nedeljniku *Vreme*. Osnovna teza teksta je da Vučićeva spoljnopolitička strategija održavanja balansa između velikih sila nije ništa drugo do nedosledna spoljnopolitička igra koja nikome ne pruža uverljiv dokaz da je kredibilan partner u međunarodnim odnosima, osim Nemačkoj, tačnije, kancelarki Angeli Merkel.

¹⁵ Đorđe Vukadinović, “Ko je prodao najskuplju srpsku reč“, *Vreme*, br. 1287, str. 7

¹⁶ Isto, str. 9

Praveći velike zaokrete praćene različitim oblicima medijske pompe bez realpolitičkog pokrića, Vučićeva spoljna politika je, prema Vukadinovićevom mišljenju, predstava za domaću javnost i direktna posledica autoritarne prirode njegove vlasti: "Ima samo trenutnih ličnih interesa i procena u kojoj varijanti se ima, to jest dobija više "slobode", odnosno manevarskog prostora za vlastite političke i ekonomske kombinacije... Bolje bi bilo da smo i mi malo pevali "Danke Dojčland". I na kraju, kao šlag na torti i vrhunac ove ("seljačke") geopolitičke mudrosti: Ako idemo sa Nemcima, Rusi nam neće previše zameriti, pa i oni se trude da sa njima neguju specijalne i privilegovane odnose. A neće mnogo ni Ameri, jer im je najvažnije da ne odemo sa Rusima. Plus, istorijski gledano, Nemci nisu previše osetljivi na ta ljudska prava, slobodu štampe i ostale demokratske trice i kućine – a pogotovo dok je u toku, na primer, preuzimanje "Telekoma", ili neke slične od preostalih zlatnih koka u Srbiji i na Balkanu. Sve u svemu, milina. Igraš na Nemce i ne možeš da omašiš. Ali to jeste principijelni Vučićev i naprednjački problem. Taman oni, posle tričavih 5-10-15 godina shvate šta i kako treba i kako stvari globalno stoje – a te stvari se drastično promene. Dok se oni "evropski" osvestiše, EU već poodavno nije ono što je bila u vreme dok je Aleksandar Vučić recenzirao tomove Šešeljovih sabranih dela. Ali sve je super ukoliko pomaže da se premosti muka i otkloni moguća nedoumica u vlastitom – srećom, ne mnogo refleksivnom – biračkom telu, koje je za kratko trebalo prevesti od Žirinovskog do Tonija Blera, i od Velike Srbije ("do Tokija"), pa do "poštovanja teritorijalnog integriteta BiH". Zato je Izetbegović čas "mudžahedin" i "terorista", a čas "dragi gost" i regionalni partner novopečenog "regionalnog lidera". I zato je Majkl Devenport čas uvaženi predstavnik organizacije čijem članstvu bezuslovno težimo, a čas arhidušmanin i kolovođa globalne zavere i atentata na našeg hrabrog premijera. A da se skoro niko javno ne zapita ko tu koga zavatlava i ko koga pravi blesavim. U stvari, to je strukturni problem svakog autoritarizma, svake despotije i svake apsolutne i apsolutističke vlasti. Pre ili kasnije, poveruje u sliku koju vidi u sopstvenom, udvorički iskrivljenom medijskom ogledalu, počne da se samoobmanjuje, upada u paranoju, ubrzano gubi osećaj za meru i kontakt sa realnošću. I onda se silno iznenade (i uvrede) kad ih ta realnost u nekom trenutku, kao onomad u Potočarima, lupi u glavu."¹⁷

Konstrukcija negativnog imidža prvog čoveka srpske Vlade, a samim tim i Vlade Srbije u celini, nastavljena je i na ravni socijalno-ekonomskih tema. U pristupu ovim temama korišćen je propagandni obrazac minimalizacija uspeha i maksimalizacija neuspeha, kroz sagu neispunjenja očekivanja od reformskih procesa. Konkretni primer primene pomenute propagandne strategije jeste tekst glavnog urednika časopisa *Vreme* Dragoljuba Žarkovića „Umešto predizborne hronike: o jubileju *Vremena*, MMF-u većem od Vučića, i osetljivosti vlasti na građanske inicijative“. Pišući o ekonomskom stanju u zemlji, u trenutku kada postaju vidljivi i statistički proverivi podaci o fiskalnoj konsolidaciji i nagoveštajima skromnom, ali ipak pozitivnom privrednom rastu u 2015. godini, Žarković pozivajući se na strateški dokument Cvetkovićeve vlade (koja uzgred budi rečeno, nije imala političke kuraži da sprovede mere štednje – prim. autora) konstatuje da je priča o ekonomskom napretku postaje jalova i uzaludna: "Stvara se opsena da nam je baš krenulo (čast struke spašavaju skeptici iz Fiskalnog saveta), ali ti pomaci se bezočno koriste sa svrhom da samo odvlače pažnju od glavnog

17 Đorđe Vukadinović, "Faktor mira i stabilnosti," *Vreme*, br. 1282

problema. A to je katastrofalno nizak rast društvenog proizvoda u 2015. od 0.5 odsto u odnosu na prošlu godinu, koja je zbog poplava bila jako loša (pad od 1.8), što znači da nismo dosegli proizvod iz 2013, 2012, pa i ranijih godina. U strateškim ciljevima je bilo upisano da u periodu od 2010. do 2020. godine Srbija treba da beleži prosečan rast od 5.6 odsto godišnje i već sada je jasno da je taj cilj neostvariv, što znači da ćemo dalje siromašiti u odnosu na okruženje. Toliko o liderima u regionu."¹⁸

Kritika ekonomske politike Vlade Srbije preduzeta je i sa stanovišta doslednosti u primeni aranžmana sa MMF-om. Ovu kritičku poziciju zauzeo je Srboljub Antić, ministar finansija u senci iz DS. Preispitujući politiku vlade, u kontekstu aranžmana sa MMF, a povodom premijerove najave da će krajem godine biti povećane plate u javnom sektoru i penzije: "Ukoliko želi da održi sa MMF-om, Vlada ne može povećati plate u državnom sektoru i penzije bez odobrenja MMF-a. Stoga su najave o tome preuranjene, što je pokazalo i odbijanje misije Fonda da razgovara o tome..."¹⁹ Valja primetiti da je ministar finansija Vlade u senci iz DS, propustio da primeti da je kritička oštrica DS prema ekonomskoj politici Vlade zasnovana velikim delom na kritici politike štednje koja podrazumeva odluku o smanjenju plata u javnom sektoru i penzija o čemu svedoči iskaz Bojana Pajtića: „Ovo sakaćenje zaposlenih i penzionera kao put da se konsoliduju finansije je nešto poslednje za čim bi posegnuo evropski političar."²⁰ Uslov logičke konzistentnosti u nastupu DS prema politici Vlade na ovom mestu jasno je neispunjen. To navodi na zaključak da su i prethodno citirano Pajtićevo izjašnjenje, kao i stav ministra finansija vlade u senci iz DS, isključivo sračunati da podstaknu neodobravanje čitalačke publike. Rušenje logike u ime političkog cilja nije politički nelegitimno, premda ima posledice. Perverzija logičkih pravila rastvara se u propagandnom govoru, čija je intencija kvazi racionalna u osnovi površno plauzabilna stigmatizacija političkog oponenta. Pored načelnih primedbi, negativna slika o Vladinoj ekonomskoj politici, razvijala se kroz osvrt na konkretne projekte koje je Vlada Srbije najavila i započela. Reč je o saradnji sa Ujedinjenim Arapskim Emiratima i projektu „Beograd na vodi“.

U tekstu „Presušile najave“, novinar *Vremena*, Radmilo Marković, povodom poslednje posete premijera Vučića Ujedinjenim Arapskim Emiratima, navodi da je saradnja Srbije i ove arapske zemlje u najvećoj meri skup najava velikih projekta koji su ostali bez realizacije ili su započeli realizaciju na štetu i rizik srpske strane. Postavljajući pristup pitanju saradnje sa UAE u kontekst poređenja najavljeno/ostvareno, Marković konstatuje sledeće: "Isuviše je malo prostora da bi nabrojali sve najavljivane projekte koje će Emirati realizovati u Srbiji, pa ćemo dati samo njihov skraćeni prikaz, a navodno vredan više od 15 milijardi eura, sve dok ih 'Branu nije jednog dana izbrisao gumicom', a realnost svela na praznu priču, puko samopromovisanje i većitu predizbornu kampanju."²¹ Postavljajući želju za samopromocijom vlasti kao glavni motiv za sklapanje posla sa UAE, Marković dodatno konstatuje da je i dobro

18 Dragoljub Žarković, „Umešto predizborne hronike: o jubileju „Vremena“, MMF-u većem od Vučića, i osetljivosti vlasti na građanske inicijative,“ *Vreme*, br. 1287, str. 4

19 Srboljub Antić, „Država ne poštuje pravila koja je sama donela,“ intervju sa Mijatom Lakićevićem, *Novi Magazin*, br. 229, str. 23

20 Bojan Pajtić, "Vučić danas ne bi vladao Srbijom da kod Tadića nisam bio *persona non grata*," *Nedeljnik*, br. 191, str. 25

21 Radmilo Marković, "Presušile najave," *Vreme*, br. 1289, str. 14

što mnogi najavljavani poslovi neće biti realizovani „...moglo bi se reći da je sve sreća što se daleko najveći broj najavljenih projekata nije i neće se realizovati.“²²

Još jedan važan projekat aktuelne vlasti došao je pod sumnju novinara *Vreme*. Reč je o projektu „Beograd na vodi“. U tekstu „Ugovor i komentari“, autora Mirka Rudića, taksativno su nabrojani i komentarisani nedostaci ovog posla između države Srbije i građevinske kompanije iz UAE, uz korišćenje mišljenja narodnih poslanika iz redova opozicione DS i beogradskog ogranka nevladine organizacije „Transparency International“. Javnost, ustavnost, isplativost, rizik, nepreciznost u definisanju glavne obaveze, troškovi preduzeća, izbor izvođača,²³ predstavljeni su vrlo koncizno i jasno, premda je u tekstu, zanemareno prisustvo druge strane (u ovom slučaju grada Beograda i Vlade Srbije).

Zasnovan i uokviren u jednostranosti, pristup projektu „Beogradu na vodi“ predstavlja školski primer kontinuiranog negativnog pisanja jednog nedeljnika. Priznavanje argumenta samo jedne strane, tačnije nečinjenje vidljivim argumenta obe strane jasan je simptom novinarske pristrasnosti sračunate s ciljem da se proizvede politički efekat. Ovakvo pisanje donekle je i razumljivo. U uslovima slabe stranačke opozicije vladajućoj koaliciji, nedeljnici i javne ličnosti skloni su da preuzmu ulogu opozicionih tribuna. Politički i moralno, ovakav gest sam po sebi nije sporan, ali je poželjno da bude jasno prikazan. Utoliko nije ni naročito iznenađenje što je javni prostor u nedeljnicima, posebno u kolumnama i intervjuima, nalik na agitprop zidne novine različitih političkih orijentacija. Slabost opozicije u javnom mnjenju pokušava se nadomestiti sugestivnom, politički provokativnom retorikom i oštrim, ironičnim i jasnim stilom pisanja, koji ne beži od moralizma i političkih diskvalifikacija. Uostalom, jedan od intervjuisanih angažovanih intelektualaca, reditelj Kokan Mladenović jasno kaže: „Ovaj trenutak traži radikalnost izraza, nije vreme za umivene metafore, način na koji živim, radim i govorim pokazuje moj odnos prema vremenu.“²⁴

Imidž opozicije – sporna i niska podrška birača, razjednjena, ideološki duboko podeljena, hipoteka loše prošlosti u vremenu vlasti

Slično vlasti, i slika opozicije u uredničkim kolumnama je dominantno negativna. Ipak, treba primetiti da, za razliku od vlasti, postoje dva momenta koji u neku ruku negativni imidž neutralizuju i donekle koriguju. Prvi momenat medijskog retuširanja negativne slike opozicije, mogao bi se nazvati traganje za opravdavajućim razlozima za njeno sadašnje loše, gotovo, beznačajno stanje. Drugi momenat koji se provlači kroz tekstove, odnosno izjašnjavanje o opoziciji u nedeljnicima je određena doza nostalgije za devedesetim, kada je konceptualno i organizaciono-delatno postojala jaka i raznovrsna opoziciona scena koja je važila kao kontrapunkt vladajućem SPS-u, JUL-u i njihovom povremenom, ali lojalnom partneru, oličenom u SRS-u.

22 Isto

23 Mirko Rudić, „Ugovor i komentari,“ *Vreme*, br. 1290

24 Kokan Mladenović, „Svi znamo ko je netalentovani reditelj,“ *NIN*, br. 3378

Opoziciji je posvećena značajno manja pažnja u novinarskim kolumnama, intervjuima i tekstovima koji su referisali na naslovnice nedeljnika. Razlozi su jasni. Dominacija stranka vlasti u biračkom telu, o čemu svedoče mnogobrojna istraživanja javnog mnjenja, fragmentarizaciju koja karakteriše oba pola političkog spektra (evro-reformiste i desnicu), kao potencijal da u dogledno vreme proizvode rezultat, opozicija ne čini relevantnom delatnom silom u političkom životu Srbije. Ipak, kao što je već konstatovano u prethodnim brojevima *Medijametra*, i slika opozicije u uredničkim kolumnama je negativna.

Negativni imidž, pre svega, evroreformske opozicije, primarno Demokratske stranke i njenih nekih satelita, potencira se u kolumnama glavnog i odgovornog urednika *Informera*, Dragana J. Vučićevića. Vučićevićeva spisateljska delatnost ima specifičnu formu i sadržinu i predstavlja pravi primer oštrog polemičnog novinarstva, koje je ciljno usmereno, kako svojom porukom takozvanoj kapilarnoj javnosti, tako i posebnim slojevima stanovništva u kompleksnom biračkom telu Srbije. Direktnu povezanost između kapilarne javnosti i Vučićevićeve političko-medijske poruke možemo uočiti u činjenici da ovaj autor neretko polemiše ne samo o političarima, njihovim političkim stavovima i psihološko-moralnim senzibilitetom, već i sa medijima za koje veruje da nisu politički i profesionalno prihvatljivi.

Odnos prema prethodnoj vlasti i jednom delu štampanih i elektronskih medija, Vučićević formuliše izrazito negativno, koristeći jak i za neke slojeve čitalaca sugestivan rečnik. Vokabular ovog autora je takav da demistifikuje, šokira i izaziva gnev kod čitalaca. Radi se o stilu pisanja koji je krajnje direktan, lišen bilo kakve primese intelektualizma, prožet jakim, provokativnim, uvredljivim i nepristojnim izrazima. Vučićevićeva kritika je uvek po principu *ad hominem*, strogo personalizovana, da bi bila ubedljivija. Zato se stigmatizuje određena ličnost, naglašava se njen moralno-psihološki profil koji tu osobu čini nedostojnom bilo kakve funkcije u javnom životu.

Jasne primere Vučićevićevog stila pisanja i pristupa, kao i vrednosno-političke poruke možemo pronaći u tri kolumne: „Kontrarevolucija RTS“ (25.07.2015), „Najveća korist od vanrednih izbora“ (*Informer*, 22.08.2015), i „Nasilje manjine“ (*Informer*, 5.09.2015). *Ad hominem* političko-vrednosno kritika opozicije direktno je usmerena ka lideru Demokratske stranke, Bojanu Pajtiću. Ova kritika imala je za cilj da pokaže moralno-političku problematičnost ovog političkog prvaka, čineći ga nedostojnim obavljanja bilo kakve državne funkcije: „U srpskoj politici za ove skoro tri decenije modernog višepartizma na najvažnijim partijskim i državnim funkcijama izređalo se mnoštvo psihopata. Kada se saberu silni nedođebani kompleksaši koji su se svih ovih godina lečili nad nama Srbima, nemoguće je ne biti srećan što Srbija postoji kao, koliko-toliko, ozbiljna država. No, takvog mentola kakav je Bojan Pajtić nikada i nigde nije bilo. Čovek koji je sticajem nešto malo nesrećnih, a nešto više pederskih okolnosti postao lider DS; sin srpskog prote koji je to što ima političke karijere napravio na antisrpskom puzećem održavotvorenju titoističke autonomije Vojvodine; funkcioner koji je za 16 godina na vlasti po prvi put u istoriji srpski sever učinio siromašnijim od juga... Politički idiot koji se ponosno brčka u Hrvatskoj dok oko njega ustaše slave državno klanje Srba; taj i takav dakle Pajtić na predstojećim vanrednim parlamentarnim izborima konačno će učiniti istorijski jako dobru stvar za državu i narod. Pajtić će, naime, na oltaru svoje bolesne sujete zaklati Demo-

kratsku stranku.²⁵ Argumentaciju protiv Bojana Pajtića kao političkog lidera, Vučićević dalje razvija, pokazujući da lider demokrata ne poštuje ključno načelo demokratije – volju većine. U tom kontekstu, on poredi Bojana Pajtića i Benita Musolinija, lidera italijanskih fašista. Ovaj italijanski političar verovao je u elitistički koncept vlasti, da ispravno političko načelo i praksa treba da omoguće prevlast prosvećene manjine nad neprosvećenom većinom.

Poistovećivanje Pajtića i Musolinija posledica je Pajtićeve težnje iskazane u brojnim intervjuima, u kojima je pokušao da relativizuje, a implicitno dovede u pitanje javnomnjenjsku dominaciju Vučićevog SNS-a. Tim povodom, u tekstu „Nasilje manjine“, Dragan J. Vučićević piše: „Musolini je u svom konceptu fašizma, još dvadesetih godina prošlog veka napadao formu demokratije koja izjednačava naciju sa većinom, snižavajući njen nivo na prosti najveći broj. To isto je i ove nedelje uradio „demokrata“ Pajtić, kada je rekao da Vučić i SNS zapravo nemaju većinu (!?) „jer za njih glasa 40 odsto od 40 odsto od onih koji izlaze na izbore“ (prećutao je, naravno, majčin sin da njegova DS od tih „40 odsto“ koliko izlazi na izbore dobije jedva šest, sedam odsto), Musolini se nadalje, zalagao za nadmoć „kvaliteta nad kvantitetom“, tvrdeći da obrazovna manjina najbolje zna šta je najbolje za državu i narod. Pa, zar pajtićevci, takođe, ne misle da su oni ta prosvećena manjina, jedina pozvana da sudi i presudi, zar sebe ne vide kao musolinijevske ličnosti višeg nivoa koji ovaploćeni unutar države postaju nacija?!“²⁶

Ovakav kultur-politički rasizam, koji Vučićević pripisuje Pajtiću, nosi u sebi potencijal za stvaranje građanskih sukoba i uvođenja države i društva u stanje socijalne i egzistencijalne neizvesnosti. „Taj i takav drugosrbijanski rasizam dominantan je u ubedljivoj većini beogradskih mas medija, i pre ili kasnije, može dovesti do građanskih sukoba.“²⁷

Istovetan stil pisanja i gotovo identičnu političku poruku koja osporava pravo Demokratske stranke i njoj bliske društvene elite da učestvuje aktivno u političkom i medijskom životu, Vučićević je poslao povodom izbora generalnog direktora RTS Dragana Bujoševića i dvoje urednika RTS, Olivera Kovačević i Nebojše Bradića. Vučićević povodom njihovog vršenja funkcija u RTS piše: „...i sada smo došli u poziciju da nikome u Srbiji nije čudno to što Žuti Bujke (misli se na Dragana Bujoševića – prim. autora) ovih dana upodobljava RTS taman kao i da je i dalje na vlasti Kim Džong Tadić? Izvinite, zar javni servis ne treba da odražava javni interes? I zar nije javni interes izmeren na prethodnim izborima, a nesumnjivo jeste, pa koji to tačno javni interes u masno plaćenim uredničkim foteljama treba da predstavljaju Olja Kovačević i Nebojša Bradić? Pa, zar je moguće da u zemlji Srbiji nema stručnijeg i „zabavnijeg“ urednika od nadžak babadevojke Kovačević?! I zar velika srpska kultura nema ama baš nikog do najpropalijeg od svih propalih bivših ministara? Zar nema boljeg i dostojnijeg od Nebojše Bradića da ga izabere za urednika na RTS.“²⁸

25 Dragan J. Vučićević, „Najveća korist od vanrednih izbora,“ *Informer*, 22. 08. 2015, str. 5

26 Dragan J. Vučićević, „Nasilje manjine,“ *Informer*, 5. 09. 2015, str. 5

27 Isto, str. 5

28 Dragan J. Vučićević, „Kontrarevolucija: operacija RTS,“ *Informer*, 25. 07. 2015, str. 5

Za razumevanje medijsko-političke scene u Srbiji, pisanje glavnog i odgovornog urednika *Informera* relevantno je iz tri međusobno povezana razloga. Najpre, stil pisanja i sadržina poruka iz njegovih tekstova takva je da održava interes za politiku kod niže obrazovanih slojeva koji uglavnom kupuju i čitaju tabloide i veoma su lojalni birači u izbornom procesu. Drugo, *Informer* je za sadašnju vladu bitan, jer se iz nedelje u nedelju, iz dana u dan bavi preispitivanjem negativnih stavova i medijsko-političkih slika koje o njoj stvaraju i kontinuirano reprodukuju kritički nastrojani mediji. I najzad, *Informer* je lider u oblasti dnevne štampe u stvaranju vrednosno negativnog imidža sadašnje opozicije kao političkog aktera.

Određenu pažnju u medijima je ponovo dobila priča o perspektivama srpske desnice. Njen ukupni rejting nalazi se u blagom rastu, a politička klima, kao i socijalno-ekonomske okolnosti otvaraju priliku za dalji rast poverenja kod građana. Ovome treba dodati i evropski trend rasta podrške desnim partijama, uslovljen kako još uvek nerešenom krizom evrozona, kao i činjenicom da se evropski kontinent suočava sa talasom velikog broja izbeglica, pretežno muslimanske veroispovesti. Srbija nije i ne može da bude izolovani slučaj u Evropi i shodno tome, ova tema relevantna je za praćenje složene dinamike odnosa između stranaka, kao što je i važna za buduću političku, ekonomsku, sociokulturnu i širu geostratešku orijentaciju zemlje.

Faktilski gledano desnica u Srbiji je podeljena u više političkih grupacija: DSS, Dveri, SRS, SNP, uz čitav niz nevladinih organizacija, poput „Obraza“, „1389“, „Naši“ i drugih. Ona uživa značajnu podršku određenih intelektualnih krugova, delova Srpske pravoslavne crkve i poseduje značajno razgranatu i uticajnu internet zajednicu, nalik Jobiku u Mađarskoj. Njena pozicija je radikalno kritička prema sadašnjoj vlasti, posebno u kontekstu evroreformskog političkog opredeljenja koje javno iznosi premijer Srbije Aleksandar Vučić. U očima desničara, Vučićeva vlada posmatra se kao vlada kontinuiteta sa Demokratskom Strankom i njenim koalicionim partnerima i političkim saradnicima. Stoga ne čudi što jedan od desničarskih političkih prvaka, funkcioner Srpske Radikalne Stranke, Nemanja Šarović kaže: „Nastavili su, pa čak i ubrzali zaduživanje Srbije, izdaju Kosova, nijedan tajkun ili krupni kriminalac nije osuđen niti mu je oduzeta opljačkana imovina, smanjene su plate i penzije, spremaju otpuštanje desetina hiljada ljudi, a obećanih desetina milijardi evra investicija i boljeg života nema ni od korova“.²⁹ Obećanje desnice u retoričko-političkom smislu je okret od EU i NATO ka Rusiji, preispitivanje kapitalizma, povratak tradicionalizmu, oštija regionalna politika, veća uloga Crkve u društvenom životu... Uslovi ekonomske krize, neizvestan evropski put, još uvek žive medijsko-političke matrice iz devedesetih, laka i brza antagonizacija na političko-ekonomskom planu sa Hrvatskom, nerešeni odnosi sa Kosovom i jak potencijal za etno-nacionalni konflikt u Bosni i Hercegovini, čini situaciju za desne političke partije pogodnim, posebno ako se uzme u obzir činjenica da ih karakteriše varijacija na temu nezadovoljstva političkim ishodom raspada Jugoslavije, koketiranje sa osećanjem povređenog nacionalnog dostojanstva, prorуска geopolitička orijentacija, izvorno antikapitalističko ekonomsko opredeljenje, kao i vrednosna politika koja je antiliberalna i duboko tradicionalističko-konzervativna. No uprkos povoljnim okolnostima, desnica je bremenita visokim nivoom političke fragmentari-

29 Nemanja Šarović, navedeno prema tekstu Zoran Preradović, „U potrazi za izgubljenim vremenom,“ *NIN*, br. 3377, str. 13

zacije, nedostatku kredibilnog vođstva, kao i deficitu novih lica i obrazaca medijsko-političke komunikacije. Desnica osciluje između političkih potencijala, obzirom na opšte političke, ekonomsko-socijalne okolnosti i real-političke nemoći da se artikuliše organizaciono i akciono. U gotovo fatalnom raskoraku između onoga što još nije i onoga što bi, po vlastitim nahođenjima, trebalo da bude, događa se sudbina srpske desnice.

Skupu nedostataka, kako navodi novinar *NIN*-a Zoran Preradović, valja dodati i okolnost da su neke od desnih stranaka, poput DSS i SRS svoje najveće uzlete imale u potpuno drugim političkim ulogama i istorijskim okolnostima: "...Dodatni problem za „desni pol“ predstavlja činjenica da su svoje „najbolje dane“ provele (misli se na desne partije – prim. autora) u sasvim drugačijem okruženju, u potpuno drugačijim okolnostima, i kraju krajeva u sasvim drugoj epohi. Tako je DSS prevalila put od petooktobarske ikone plišane revolucije preko stanke za čijeg se vaktu najviše srpskih oficira i političara našlo u Hagu, do partije koju je napustio i njen neprikosnoveni lider Vojislav Koštunica, uz poneku ružnu reč i čitavu lepezu njenih skrivenih značenja koje su i ono malo preostalih pristaša uverili da je najbolje što mogu da očekuju jesu sporedne role. S druge, SRS je od miljenika Miloševićevog režima postala parlamentarna opozicija. Odlazak Šešelja u Hag i još više čerečenje partije u kome su Vučić i Nikolić odneli gotovo sve, pretvorili su radikale u efermernu partiju."³⁰

Ipak, kako to ukazuje Preradović, ma kako nastupali retorički radikalno, stranke desnice, pre svih SRS i DSS su u „svojoj suštini sistemske, jer su i DSS i radikali u raznim svojim periodima bili nosioci vlasti ili su bili uz njene skute. Nije onda teško pretpostaviti da bi njihovo antievropejstvo, čak i da participiraju u vlasti, rezultovalo nastavkom saradnje sa Briselom. Baš kao u slučaju Sirize."³¹

Možda je u složenoj tenziji između potencijala i nemogućnosti njegove realizacije, prilike i nemoći da se iskoristi, sadržana osnovna matrica za formiranje negativne slike o opoziciji kao političkom akteru u Srbiji. Ova slika nije primarno vrednosno negativna, već je zasnovana na uvidu u živo i složeno iskustvo političkog života, tačnije u njegove zaplete i ishode. Upravo navedena socijalno-politička tenzija generiše dva osećanja kod javno deklariranih opozicionih intelektualaca. S jedne strane, oni ukazuju na javnomnjenjski potencijal i konstatuju nemoć, ostavljajući, pomalo utopijski, nadu u pojavu novog opozicionog subjekta koji će smeniti vlast: "Ova vlast će uz sve mehanizme manipulacije koje ima i uz činjenicu da ima korumpiranu, nesposobnu i razjedinjenu opoziciju, svakako biti deo naše političke realnosti još mnogo godina. Ono što bi moglo da promeni odnos političke moći je da neko animira onaj ogroman broj demoralisanih građana koji su izgubili svaku volju da učestvuju u političkom životu. Taj „neko“ ne postoji, onaj ko uspe da reši tajnu u Srbiji kako vratiti apstinate u politički proces, taj će promeniti političku vlast, bilo sad ili za pet godina. Nije to moje osećanje, to je osećanje hiljada ljudi koje poznajem."³²

30 Isto, str. 14

31 Isto, str. 14

32 Kokan Mladenović, „Svi znamo ko je netalentovani reditelj“, *NIN*, br. 3378

S druge strane, kod nekih javnih delatnika, poput Žarka Jokanovića, pojavljuje se nostalgija za devedesetim, vremenu opozicionog entuzijazma i borbe protiv vlasti: "Devedesetih je postojala ogromna energija i želja, a danas opozicija ne postoji. Ko je danas opozicija, šta ona radi, da li je dala neku kvalitetniju alternativu? Na žalost nije. Da li postoji levica u Srbiji? Ne postoji i to je naš najveći problem. Devedesetih sam bio na Terazijskoj česmi, i to je možda najlepše nešto što sam uradio u svojoj političkoj karijeri."³³

Real-politička nemoć ne manifestuje se isključivo u nostalgiji za prošlošću ili utopijskom očekivanju, nekog nepoznatog istorijsko-političkog subjekta, već se pojavljuje i teza o razlozima slabosti opozicije koja je posledica represivne prirode vlasti. Ovu tezu koja izražava opravdavajuće razloge za političku slabost opozicije, iznosi novinar Slaviša Lekić u već citiranom intervjuu datom listu *Vreme*: "Opozicija je na Tviteru, jer nema gde. Ovaj ih je urnisao pomoću tabloida i debeovskih podmetačina. Mediji su zatvoreni, a trgovi veliki i široki. Nema se para „za od kuće do kuće“ međusobno se ne kapiraju. Kažu stari znalci iskustvo uči samo one koji se daju naučiti. Ovi se nekako ne daju. I da parafraziram glodura *Vremena*, ne bih da 'tučem magarca u blatu!' Dovoljno su urnisani."³⁴

Diskurzivna analiza pisanja nedeljnika, kao i uredničkih kolumni u periodu jul-septembar pokazala je da su slike političkih aktera, pretežno negativne po svom sadržaju. Štampani mediji, stilom pisanja i porukom koju upućuju čitalačkoj publici, više liče na propagandne biltene, gde što direktno, što indirektno iznose dnevopolitički komentari, koji su mahom moralistički, stigmatizujući i nepomirljivi za onoga ko je proglašen za politički neprihvatljivog. Umesto uspostavljanja iole racionalnih kontura za ocenu vrednosti postupaka, bilo vlasti, bilo opozicije, mediji gotovo opsceno uživaju u kreiranju i permanentnom održanju negativnih slika aktera. Matrice na osnovu kojih se prave imidži aktera su različite, ali su zaključci isti. I ovaj period je obeležila usklađenost poruka određenih urednika, kolumnista i sagovornika u intervjuima sa porukama političkih stranaka koje su neposredni subjekti političke borbe. Negativna poruka retko kad stimuliše, već naprotiv, češće čini političke subjekte pasivnim ili pak učvršćuje njihova već postojeća uverenja. Utoliko, ne može se računati na povećanje participacije građana u političkom procesu, ukoliko se dominantno insistira na negativnim porukama i fiksiranju negativnih imidža političkih aktera. Isto tako, prostor za racionalnu javnu debatu uvek je i svuda zatvoren ili maksimalno sužen, ukoliko se politička i šira društvena debata razume po principu „dodeljenih uloga.“ U skladu sa principom „dodeljenih uloga“, provladini ili antivladini mediji nikada ne propuštaju priliku da određenog aktera označe krajnje negativno ili krajnje pozitivno. Model „dodeljenih uloga“ ukida prostor za otvorenost prema činjenicama, njihovo slobodno klasifikovanje i što je moguće uverljiviju i racionalniju interpretaciju. Ovaj model unapred zaključuje, vrednosno presuđuje i gotovo uvek, kao po nepisanom pravilu, politički osuđuje.

Ishod vrednosno-političke matrice zasnovane na principu dodeljenih uloga je javni prostor u kome vlada sveopšta relativizacija i odsustvo ma kakve saglasnosti o cilju, uz izostanak

33 Žarko Jokanović, „U Srbiji nema kome više da se piše osim vodi“, *Vreme*, br. 1282

34 Slaviša Lekić, „Problem sa čovekom koji nema problema sa sopstvenom prošlošću“, *Vreme*, br. 1290, str. 40

racionalnih parametara za procenu i ocenu javnih politika u različitim sferama društva.

Dvadeset godina obeležavanja zločina u Srebrenici - Duh medijsko-političke podele i moralne dezorijentacije

Pisanje nedeljnika i uredničke kolumne povodom dvadesetogodišnjice brutalnog i masovnog masakra muslimanskog muškog stanovništva i proterivanja žena, dece i staraca, koje je počinila Vojska Republike Srpske, primer je snažno zaoštrenih sukobljenih stavova i misaono-vrednosnih matrica koje oblikuju naš medijski prostor, u ovom slučaju u štampanim medijima.

Da bi se razumela složenost i dubina zapleta koji se pojavljuje u nedeljnicima, treba se osvrnuti na skup događaja koji prethodili poseti Aleksandra Vučića Srebrenici, tačnije Memorijalnom centru u Potočarima. Početkom juna, tačnije 10. juna, u Švajcarskoj je uhapšen nekadašnji ratni komandant Vojske BiH Naser Orić po poternici Interpola, koju je inicirala Srbija, zbog sumnje da je učestvovao u masovnim zločinima nad Srbima u periodu od 1992-1995 godine. Hapšenje Orića izazvalo je velike tenzije u odnosima BiH i Srbije. Brzo je reaktivirana, ili bolje reći, intenzivirana latentno prisutna retorika iz vremena ratnih devedesetih. Optužbe i kontraoptužbe između dve države lako su okupirale čitav javni prostor. Intenzivna negativna retorika stvorila je klimu u kojoj je najavljivana poseta predsednika Srbije Tomislava Nikolića otkazana na zahtev bošnjačkog člana Predsedništva BiH, Bakira Izetbegovića.

Početkom jula Velika Britanija je pripremila Rezoluciju o Srebrenici koju je predložio SB UN. Ovom Rezolucijom se osuđuje genocid počinjen od strane srpskih snaga u BiH. Srbija, tačnije, predsednik Srbije Tomislav Nikolić, uputio je zahtev Rusiji da stavi veto. Rusija je to učinila. U danu kada je Rusija uložila veto nije bilo izvesno da će predsednik Vlade Srbije Aleksandar Vučić otići u Srebrenicu 11. jula. U međuvremenu, na inicijativu novinara Dušana Mašića, koju su podržale brojne nevladine organizacije, trebalo je 11. jula održati performans 7000. Osnovna ideja organizatora bila je da kroz akt ležanja na platou ispred Skupštine Srbije, pokaže saosećanje sa žrtvama srebreničkog zločina. Za isti dan, 11. jul, skup je zakazala i desničarska Srpska Radikalna Stranka. Oba skupa je zabranilo Ministarstvo unutrašnjih poslova Srbije. Aleksandar Vučić, predsednik Vlade Srbije, otišao je u Potočare i doživeo napad velike grupe posetilaca komemoracije u Potočarima. Uz mere obezbeđenja, predsednik Vlade Srbije je napustio Potočare, zasut kamenicama, psovkama i uvredama okupljene mase. Prema nekom nepisanom pravilu, preveliki broj povezanih događaja u kratkom vremenskom intervalu tematizuje sva pitanja koja se sa povodom, iz manje ili više dobrih razloga, mogu postaviti. Povodom incidenta u Srebrenici, u srpskim medijima se diskutovalo o prirodi zločina u Srebrenici, uz stalnu referencu na pitanje da li masovni zločin koji su počinile srpske snage u BiH zločin genocida ili ne? Da li je incident u Potočarima vratio odnose Srbije i BiH na nivo odnosa u vreme ratova iz devedesetih? Da li su uopšte i u kom stepenu mogući dobrosusedski odnosi između Srbije i BiH? Da li postoji i kakva je uloga stranog faktora u nemilim događajima u Potočarima? Kakav je rezultat posete premijera Vučića Srebrenici? Da li Srbija ima potencijal za prevladavanje loše, zločinačke prošlosti u odnosima sa Bošnjaci-

ma? Da li su Srbija i srpski narod platili već dovoljno za katastrofalnu politiku devedesetih? Da li je i koliko Rusija reafirmisala svoju ulogu u vođenju svetske i evropske, u ovom slučaju balkanske politike, stavljanjem veta na britanski predlog rezolucije u Srebrenici? Kako stoji stvar sa evropskom perspektivom Srbije u svetlu diplomatskog oslanjanja na Rusiju u važnim političko-moralnim i istorijskim pitanjima, kakvo je Srebrenica? I slično.

Sva pobrojana pitanja provlačila su se kroz raznovrsne tekstove i intervjuje, koji su publikovani u nedelji kada se obeležavala dvadesetogodišnjica srebreničkog masakra. Sva ova pitanja pokazala su endemsku političko-vrednosnu podeljenost srpskog društva koja se odrazila kroz natpise u nedeljnoj štampi. Ove podele vidljive su u različitim pristupima, tačnije fokusima koje su pisci tekstova ili sagovornici u intervjuima postavljali, odnosno različitim stavovima, argumentima i retoričkim sugestijama koje su ponudili svojoj čitalačkoj publici.

Razmatrajući efekte Vučićeve posete Srebrenici, bošnjački literarni kritičar i publicista Haris Imamović tvrdi da je uprkos očekivanjima da će Vučiću poseta Srebrenici doneti negativne poene u očima Srbije, ona izazvala upravo suprotni efekat: "Zahvaljujući kamenicama dobio je više izvinjenja od Srebreničana tog dana nego što im ih je sam uputio, a pri tom nije priznao genocid; iako je otišao u Potočare nije dočekan u Beogradu kao izdajnik; štaviše, postao je još moćniji, izgledalo je kao da će vladati sto godina, da neće ni jesti, ni spavati, ni stariti, već samo vladati; postao je jedini političar koji je 11. jula osvojio naklonost i bošnjačke, i srpske, i međunarodne javnosti... „Došao je da se pokloni žrtvama u Potočarima, a u Beogradu je dočekan kao moralni pobednik. Otišao je iz Potočara sretan, ne zato što je preživio "atentat", već zato što je znao da je to samo početak jednog veličanstvenog PR poduhvata. Planirano ili spontano napadnut, svejedno je 11. jula iz Potočara otišao sretan, a niko ne bi smio otići sretan iz Potočara tog dana, nakon svega što se desilo prije dvadeset godina."³⁵

Svoje razmišljanje o razlozima napadna Vučića u Srebrenici, 11. 07. 2015. dao je psiholog i nekadašnji političar leve građanske orijentacije, Žarko Korać. Njegov stav sintetiše potrebu za racionalizacijom gneva Bošnjaka ispoljenog prilikom Vučićeve posete i kritičke distance prema evropskoj agendi Vučićeve vlade i srpskog društva u procesu usvajanja demokratskih i liberalnih vrednosti Evrope.

Povodom napada na Vučića u Potočarima, Korać kaže: "Razloga ima više, a prvi i osnovni je što u percepciji porodica žrtava, pretpostavljam i najvećeg broja Bošnjaka, sve ono što se dešavalo pre Vučićevog dolaska u Srebrenicu bilo je zapravo negiranje tog zločina. Srbija je molila da Rusija stavi veto na englesku rezoluciju. Ovde je počelo licitiranje da li se u Srebrenici dogodio genocid ili ne i maltene je postignut konsenzus da genocida nije bilo, nego je reč samo o zločinu. Ovde se izjavljivalo da su srpske žrtve mnogo veće, a da se na njih niko i ne osvrće; govorilo se da je rezolucija smišljena da bi se ukinula Republika Srpska i, naravno, kada se još na to doda hipoteka koju taj čovek nosi, dakle njegovo učešće u ratu u Bosni i Hercegovini – jer prema Šešeljevima izjavama on je bio na Jevrejskom groblju, a zna se da je radio na televiziji na Palama – onda se prosto moralo očekivati da se u toj masi tako

35 Haris Imamović, „Križni put Aleksandra Vučića“, *Novi Magazin*, br. 220, str. 13-14

nešto dogodi. To jeste veliki propust obezbeđenja i zaista je loše što se to desilo, ali se zaista moglo očekivati.“³⁶

Istovremeno, Korać navodi da je Vučić prozapadno, pronemački nastrojen srpski političar, ali da je lišen odgovarajućeg senzibiliteta za vrednosti koje promovišu saosećajnost za pretrpljene žrtve i nedvosmislen otklon prema moralno lošoj prošlosti Srbije: “Aleksandar Vučić je, i formalno i po mnogim svojim postupcima, okrenut Zapadu; videli ste fascinaciju poseotom Angele Merkel. On zbilja kaže: možemo mnogo da učimo od Nemaca, ali istovremeno, sa druge strane, daje krajnje konfuzne i razočaravajuće, da ne kažem nešto teže, izjave o Srebrenici. Nemačka je postala demokratska država upravo zato što se suočila sa svojom nacističkom prošlošću. Nemate ozbiljnog političara, od Adenauera do danas, koji bi u Nemačkoj branio nacistički režim, niti ono što se tada dešavalo. Ne pravim nikakvu direktnu analogiju, ali želim da istaknem da samo društvo koje je kritično prema prošlosti može da se zove demokratsko. Dakle, Vučić od Nemačke uzima privredno čudo, ali ne uzima njen odnos prema prošlosti... U svakom slučaju, Srbija je danas došla do tačke kada se vidi da je naše društvo potpuno dezorijentisano, kada su demokratski kapaciteti ekstremno slabi i kada, istovremeno, imamo ekonomsku bedu.“³⁷

Nesklad između Vučićevog odlaska u Srebrenicu, koji tumači kao akt koji se uklapa u akt pomirenja i preduslov za dobrosusedske odnose u regionu i opšte medijsko-političke situacije u Srbiji, uočava i novinar Dušan Mašić. Osuđujući napad na premijera Vučića, Mašić ne propušta da uoči latentnu disharmoniju između premijerove pomirljive politike i nacionalističke retorike koja dominira u medijima u Srbiji, posebno onima koji su mu naklonjeni: “Ne postoji nijedna reč kojom bi se moglo opravdati ono što smo videli u Potočarima. Sva odgovornost je na organizatorima. Pukom srećom izbegnute su žrtve. Sve što je premijer rekao, kako u Potočarima tako i posle njih, takođe, zaslužuje pohvalu, zato što znamo da sve može da bude gore. Mnogo gore. Problem je što ako ono što nam se događa nastave da nam preko TV Pinka tumače Vučelić, Vučićević i Cvijanović, svaki naredni dan će biti gori od prethodnog.“³⁸

Srpski mediji jula 2015. oscilovali su između obnove nacionalističkog diskursa iz ratnih devedesetih i glorifikacije Vučićeve hrabrosti da vodi pomirljivu politiku u izrazito neprijateljski nastrojenom okruženju. Ovu tendenciju u javnom prostoru, uočava novinar Dragoljub Žarković: “Kada date Vučiću priliku da ukrade šou, ne očekujte da tu priliku propusti. Koji Klinton i Medlin Olbrajt, Davotoglu i druge trice i kućine... on je bio zvezda srebreničkog pomena, svetska vest toga dana koji traje već šest dana u Srbiji. Gledam, to mi je nekako najbliže ovodnevne reakcije u Srbiji ovlašćenih tumača u kojima se ti tumači jednako upinju da se dodvore Vučiću koliko i da ponište poruku njegove političke faze – mirotvoračke. Dok bi Vučić da gasi vatru, oni kao da su već oduljili i izglancali puške.“³⁹

36 Žarko Korać, “Srbija je postala bezosećajna,” intervju sa Mijatom Lakićevićem, *Novi Magazin*, br. 220, str. 20

37 Isto, str. 21

38 Dušan Mašić, „Samo jedan čovek u Srbiji može da oda poštu u Srebrenici,” intervju sa Jovanom Gligorijević, *Vreme*, br. 1280

39 Dragoljub Žarković „Čekajući Oluju – Kad date Vučiću priliku da ukrade šou, ne očekujte da ću tu priliku da propusti. Kakav Klinton ili Medlin Olbrajt... on je bio zvezda srebreničkog pomena, svetska vest toga dana koja u Srbiji traje već

Vreme, 16. jul 2015

Stanje regionalnih odnosa u regionu, tačnije fragilnost ideje o pomirenju i uspostavljanju dobrosusedskih odnosa, realistično tumači funkcionerka DS i poslanica Skupštine Srbije Nataša Vučković, koja primećuje: "Sve što se dogodilo u Srebrenici navodi, međutim, na razmišljanje o tome kakvi su odnosi u regionu danas. Po mom mišljenju, došlo je do pogoršanja odnosa. Uprkos pohvalama sa Zapada zbog učestalih međusobnih poseta zvaničnika u regionu, pokazuje se da takve bilateralne posete ne ostavljaju dublji trag u društvu i da ne doprinose suštinski unapređenju međusobnih odnosa, a kamoli pomirenju. Razlog za to se može tražiti u međusobnom nepoverenju koje je nastalo i zbog političkih biografija nekih čelnih ljudi u regionu, a i u tome što su rigidnije, tvrde nacionalne političke opcije potisnule liberalne i građanske partije. To se može videti i u Makedoniji koju su potresli događaji u Kumanovu i u Hrvatskoj u odnosu prema ćirilici, a sada se tome dodaju i događaji u Srebrenici."⁴⁰

Srednjoročno negativne implikacije ruskog veta u SB po dalji tok evropskih integracija Nataša Vučković neposredno dijagnostikuje, ukazujući na vrlo verovatan problem u odnosima Srbije i EU – specifične veze Srbije i Rusije: "Pitanje je i kako će se čitava stvar oko ruskog veta na rezoluciju o Srebrenici interpretirati u krugovima naših evroatlantskih partnera. Bojim se da se ta, kako je nazivaju, "diplomatska pobjeda" Srbije, ne pokaže kao Pirova pobjeda u dugoročnom procesu evropskih integracija. Ruski veto je stvorio sliku ekskluzivnog savezništva između Srbije i Rusije. Ilustracije radi, u francuskom "Figarou" u tekstu o Srebrenici od 11. jula tvrdi se da je "Putin od Srbije napravio svog najbližeg saveznika."⁴¹

U relevantno drugačijem ključu od prethodno navedenih autora i javnih ličnosti, događaj u Srebrenici i celokupan istorijsko-politički kontekst koji on povlači tumači novinar Veljko Lalić. U kolumni u nedeljniku *Nedeljnik*, on postavlja pitanja istorijsko-političke cene koju je Srbija platila za lošu politiku devedesetih, primećujući da aktuelnoj Srbiji koja je evropski nastrojena konsekvantno nameće teret apsolutne istorijske krivice, bez uvažavanja dosadašnjih patnji koje su pretrpela srpska država i nacija. Ovu tendenciju u zapadnoj politici i medijima, prati i visok stepen tolerancije za istorijske nepodopštine regionalnih geopolitičkih rivala Srba, Hrvata, Albanaca, Bošnjaka: "Šta je budućnost Srba koji se nalaze na sudaru tri ploče: istoka, zapada i orijenta? I šta smo mogli da vidimo u Potočarima? Da li je tog dana region definitivno premešten na Bliski istok, u kojem balkanske razmirice izgledaju kao nekakvi lokalni sukobi u Kanadi. Šta smo videli prošle nedelje na obeležavanju najvećeg pojedinačnog ubistva u Evropi posle Drugog svetskog rata, ukoliko ne računamo Alžir koji je 1945. makar formalno bio deo Evrope, a u kojem je te godine u jednom danu – u miru – jedan od najcivilizovanijih naroda pobio 20.000 svojih državljana. Da li je onda normalno da mi Srbi ostanemo obeleženi kao najveći zločinci u modernom svetu? Da li je zaustavljanje britanske rezolucije posle koje bismo – uz Ruandu – ostali jedini s presudom za genocid, pravda? Ili usluga Rusije. Koja je onda reč za Nemce u Drugom svetskom ratu, Britance kroz pola istorije, Sovjete za istrebljenje sopstvenog naroda, Turke za Jermene, Hrvate za Jasenovac... Zar mi nismo odslužili svoju kaznu? Ko je više od nas platio devedesetih? Ko je proteran iz Hrvatske? Ko je izgubio zemlju za koju je procentualno najviše dao u oba svetska rata, a u

šest dana," *Vreme*, br. 1280

40 Nataša Vučković, "Pirova pobjeda u Savetu Bezbednosti," intervju sa Jovanom Gligorijević, *Vreme*, br. 1280

41 Isto

Drugi ušao zbog Engleza, i to dok su Amerikanci bili neutralni a Rusi sa Hitlerom komadali Evropu? Gde su Srbi danas u Sarajevu? Šta rade u Prištini ovih dana? Ima li u Makedoniji bilo čega srpskog osim grobalja? Da li znate još nekog na svetu koga je NATO bombardovao dva puta? Da li znate neki primer u kojem je takva vojna armada napala toliko manjeg neprijatelja? Šta je silovanje, ako ne to? Šta je kazna, ako to nije... Koja je još zemlja u Evropi toliko urnisana ekonomskim sankcijama da su joj potrebne decenije, ako ne i vekovi da se pridigne. Da li je posledica devedesetih to što i dalje svi doživljavaju da im je država data na razvlačenje, a ne na upravljanje? U međunarodnoj areni ostali smo šahovska tabla za potkusurivanje. Sve što je dopušteno devedesetih traje i danas. Navike su čudo... Zar nisu naše elite toliko indoktrinirane da više i ne mogu da se zovu elitom? Zar nije naša vojska u Hagu, a policija u mafijaškim kartelima? Zar nisu bivšem predsedniku Stamboliću isečene ruke kao u srednjovekovnim obredima? Da li je elitna jedinica ovde streljala prvog demokratski izabranog premijera na ulazu u Vladu? Da li je taj organ ubio glavnog urednika opozicionog lista? Zamislite da Nemcima stalno pričate o Aušvicu? Da Hrvate gledate kao da su sada izašli iz Jasenovca? Vučić se, srećom, dobro poneo. On je, uostalom, što se političke karijere tiče, imao tri najbolja dana u životu. Rusi su ga spasli u UN, Merkelova ga je miropomazala u Beogradu, a islamski fundamentalisti ga u Potočarima proglasili za budućeg lidera u regionu. Ovo je Vučićevo Kosovo Polje."

Lalićev stil pisanja i političko-moralna i šira istorijska poruka, ukazuje na raznovrsne mogućnosti čitanja Vučićeve posete Srebrenici i njegovog šireg regionalnog konteksta. Ipak, to je umerenija i rafiniranija verzija interpretacije od one koja se može prepoznati u listu *Pečat*. Pristup poseti Srebrenici potvrđuje je nacionalnog, antizapadnog i proruskog stanovišta koje kontinuirano i dosledno zastupa ovaj list. Reč je o modelu političko-istorijskog i vrednosnog zaključivanja koja suštinski nalikuju dominantnom diskursu devedesetih, ali je „osvežena“, tačnije prilagođena savremenim okolnostima.

Prilagođavanje političko-istorijskog „duha i slova“ devedesetih Vučićevoj poseti Srebrenici podrazumeva sadejstvo nekoliko momenata: 1) fokus na čin incidenta, tačnije, utvrđivanje da li se radi o atentatu ili 2) ukazivanje na izvršioca i nalogodavca, 3) preispitivanje narativa o Srebrenici kao genocidu, 4) posmatranje glasanja o britanskoj Rezoluciji o genocidu u Srebrenici u kontekstu globalnih previranja.

Rezultat odgovora na četiri pomenuta pitanja je sledeći. Incident na komemoraciji u Potočarima 11. 07. 2015. godine predstavlja udruženi poduhvat političko-bezbednosnih struktura Bošnjaka i Britanaca. Izvršioci su Bošnjaci, inspiratori su Britanci. Razlog za incident je britanska frustracija zbog neusvajanja Rezolucije o Srebrenici.

S druge strane, srebrenički masakr nije zločin genocida, kako su to utvrdili svojim pravosnažnim presudama Haški tribunal i Međunarodni sud pravde u Hagu, već je masovni brutalni zločin. Odbacivanje Rezolucije u Srebrenici je čin koji ukazuje na temeljniju promenu međunarodnih odnosa – prestanak dominacije Zapada i reafirmacija Rusije kao jednog od ključnih aktera u svetskoj politici. Uspeh Rusije omogućen je zahvaljujući ne samo diplomatskim aktivnostima i snazi oružja, već novom vrednosno-političkom paradigmatom, koja kao ključnu političku vrednost ne stavlja slobodu, već nacionalnu zajednicu.

Pečatov pogled na karakter incidenta i nalogodavce i njihove motive izložio je Filip Rodić u tekstu „Bakir Izetbegović- kamen pomirenja“: „Na Vučića je izvršen atentat. To što ubistvo nije uspelo možda je samo rezultat sreće, ispravne reakcije njegovog obezbeđenja ili nesposobnosti atentatora da svoj naum sprovedu do kraja, što ih ni na koji način ne amnestira.“ rekao je stručnjak za borbu protiv terorizma Dževad Galijašević, dodavši da su „za taj pokušaj ubistva premijera Srbije posebno zaslužni Velika Britanija i njene tajne službe, upravo onako kako su zaslužni za već viđeno ubistvo još jednog premijera Srbije Zorana Đinđića. Zaista, teško je ne pomisliti da bi Velika Britanija, ili kako voli da se naziva, Gordi Albion, upravo zbog svoje gordosti mogla da se prene preko poniženja koje je doživela u vezi sa svojom skardnom rezolucijom o Srebrenici.“⁴²

Preispitivanje srebreničkog masakra kao zločina genocida do koga je došlo odbijanjem Rusije da podrži britansku rezoluciju u SB UN, navelo je Efraima Zurofa da u intervju za nedeljnik *Pečat* zaključi da je rezolucija bila pokušaj preformulacije pojma genocida i njegovog prilagođavanja dnevno-političkim interesima velikih zapadnih sila: „Rezolucija o Srebrenici je politički projekat zemalja koje za takvu vrstu ocena nisu kvalifikovane. One nisu u stanju da procene i proglašavaju nešto genocidom. Namera autora ovog nacrtu je očigledna i u krajnjoj instanci vodi ka promeni paradigme gledanja na dešavanja, ne samo ona vezana za poslednji rat na prostoru bivše Jugoslavije, već i na poimanje stradanja uopšte.“⁴³

Nemoć Britanije i drugih zapadnih sila da izglasaju rezoluciju o genocidu u Srebrenici navela je neke od autora *Pečata* da ruski veto shvate kao proces poništavanja pobede Zapada u hladnom ratu i reafirmaciju uloge Rusije u međunarodnim odnosima. Ovaj proces nije proizvod diplomatske aktivnosti Rusije, već ima i dublje simboličko, tačnije vrednosno značenje. Neoliberalni model zasnovan na primatu ideje slobode više nije dominantna ideološka matrica, već je suočen sa konkurentnim i uveliko delotvornim putinovskim modelom zajednice kao temeljnom političkom vrednošću. Širu, tačnije globalnu i duboku ideologizovanu dimenziju događajima u Srebrenici u njihovom međunarodnom kontekstu daje autor lista *Pečat* Nikola Martić, koji piše sledeće: „Ruski veto povodom Srebrenice govori da su stidljivi procesi vraćanja čovečanstva i svetskog društva u zajednicu naroda, aktivirani posle dolaska Putina na vlast u Rusiji, danas definitivno prerasli u snažnu maticu. Naravno da je reč o sukobu u sferi vrednosti, kako je uočio Putin. Istina je jedna od tih vrednosti. Istina neliberalne ideologije, zasnovane na principu slobode, ne mora da bude i nije isto što i istina konzervativne ideologije, zasnovane na principu zajednice. Uostalom, za jedne je istina da je sloboda ključni princip života ljudi, a za druge je istina da je prioritet život u zajednici. To je osnova i današnjeg nesporazuma Zapada i Rusije.“⁴⁴

Priča o Vučićevom boravku u Srebrenici dominantno se može razumeti sa stanovišta rivalstva dve nepomirljive i radikalno suprotstavljene teze – građansko-liberalne, koja je u osnovi prozapadna, i konzervativno-nacionalne, koja je u osnovi prorуска. Dubina vrednosno-poli-

42 Filip Rodić, „Bakir Izetbegović – kamen pomirenja“, *Pečat*, br. 378, str. 6

43 Erafim Zurof, „Prekrajnje holokausta“, intervju sa Natašom Jovanović, *Pečat*, br. 378, str. 20

44 Nikola Martić, „Njet poništava zapadnu pobedu u hladnom ratu?“ *Pečat*, br. 378, str. 30

tičkog spora i sugestivna sukobljenost jezičkog izraza, koji je obeležio ovu raspravu pokazuje da se u ovom i posredstvom ovog spora može videti kako se lako i jednostavno može uspostaviti relativizacija svakog pitanja i nemogućnost bilo kog odgovora, koji bi počivao na racionalnoj saglasnosti društva i politike. Ovakva duhovna konstelacija nesumnjivo upućuje metaforu jednog ruskog pisca korišćenu tih dana, „neće biti rata, ali će borba za mir biti takva da neće ni kamen na kamenu ostati.“ Ono što važi za duhovno-političku klimu u Srbiji, važi za realnost u regionalnoj politici. Nema naznaka rata, ali postoji imanentna nemoć da se smislenim učini mir.

Proslava dvadesetogodišnjice „Oluje“, hrvatski Dan pobede i egzodus Srba iz Krajine – rat bez kraja i izazovi regionalne saradnje

Početak avgusta ponovo je postavio regionalna pitanja u epicentar pažnje u štampanim i elektronskim medijima. Peti avgust, dvadesetogodišnjica vojno-policijske operacije „Oluja“ kojom je Hrvatska uspostavila kontrolu nad teritorijom oko grada Knina i okoline, koji su od 1991. godine bili pod kontrolom Srba iz tih područja uz podršku tadašnje SR Jugoslavije. To je ujedno i datum koji simbolizuje egzodus više od 200.000 Srba, ljudi, žena i dece koji nisu sebe videli kao građane i građanke hrvatske države. Srpski nedeljnici i uredničke kolumne tih dana izgledali su očekivano politički opredeljeni, na momente pristrasni, na momente puni besa i ljutnje, sa podtekstom prizivanja osвете. Bilo je i tuge nad usudom pripadnika sopstvenog naroda. Provlačio se i motiv pravednog gneva prema Zapadu. Nekoliko sati čitanja komentara i intervjuova tih nedelja dovoljno je da sruši bilo kakvu pomisao o dobrosusedskim odnosima, racionalno shvaćenim i izbalansiranim odnosima dve strane i zajedničkoj evropskoj perspektivi za oba naroda i države.

Poučni istorijski primer o saradnji Nemaca i Francuza, posle duge istorije neprijateljstva, započete 1871, a okončane 1945. nakon Drugog svetskog rata, izgledao je kao uvrnuta fikcija. Svi pokušaji Tadića i Josipovića tokom druge polovine protekle decenije izgledali su nadrealno. Prvih dana i nedelja avgusta 2015. godine, evocirane su lako, brzo i intenzivno matrice zaključivanja i vrednosni sudovi koji su relevantno slični onima koji su dominirali ratnih devedesetih. Istini za volju, povod za ovakav stil pisanja, kao i brojne poruke koje su otvarale prostor za politiku sukobljavanja Srba i Hrvata, došle su sa hrvatske strane. Uz to, nakon srebreničkog incidenta, tačnije napada na premijera Vučića u Komemorativnom centru u Potočarima, 11. 07. 2015. bilo je izvesno da će srpski mediji ponovo oživeti svoju „nacionalno svesnu i savesnu prošlost“, koja je nastajala krajem osamdesetih i početkom devedesetih. „Artiljerijska priprema oko ‘Oluje’ počela je, cinik bi rekao, pravovremeno i hrvatska ideja da baš vojnom paradom, uz pompezno učešće NATO snaga, obeleži dane kada su Srbi proterani ‘sa vekovnih ognjišta’, kako se to obično kaže, nije doprinos bilo kakvom pomirenju, nego će biti razlog iskopavanju i oštrenju ratnih sekira.“⁴⁵

45 Dragoljub Žarković „Čekajući Oluju – Kad date Vučiću priliku da ukrade šou, ne očekujte da ću tu priliku da propusti. Kakav Kliton ili Medlin Olbrajt... on je bio zvezda srebreničkog pomena, svetska vest toga dana koja u Srbiji traje već

Započelo je najavom aktuelne hrvatske vlasti da organizuje pompeznu proslavu obeležavanja dvadesetogodišnjice „Oluje“ u Kninu, na kojoj je 5. 08. 2015. godine, otkriven spomenik prvom predsedniku samostalne Hrvatske, Franji Tuđmanu, dok je dan ranije u Zagrebu protekao u znaku vojne parade, na kojoj, iako najavljivane, nisu učestvovala vojske zemalja članica NATO-a, koje Hrvatska smatra svojim saveznicima.

Srbija je imala svoj pogled na stvari. Predsednik Vlade, Aleksandar Vučić, povodom „Oluje“, predložio je političkim liderima zemalja u regionu, da „peti avgust bude dan sećanja na žrtve iz svih ratova devedesetih“. Incijativu su odbili zvaničnici Hrvatske, muslimanski lider u BiH, Bakir Izetbegović, kao i ministar spoljnih poslova Kosova, Hašim Tači. Isto tako, zajedno sa Vladom Republike Srpske, Srbija je 5. avgust proglasila Danom sećanja na žrtve „Oluje“. Centralna proslava održana je u Sremskoj Rači uz prisustvo državnog vrha Srbije i Republike Srpske.

Poruke političara sa skupova u Kninu i Sremskoj Rači bile su različite i antagonizujuće. Dok je hrvatska predsednica Kolinda Grabar Kitarović poručila da slavi pobjedu Hrvatske: „Mi smo narod koji slavi pobjede, a ne poraze. Mi smo narod koji zna ceniti krvlju stečenu slobodu, jer rat je bio ovde, a ne tamo negde daleko. S ovoga mesta želim jasno poručiti ovaj skup nije uperen ni protiv koga, pa tako ni protiv Srbije. Danas slavimo svoju pobjedu i zajedništvo“,⁴⁶ zaboravljajući da pomene 2.000 ubijenih građana Hrvatske srpske nacionalnosti i 250.000 proteranih građana Hrvatske.

Duhu nacionalnog hermetizma ostao je dosledan i premijer Hrvatske Zoran Milanović. Svečarsku atmosferu u Kninu, nadopunio je svojim koncertom Marko Perković Tomson, pevač koji otvoreno koketira sa ekstremnim nacionalizmom. Na koncertu pop-rok muzike, čule su se parole tipa: „Ubij Srbina“, „Za dom spremni!“ Kao i predsednica Republike Hrvatske i Milanović je „prevideo“ srpsku patnju, čak eksplicitno, pokazujući svoj „zaborav“: „Hrvatska ne slavi ničiju patnju, niti progonstvo“, nego „slavi slobodu i mir, čista srca slavi pobjedu“.⁴⁷ I dok je Hrvatsku obuzela nacionalna euforija, dotle je srpski premijer u Sremskoj Rači najpre poručio „da je nemoguće pronaći tužniji dan u novijoj srpskoj istoriji od petog avgusta 1995-te. Želim da reči mržnje, sukoba i osvete ne budu te koje će obeležiti današnji dan. Sa Hrvatskom imamo mir, čuvaćemo ga i želeći najbolje odnose u budućnosti“.⁴⁸ Značajno oštrij bio je predsednik Srbije Tomislav Nikolić, koji je savremenu Hrvatsku i njenu državnost uporedio sa hrvatskom državom iz Drugog svetskog rata: „Vaše stradanje (misli se na stradanje Srba u Hrvatskoj u leto 1995. – prim. autora) i patnju, slave kao svoju pobjedu i dan kada su obnovili državu, koja im je ostala od Pavelića, a bila priznata jedino od Hitlera.“⁴⁹

šest dana,” *Vreme*, br. 1280

46 <http://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/govor-predsjednice-grabar-kitarovic-u-kninu--395526.html>

47 <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/580517/Grabar-Kitarovic-i-Milanovic-Hvala-Tudjmanu>

48 <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/580501/SECANJE-NA-ZRTVE-OLUJE-Vucic-Sest-dana-i-noci-potrebno-samo-dase-iscitaju-sva-imena>

49 <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/580374/Nikolic-U-Hrvatskoj-slave-dan-kada-su-obnovili-drzavu-koja-im-je-ostala-od-Pavelica>

U osnovi jako složen političko-istorijski i socio-kulturni kontekst koji se vezuje za proslavu „Oluje“ ili Dan sećanja na žrtve, srpski nedeljnici su stručno korektno, informativno i vrednosno obojeno posmatrali. Među nedeljnicima postoji suptilna, ali značajna razlika u obradi teme i zaključcima. Nedeljnici poput *Pečata* nose jasnu i nedvosmisleno poruku osude Hrvatske, baziranu na činjenicama koje opisuju prošlost i aktuelni trenutak, uz deficit moralne i političke refleksije prema srpskoj ulozi u ratu i zajedničkoj državi. U napisima u ovom ideološki veoma konzistentnom nedeljniku evidentan je snažan skepticizam prema politici dobrosusedskih odnosa.

S druge strane, nedeljnici poput *NIN*-a i *Vremena* pokazuju otvorenost i za tumačenje koje nije jedino i isključivo izraz „srpskog stanovišta“, uz spremnost da se razmotri i stepen političke i moralno-političke odgovornosti kako za neuspeo projekat Jugoslavije, tako i za ratove devedesetih. Uz to, iako svesni ograničenja i neizvesnosti razumne politike dobrosusedskih odnosa, novinari i sagovornici ovih listova daju indirektnu vrednosnu podršku racionalnim okvirima saradnje između Srbije i Hrvatske. Inicirani nizom negativnih političkih poruka koje uzajamno šalju političke elite Srbije i Hrvatske, jasno je da određene uređivačke politike, poput uređivačke politike *Pečata*, revitalizuju način mišljenja i retoriku ratnih devedesetih. Jednostavne i visoko zapaljive poruke, kao i mišljenje ukalupljeno u već konstruisane ideološke modele čine da nedeljnik nalikuje propagandnom bilbordu iz vremena oružanih sukoba. Proizvodnja i održavanje diskursa koji je nalik ratnoj propagandi ne samo da ukida mogućnost kritičke debate, već ustanovljuje konflikt kao trajno stanje među nacijama i državama. U toj atmosferi svaki razumni pokušaj biva unapred prokažen kao pogrešan ili defetistički, empatija je svojevrsna naivna opsena, zaključak se smatra logički i činjenički utemeljen ukoliko funkcioniše u sklopu narativa koji je obojen belicizmom, brigom za nacionalnu sudbinu, veličanju izuzetnosti naših žrtava ili pak omalovažavaju drugog. S druge strane, teško je ići stazom racionalnog i politički izbalansiranog pristupa u politički zapaljivoj atmosferi. Odbaciti istorijski fatalizam, tačnije svođenje složene dinamike u odnosima među narodima i državama na stalni sukob. Još manje je intelektualno poželjno probati sa drugom i drugačijom interpretacijom istorije, teško je doleteti i dnevno-političkoj kontekstualizaciji teksta, tačnije njegovom svođenju na ravan stranačkog pamfleta. Ipak, bez obzira na imanentne teškoće, mediji su pokazali raznovrsnost u pristupu. Počevši od proslave „Oluje“ i pomena srpskim žrtvama, predstavljajući ih kao događaje koji nam mogu rasvetliti čitav niz direktno ili indirektno povezanih pitanja na koja će, sva je prilika, još dugo tražiti odgovori.

Kroz pisanje nedeljnika, različite intervjuje, kao i kolumne glavnih urednika u dnevnim novinama, pokrenuto je niz tema. Osim pitanja o karakteru oružanog sukoba u Hrvatskoj, diskutovalo se o istorijskoj odgovornosti za etno-nacionalni sukob, postavljeno je pitanje o pobjedniku i poraženom, žrtvi i dželatru, tretirano je i pitanje počinjenih i procesiranih zločina, otvoren je prostor i za kulturološko-istorijski i politički narativ o kulturi sećanja. Čitav diskurs koji je proizvođen i održavan tih dana i nedelja, podrazumevao je i različite i uzajamno antagonizovane slike Srba i Hrvata. Ova slika podrazumevala je negativno viđenje drugog u perspektivi vlastite nacije. Imidži Srba u očima Hrvata, bili su i jesu negativni. Hrvati su bez ostatka nešto negativno i moralno-politički sporno. Isti scenario važi i važio je u obratnom smeru. Istovremeno, graditi sopstveni imidž u opoziciji prema drugom narodu, znači biti u poziciji

da isključivo postoji „naš“ i „njihov“ doživljaj, stav, interpretacija. Antagonizam na načelnoj ravni odnosa prema svetu u drugom koga u tom svetu zatičemo i susrećemo, vodi ka tome da postoji „naša pobeda koja je njihov poraz“, „naša tuga koja je njihovo veselje“, i slično.

Ovakav pristup jednodominantan. Srbi i Hrvati, reći će glumica Mira Furlan, uzajamno se doživljaju kao *camera obscura*: „Čak i među pristojnim, 'normalnim' ljudima čovek uvijek ponovno naiđe na histeričnu reakciju čim se spomene zločin 'naše' strane. Uvijek isto: 'A što su oni nama radili?' Kao da se o tome radi! Pusti 'njih', neka se 'njima' bave 'njihovi', a ti se, prijatelju, pozabavi samim sobom. Hrvati i Srbi se gledaju kao u ogledalu, kao u *camera obscura*, gledaš sebe, ali naopako. Što jedni slave, nad tim drugi tuguju. I obratno. Ne postoje jedni bez drugih. Imaju li oni ikakve identifikacione točke sami po sebi, bez stalne zagledanosti u to drugo lice u ogledalu, lice koje je tako slično, ako ne i identično? Pa ako je isto, treba učiniti baš sve da napravimo razliku. Izbrisati pola riječi iz hrvatskog jezika, jer su 'srbizmi', slaviti i organizirati vojne parade kao u najcrnja vremena totalitarnog komunizma, koji tako užasno mrzimo i preziremo. Naš odraz u ogledalu će činiti upravo suprotno, tugovati dok mi slavimo, slaviti dok mi tugujemo. Predškolski uzrast. Ali s pravim oružjem.“⁵⁰

U raspravi između srpskih i hrvatskih intelektualaca i svedoka „Oluje“ koju je organizovao *Nedeljnik*, pokrenuto je pitanje karaktera oružanih sukoba u Hrvatskoj. Srpski intelektualac i nekadašnji državni zvaničnik u Vladi Vojislava Koštunice, Petar Lađević, kritički preispitujući hrvatski narativ o srpskoj agresiji, tvrdi da je rat u Hrvatskoj od 1992. do 1995. bio: „To je bio građanski rat sa pobedom jedne strane koja je rezultirala najgorim etničkim čišćenjem druge strane. Negde izmenu 1.000 i 2.500 ljudi je pobijeno u 'Oluji', mahom civila. Dakle, to je pobeda u kojoj baš i nisu ginuli vojnici.“⁵¹

Lađevićevu opasku delimično je osporio, tačnije preformulisao, Dejan Jović, profesor Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu i bivši savetnik bivšeg hrvatskog predsednika Ive Josipovića tvrđenjem da je sukob Srba i Hrvata tokom devedesetih bolje posmatrati kroz prizmu „unutar građanskog sukoba“. Ovu vrstu karakterizacije sukoba treba prihvatiti, zbog visokog nivoa političko-istorijske zloupotrebe „pojma građanskog rata“: „Čini mi se da je to rat oko reči. Ako smo zainteresirani za mir izbegnućemo neke reči, pa je najbolje je reći 'unutar državni konflikt'. To je nekontaminirana reč jer nema politički kontekst. Građanski rat šalje političku poruku i iritira. Problem je što većina rasprava dolazi zbog definisanja pojmova. Na primer, da li su Srbi narod u Hrvatskoj ili su manjina. Uvođenje politički nekorektnog pojma 'manjina' je degradacija. Svrha je da se smanje prava takvim definisanjem. Nisam siguran da svi žele mir i da su zadovoljni rezultatima rata. Ako želimo mir, moramo se pomaknuti, imamo puno dobrih pojmova koji nas neće posvađati.“⁵²

50 Mira Furlan, „Ljudi bez stava su ideal svakog totalitarizma,” *NIN*, br. 3374, str. 12

51 Petar Lađević u „Rat kome ne daju da se završi,” tribina nedeljnika *Vreme*, preneto iz: Sonja Šojić, „Rat kome ne daju da se završi,” *Vreme*, br. 1283, str. 18-19

52 Dejan Jović u „Rat kome ne daju da se završi,” tribina nedeljnika *Vreme*, preneto iz: Sonja Šojić, „Rat kome ne daju da se završi,” *Vreme*, br. 1283, str. 19

Novi magazin, 30. jul 2015.

Uporedo sa diskusijom o karakteru rata, otvorena je i diskusija o kulturi sećanja. Ova diskusija nadovezuje se na priču o nacionalnom identitetu, koja je važan momenat u medij-sko-političkoj artikulaciji etno-nacionalnog sukoba koji se odvijao početkom devedesetih na području bivše Jugoslavije. Direktnu vezu između kulture sećanja i nacionalnog identiteta jasno je eksplicirao vladika zahumski Grigorije u intervjuu koji je dao nedeljniku *Vreme*: "Identitet jednog naroda određuju, između ostalog, njegova prošlost i sadašnjost, ali i ono što tek predstoji – budućnost. Tu veoma važno, ako ne i najvažnije mesto zauzima prošlost, budući da ona bitno utiče i određuje sadašnjost i budućnost naroda. Tu dolazimo do važnog pojma kulture sećanja, koju možemo slobodno nazvati i kulturom pamćenja. Ukoliko ona ne postoji, jedan narod može da se nađe u ozbiljnom problemu, potiskujući i zaboravljajući dio svoje prošlosti."⁵³

Prošlost u odnosima između Srba i Hrvata, bez obzira da li je reč o bližoj ili daljoj, bremenita je oružanim sukobima, velikim brojem mrtvih, ranjenih, prognanih, stravičnim razaranjem, snažnom mržnjom, bez naročite šanse da se izađe iz zlog kruga nasilja ili duhovno-političkih pretpostavki koje do njega dovode. U razmatranju prošlosti, u mirnodopskom stanju važno je rešiti pitanje istorijsko-političke odgovornosti i moralne krivice. Utoliko se već pomenuti pojmovni konstrukt kulture sećanja politički, kulturno i istorijski pojavljuje kao relevantan u trenutku konfrontirajućih interpretacija neposredne i dalje prošlosti, što se dogodilo prilikom godišnjice obeležavanja „Oluje“.

Srpska i hrvatska javnost kao centralno pitanje kulture sećanja vide pitanje moralne, političke i istorijske odgovornosti za rat i sve njegove direktne i indirektno posledice. U medij-sko-političkom i širem kulturno-istorijskom narativu koji se konstruiše oko priče o kulturi sećanja – ključna uloga je uloga žrtve. Na ovu okolnost nedvosmisleno ukazuje hrvatski istoričar Vjeran Pavlaković, koji kaže: "Nakon Drugog svjetskog rata više se naglašava sjećanje na žrtve. Srbi su stalno zbog Jasenovca predstavljali sebe tako: mi i Židovi najveće smo žrtve. Kolega Christian Axboe Nielsen je to nazvao *Victim Olympics*. Biti najveća žrtva znači imati najveći legitimitet. Što je problematično, jer iako svi govorimo o traumama, niko ne želi shvatiti drugu stranu. Iako su zajednice u regiji prošle slične priče, jedne više nego druge, trebalo bi biti više razumjevanja i saosećanja. Nedostaje empatija za žrtve i stradanja onog drugog. Mi čak nismo ni koristili izraze istina i pomirenje, već ustanovljavanje činjenica konflikta. Ali to je jako teško učiniti u našem regionu, jer su uvijek interpretacije puno snažnije od činjenica."⁵⁴

Istovetno stanovište o nužnosti empatije, tačnije saosećanja za žrtve druge strane, zagovara i vladika zahumski Grigorije, koji smatra da narativ o kulturi sećanja treba da bude nadopunjen etičkim stavom o nužnosti saosećanja za žrtve drugih, jer bi to mogla biti jedna od jakih osnova za mir među narodima: "Više puta sam o tome govorio. Ja ne mogu da gledam stvari iz ugla 'mi i oni' ili 'mi i vi', već iz ugla dobrote, to jest da li je nešto dobro i lijepo ili nije. Sjećati se priklanjajući glavu pred žrtvama i njihovim stradanjem, ali ne sa željom za osvetom, to

53 Vladika Grigorije, „Zloпамćenje je smrtni greh,“ intervju sa Jelenom Jorgačević, *Vreme*, br. 1283, str. 26

54 Vjeran Pavlaković, „Pad imuniteta na fašizam,“ razgovarala Jelena Jorgačević, *Vreme*, br. 1282

nipošto. Da, dva viđenja ovog tragičnog događaja, jednog od najtragičnijih u srpskoj istoriji posljednjih decenija, koji jedni slave kao svoju veliku pobjedu nad 'okupatorom', a drugi ga se sjećaju kao jednog od najvećih pogroma nad srpskim narodom – jedva da se mogu pomiriti i teško da će se to desiti u skoroj budućnosti. Sve dok političari diktiraju tempo i kreiraju istinu, a to je oduvijek tako bilo i biće, postojaće dvije strane medalje i viđenja ovog događaja, dok će istina favoriti negdje u zapečku."⁵⁵

Upravo od etičkog imperativa saosećanja uočiva su kako u pisanju o događajima o „Oluji“ tako i u iskazivanju vlastitog autorkinog političko-vrednosnog pogleda. U pogledu ovog prvog valja primetiti da je dominantan stav političke i intelektualne elite u osnovi hermetičan, sveden isključivo na vlastito poimanje istine i pravde, veličanje pobjede i zahtev da se isključivo kao legitimnim priznaju hrvatske žrtve srpskih zločina. Razlog leži u tome, kako to primećuje već citirani profesor Dejan Jović, što Hrvatska istovremeno sebe vidi i kao žrtvu i kao pobjednika: "Hrvatska je sebe konstruirala kao pobjednika i žrtvu istovremeno, to je jedini slučaj u bivšoj Jugoslaviji gde to uverljivo možete tvrditi. Ako pogledate hrvatske medije, nema dana kada se ne govori o ratu, ima dosta ljudi koji ne žele da se ta tema zatvori. Oni imaju tendenciju da se Hrvatska pretvori u konzervativnu državu, a za to trebate imati stalnog neprijatelja. Sećanje na rat se održava, jer je teško naći novog neprijatelja, tako da je rat stalno živ. To koči Hrvatsku i njen liberalni razvoj."⁵⁶

Jedan od ključnih, ako ne i ključni razlog koji sprečava konstituisanje diskursa koji bi prevladao nacionalni partikularizam u pogledu žrtava i prevladao ratni diskurs kao dominantnu matricu u rasuđivanju o neposrednoj i daljoj prošlosti, jeste značajna uključenost dnevne politike, tačnije dnevno-političke propagande u pristupu kontroverznim pitanjima prošlosti: "Milanović se želi pokazati kao nacionalista i zato svi igraju ovu, da kažem, prljavu igru. Dosta nas u Hrvatskoj kritikujemo način na koji se slavi 5. avgust. Zašto ta militarizacija? Zašto ne slavimo Erdutski sporazum koji je mirno integrirao ostatak Hrvatske? Emocije i simboli se koriste kao politički kapital. Bio sam prošle godine u Kninu. Milanović je pričao i nije se mogao čuti od zvižduka. A on je pričao o Tuđmanu, borbi protiv vanjskih okupatora, ali džaba. Mogao je reći 'Za dom spremni', oni bi i dalje tako glasno zviždali. Meni se čini da ova proslava 'Oluje' nije toliko uperena protiv Srba, već je stvar unutarnjeg političkog obračuna. Sada će opet biti izbori i sama proslava 'Oluje' se koristi u tu svrhu, kao napad na Vladu i Milanovića. To je najprije sukob o tome ko će ispasti veći nacionalista."⁵⁷

Kontekstualizacija događaja oko „Oluje“ imala je i svoju dnevno-političku i medijsku razradu i u Srbiji. Na ovu dimenziju dvadesetogodišnjice „Oluje“, osvrće se novinarka *NIN-a*, Dragana Pejović, koja piše "da se prostre svom širinom biračkog tela Aleksandar Vučić je osmislio matricu govora i redosled doziranja emocija na godišnjicama i pomenima srpskim žrtvama, koju je ponovio barem dva puta (godišnjica NATO bombardovanja). Red stradanja, red Evrope, pa red regionalne saradnje. Red Vulina, red Nikolića, pa Angele Merkel. Tako nijednom

55 Vladika Grigorije, „Zloпамćenje je smrtni greh,“ intervju sa Jelenom Jorgačević, *Vreme*, br. 1283, str. 26

56 Dejan Jović u „Rat kome ne daju da se završi,“ tribina nedeljnika *Vreme*, preneto iz: Sonja Šojić, „Rat kome ne daju da se završi,“ *Vreme*, br. 1283, str. 18

57 Vjeran Pavlaković, „Pad imuniteta na fašizam,“ razgovarala Jelena Jorgačević, *Vreme*, br. 1282

svojom rečenicom, srpski premijer koji je već trijumfovao u rvanju sa Bakirom Izetbegovićem, nije dao povod Hrvatskoj da i njega kritikuje. Pa ipak, poruke njegove vlade dopirale su i do onih kojima je 'Oluja' promenila živote i koji imaju odveć mnogo razloga da očajavaju nad zvaničnom hrvatskom politikom nacionalizma.⁵⁸

Određenu, ne malu dozu nacionalnog hermetizma, snažne osude Hrvatske, pokazao je nedeljnik *Pečat*. Povodom ideje o kulturi sećanja kao političko-kulturnom obrascu koji treba da omogući prevladavanje loše prošlosti u odnosima Srbije i Hrvatske i stvori preduslove za politiku pomirenja i saradnje, ove nedeljne novine izrazile su skepticizam i ogorčenje, revitalizujući u aktuelnom političko-istorijskom kontekstu matrice iz kasnih osamdesetih i ranih devedesetih.

Pored stigmatizacije Hrvatske, značajno se osporava i sama ideja članstva Srbije u evropskoj porodici naroda, posebno ako se u obzir uzme složeni i zahtevni uslov dobrosusedskih odnosa: „Praštanje je prevashodno lični čin onoga nad kojim je zločin počinjen. Ne može se praštati u tuđe ime. Žrtvi se to može samo preporučiti. Pogotovo je to problematično kada je reč o praštanju počinocima produženog zločina koji se nastavlja i traje, kao što je to slučaj u Hrvatskoj i među Hrvatima. Zvanična i nezvanična Hrvatska masovno ne pokazuje ni jedan jedini relevantni znak kajanja za počinjen zločin etničkog čišćenja 250.000 Srba pre dvadeset godina. Ona i danas, i to sasvim otvoreno, insistira na svom endehazijskom kontinuitetu prihvatajući tako i sve 'zasluge' za jasenovački genocid.“⁵⁹ Vučelićevo pisanje otvoreno i jezgrovito prenosi teret odgovornosti na hrvatsku stranu. Operaciju „Oluja“ stavlja u kontekst hrvatsko-nemačko-vatikanske zavere protiv Srba, istovremeno indirektno sugerisući da je članstvo Srbije u EU u svetlu uslova kakav je uspostavljanje dobrosusedskih odnosa gotovo nemoguće: „Mnoge analize govore da su se Hrvati u fazi pristupanja EU poprilično primirili i pritajili, ali da su u punom sjaju, ustašoidno olujno, bljesnuli kada im je Brisel postao formalna prestonica, a Nemačka i direktni pokrovitelj. Vatikan se podrazumeva. Nije se zločin samo dogodio, već je on bio i ideološki deklarisan i pravno pripreman, našao je svoje utemeljenje i podršku u širokim hrvatskim masama.“⁶⁰

Na čudan način ova elaboracija godišnjice „Oluje“ u svom zaključku našla je prostora i za prihvatanje ideje o zajedničkom Danu sećanja na žrtve ratova, što je bio predlog srpskog premijera Aleksandra Vučića: „Uspostavljanje Dana sećanja na stradale i prognane Srbe u ratovima '90-ih doprinosi ne samo kulturi sećanja i poštovanju žrtava već je i deo odgovornog odnosa prema prošlosti i vlastitoj istoriji, kao i negiranja opasnog selektivnog pamćenja činjenica. Ali, neophodno je iz svega što se dešavalo i dešava se izvući ozbiljne pouke i definitivno staviti tačku na našu tradicionalnu lakovernost i neopreznost – Biti spreman, to je sve!“⁶¹

58 Dragana Pejović, „Od Kranja do Kazanja“, *NIN*, br. 3372, str. 18

59 Milorad Vučelić, „Kultura sećanja“, *Pečat*, br. 381, str. 3

60 Isto, str. 3

61 Isto, str. 3

Na tragu uspostavljanja autentično nacionalne kulture sećanja – isključivo sećanje na zločine koji su počinjeni nad srpskim narodom, bez nužnosti refleksije na zločine u ime i za račun srpske ideje, piše istoričar i politički analitičar Dragomir Anđelković koji kaže: „Reč je o tome da smo negativni šampioni u zanemarivanju sopstvenih žrtava i stradanja, i da tako ohrabrujemo neprijatelje da idu u krajnost u omalovažavanju naših žrtava. Da i tamošnji srpski ostaci ne bi bili zbrisani, odnosno da nam se u budućnosti isto ne bi dogodilo i sa drugim srpskim zemljama na koje kidišu naši neprijatelji, moramo shvatiti da postoji još jedan bitan faktor genocida uz nespornu kontinuiranu nameru zlotvora te uz ono što je promenljivo – njihovu snagu i međunarodne okolnosti. To je odnos naroda žrtve prema sopstvenim stradanjima. A kod nas je on samozatirući! Srpska deca moraju da odrastaju uz lekcije o genocidu nad svojim narodom počinjenim u NDH, kao i o drugim masovnim zločinima koji su mu priređivani u 20. i prethodnim vekovima. Tako se smanjuju šanse da i ona dožive istu sudbinu koju im naslednici krvnika njihovih predaka priželjkuju!“⁶²

Potenciranje duha snažne i neotklonjive distance u odnosima između Hrvata i Srba, potiče iz dijametralno suprotstavljenih načina gledanja na „Oluju“. Razlika između Srba i Hrvata je nepremostiva, budući da dubinski zadire u njihov politički, moralni i širi kulturni habitus. O ovome jasno svedoče reči Filipa Rodića napisane u listu *Pečat*: „Suprotnost između dva mentaliteta, pogleda na svet i život, srpskog i hrvatskog, iako je vidljiva sve vreme, tokom dešavanja oko obeležavanja 20-godišnjice 'Oluje' prosto je bola oči. Bila je vidljiva na svim nivoima, od samog načina obeležavanja, preko izjava najviših državnih funkcionera i crkvenih velikodostojnika, do samog ponašanja naroda.“⁶³

Na dijametralno suprotnoj političkoj poziciji od maločas elaborirane pozicije lista *Pečat*, nalazi se Danica Drašković, supruga nekada izuzetno uticajnog političara Vuka Draškovića. I sama javni radnik, Danica Drašković je otvoreno postavila pitanje odgovornosti za nesreću Srba u Krajini. Stradanje krajiških Srba proizvod je i „združenog“ neodgovornog delovanja elita u politici, kulturi i crkvi: „Mrtvački sanduci u rukama šabačkih ratnika kao leteći tanjiri u srpskonebesko carstvo, nadrealna je, a i stvarna slika narodne nesreće. Sanduk pod mišku dobrovoljaca iz Šapca stavio je, pak, neko drugi. Prvo Crkva koja propoveda „Pravoslavlje ili smrt“ i voda Patrijarha po Krajini, da kadi poraz, smrt i nesreću. Od Gline, Pakraca, Jasenovca, Knina i Trebinja, gde god je bio i držao liturgiju, narod je nastradao. Zatim Akademija nauka, naša, i njeni papirnati stratezi osvajanja i bitke za nacionalne interese iz njihovih „memorandumskih“ zanosa. Piscu, pesnici, političari – svi oni koji sa ekrana televizije, sa naslovnih strana novina i časopisa traže danak u krvi od naroda za svoje mesto u istoriji i svoju besmrtnost. Ta duhovna onanija staraca i kukavica u papučama, i bezbednim kućama i stanovima, i verbalna junačenja debilnih lidera političkih stranaka koji i dalje traže borbu za nacionalne ciljeve sa hiljadama mrtvačkih sanduka iznad svojih glava, ako potraje, oteraće na traktore i na drum sve nas, celu državu, sav narod i učiniti da svi razmišljamo o svom mrtvačkom sanduku pod rukom, dok slušamo njihove priče, čitamo naučno-istorijska istraživanja o nekadašnjoj veličini i slavi naroda koju, kažu, treba obnoviti. A jedino sto treba Srbiji

62 Dragomir Anđelković, „Srbi u kandžama genocida“, *Pečat*, br. 381, str. 10-13

63 Filip Rodić, „Oluja – dva pogleda“, *Pečat*, br. 381, str. 6

danas su sanduci pod njihovom miškom, u kojima bi sa njima sahranili mitomaniju, mitologiju, retrogradnu religiju, lažnu hrabrost i nepostojeću veličinu i slavu naroda.⁶⁴

Nezavisno od bilo kakve političko-medijske emotivno nabijene polemike, za čitav slučaj i njegov dnevno-politički i ideološki zaplet možda treba izdvojiti jednu ljudsku ispovest koja u sebi sažima patnju zbog preživljenoga i otvara mogućnost pronalaženja minimuma ljudskosti u vremenu velike egzistencijalne neizvesnosti i različitih oblike istorijske stihije, počev od političke, bezbednosne, moralne i socio-ekonomske. Proživljenja i duboko doživljena patnja konvertuje se u praktično saosećanje sa drugim koji je u nevolji. Primer ovakvog etičkog gesta pokazuje na navod iz teksta posvećenog tužnoj sudbini krajiških izbeglica: "Ako ovi slave, prave paradu, ovi proglašavaju dan žalosti i šta ja znam, ajmo mi nešto treće. Pokojnima treba upaliti svijeću, sjetiti ih se, ali treba i otići onima ljudima u parku pa im dati flašu vode da je on sam ne kupuje, neka prištedi svoje novce. Ima organizacija, ima mladih ljudi koji to rade. Ajmo pokazati svijetu da mi znamo šta je nesreća. Šta meni znači da se proglasi dan žalosti? Šta? Ja sam sve svoje ožalila."⁶⁵

Izbeglice – beskrajna kolona očajnika u vrtlogu opasnih geopolitičkih igara

Problemu izbeglica srpski štampani mediji pristupili su sa odgovarajućom pažnjom, veoma precizno i uz osvetljavanje svakog iole važnijeg aspekta ovog problema. Izbeglička kriza jedna je od ključnih tema, kako nedeljnika tako i dnevnih novina. Ona je osvetljena kroz prizmu unutrašnje politike, regionalnih odnosa, tenzija u EU i sveobuhvatnog geopolitičkog konteksta, koji je uslovio pojavu jednog od najvećih talasa izbeglica.

Kolumne i tekstovi posvećeni ovoj temi nisu odudarali od generalnog pravca politike u Srbiji i tretmana izbeglica u društvu. Nije bilo predloga represivnih mera koje bi ograničavale ulazak prognanika, kao što i u društvenoj stvarnosti nije bilo ni ozbiljnijih incidenata, čiji su protagonisti ekstremne nacionalističke grupe. Stanovništvo je uglavnom blagonaklono i saosećajno prihvatilo došljake iz daljine. Organizovanih izliva ksenofobije i rasizma nije bilo. Ni u novinskim člancima, kolumnama i intervjuima, osim u retkim slučajevima, nije bilo predloga represivnih mera. Bilo je jako malo, ako je uopšte bilo, tekstova koji su zagovarali direktan animozitet prema izbegličkoj populaciji. Motiv potencijalne ili stvarne bezbednosne ugroženosti Srbije zbog priliva izbeglica, u smislu podizanja straha i panike zbog moguće pojave terorista koji su sastavni deo izbegličkog talasa, nije naročito korišćen u nedeljnicima, niti je deo naročite razrade u kolumnama, intervjuima ili tekstovima koji su povezani sa naslovnim stranama. Isto tako, u nekim tekstovima u prvim nedeljama izbegličke krize koja je potresala Srbiju, pojavili su upozoravajući i kritički stavovi koji se odnose na institucionalnu nemoć države da obezbedi programe reintegracije izbeglica u Srbiji.

64 Danica Drašković, „Uzmi malo masti“, *Nedeljnik*, br. 186, str. 15

65 Mirko Rodić, „Priča moje majke“, *Vreme*, br. 1280, str. 11

Treba primetiti da je izbeglička kriza postala je predmet dnevno-političkih sporenja i široke medijske elaboracije samo tokom kratkotrajne krize u odnosima sa Hrvatskom sredinom septembra meseca. Sva je prilika da su naši mediji prihvatili okolnost da je Srbija tranzitna zemlja – usputna stanica ka slobodi i blagostanju koje gotovo svi očajnici sa Bliskog Istoka priželjkiju u Zapadnoj Evropi. Polazeći od navedenog, čini se razumljivim da je medijska interpretacija boravka izbeglica u Srbiji samo letimično pokrenula pitanje njihove reintegracije u srpsko društvo. Ipak, neki štampani mediji posebno su razvijali antizapadni, antikapilastički narativ, koji je imao primese teorije zavere protiv Srbije. Naime, Srbija bi usled nemogućnosti EU da se dogovori oko izbegličkih kvota trebalo da postane trajno mesto boravka za izbegličku, mahom muslimansku populaciju. Ishod ovog zapadnog projekta bila bi promena demografskog, pre svega etničko i religioznog sastava Srbije. U krajnjoj konsekvenci, ovakva demografska konfiguracija vodi u raspad države. Ova vrsta fabulacija našla je razradu i često je bila potkrepljivana površnim istorijskim analogijama i dopunjavana pričama o tajnim planovima koji se dugo razrađuju u neformalnim centrima političke moći.

Nedostatak zajedničke i usaglašene politike EU prema izbegličkoj krizi, stalno potenciranje političke i moralne odgovornosti Zapada za bezbednosni haos na Bliskom Istoku i Avganistanu, pominjanje mogućnosti ukidanja Šengenskog sporazuma koji garantuje slobodu kretanja ljudi i robe, tenzije među državama članica po pitanju kvota za prijem izbeglica, rast desnice u političkom polju mnogih, ako ne i svih zemalja članica EU, podstakao je intenzivno eksponiranje evroskepticizma.

U izveštavanju o izbegličkoj krizi pokazana je i spremnost nedeljnih listova da prikažu individualnu patnju beskućnika iz Sirije, Iraka i Avganistana. Potresne ispovesti onih koji beže od stihije ratnih razaranja dobile su svoju kulminaciju nakon fotografije trogodišnjeg sirijskog dečaka Ajlana Kurdija, dečaka koji se udavio prilikom transporta neposredno pred obalama Turske. Uz Ajlanovu smrt, upečatljiva je tragedija 71 izbeglice koje su stradale u hladnjači u Austriji, te scena brutalnog prebijanja žene izbeglice od strane kamermanke mađarske televizije.

U nedeljniku *Nedeljnik*, objavljeno je potresno svedočanstvo izbeglice koji ostatke svoje porodice pokušava da dovede do željenog odredišta u Holandiji. Naslov teksta „Mi smo postali strah protiv koga se svi bore“ najbolje ilustruje očajan položaj prognanika i u osnovi nizak nivo empatije koji je prema njima pokazan. Zlehuda sudbina sirijskih izbeglica najbolje se sažima u stavu glavnog junaka priče koji je toliko izgubio sopstveni identitet da više i ne sme ili ne može da kaže kako se zove: „Zovem se Samir, ako to nekome nešto znači meni odavno ne! Ja sam broj...“⁶⁶ Mediji su pridali značajnu pažnju i uzrocima konflikta u Siriji. Reč je o sukobu tri dobro naoružane i organizovane vojske: vojske verski fantizovane Islamske države Sirije i Levanta, jedinica sirijske vojske pod komandom legalnog predsednika Bašara El Asada i vojske koje predvodi sirijska opozicija. Svaka od strana ima svoje moćne zaštitnike. ISIL se snabdeva novcem i oružjem posredstvom donacija religiozno-militantnih fanatika iz svih delova muslimanskog sveta i trgovinom naftom, zvanična sirijska vojska dobija podršku svake vrste od Rusije, dok su opozicione snage pod američkim i zapadnim uticajem. Uzrok

66 „Mi smo postali strah protiv koga se svi bore“, *Nedeljnik*, br. 193, str. 28

stradanja hiljada ljudi i masovnog egzodusa stotina hiljada ljudi, glavni i odgovorni urednik *Novosti* Ratko Dmitrović vidi u zapadnoj, pretežno američkoj težnji da dominiraju arapskim svetom posredstvom projekta nametanja demokratije: "U ridanju nad Ajlanom Kurdijem, tako se zvao trogodišnjak, najglasniji su oni koji su ga ubili... Ko je izazvao taj rat? Sećate li se kako je počeo i u kojim okolnostima? Izgleda da smo zaboravili... Irački scenario primenjen je u Libiji, sličan je i u Siriji. Koga je grejalo 'arapsko proleće' tome je pakao otvorio vrata. To i takvo proleće dolazilo je na krilima bombardera zemalja demokratskog i razvijenog sveta. Ta demokratija uništila je spomenute zemlje, gurnula malog Ajlana u more."⁶⁷

Zanimljivo je da se teza o isključivoj krizi Zapada dodatno utemeljuje i citatima iz zapadne štampe. Tako razvijajući ekstremni antizapadni narativ u čijem je središtu apsolutna odgovornost Zapada za stanje u Siriji „...krenimo od uzroka krize koje kastrirana zapadna javnost ne sme da ni da spomene. Tek se malo poznati 'Dojče virtšaftsnahten' usudio da konstatuje ono što je očigledno: 'Smrt, siromaštvo i verski motivisani masakri koje su izazvale SAD i vojne intervencije NATO-a na Bliskom istoku i šire, doveli su do nezapamćenog priliva izbeglica, koji se jedino može zaustaviti ako se strani 'nesmotreni' vojni angažmani privedu kraju' 'nezakonite vojne intervencije koje su izvršile SAD ili njeni saveznici', 'jesu ključni razlog ovih masovnih migracija.'"⁶⁸

Uz direktnu optužbu zapadnih političkih elita i vojnih snaga, razvija se i stav o moralnoj korupciji i neprofesionalizmu medija. Zapadni mediji nisu ništa drugo servis imperijalne politike. U njima nema prostora za slobodu mišljenja, niti težnje ka objektivnosti. Oni funkcionišu kao nadopuna političko-vojnim planovima i praksi. Kao instrument imperijalne politike, oni prenose breme odgovornosti na drugog, nezapadnog aktera koji je odgovaran za stanje u Siriji: "Napamet mogu da izrecitujem njihovu top-listu odgovornih za izbegličku krizu, jer svakog jutra slušam na Bi-Bi-Siju. Prvi krivac je Islamska država, drugi su krijumčari, treći je Putin. Gotovo nikada nećete čuti da je zapadno rušenje tuđih režima imalo neke veze s građanskim ratovima iz kojih ljudi masovno beže. Retko ćete čuti da je islamska država nastala od grupa koje je Zapad naoružavao. A Putin je kriv što nije srušen Asad, iako sada sve računice govore da sada čak i Vašington strahuje da bi prebrzi Asadov pad mogao da dovede do trijumfa Islamske države. Sad su za izbegličku krizu krive i 'najsiriromašnije države'. Zapad krivi sve i svakoga, jedino u sebe ne upire prst."⁶⁹

Slika Evrope u kontekstu izbegličke krize ne formira se isključivo i jedino kroz činjenički zasnovane analize stanja u evropskoj politici. U nemalom broju novinarskih natpisa postoji snažna komponenta obezvređivanja evropskog projekta u celini, prikazivanje stanja raspada svega što su dostignuća evropskih integracija u poslednjih nekoliko decenija, priželjkivanje kraja mrske EU: "Četvrt veka posle rušenja gvozdene zavese, euforično slavljenog kao čin trijumfalne pobede slobode, humanizma i demokratije, najednom se podižu novi zidovi, bodljikave žice, uspostavljaju se 'sanitarni kordoni' i rigorozne granične kontrole tamo gde

67 Ratko Dmitrović, „Slika jedne smrti“, *Novosti*, 05. 09. 2015, str. 2

68 Nikola Vrzić, „Sumrak Evrope“, *Pečat*, br. 387, str. 4

69 Ljiljana Smajlović, „Istočna Evropa, zapadna hipokrizija“, *Politika*, 10. 09. 2015, str. 5

Pečat, 18. septembar 2015.

ih nije bilo. Umesto toliko hvaljenog zajedništva unutar Evropske unije, na sceni su žestoke međusobne optužbe i razarajuća dvoličnost. Svak je protiv svakog. I svak čini ono što drugom zamera... Ošamućenost i raspolućenost ne ide samo po 'šavovima' državnih granica. Opasno varniči unutar nacionalnih država. Javnost se dramatično polarizuje. U 'strahu od najezde' razložnom, ali i smišljeno podsticanom kampanjom širi se ksenofobična histerija sa rasističkom isključivošću, koja preti da izmakne kontroli.⁷⁰

U novinarskoj egzegezi izbegličke krize nije teret odgovornosti isključivo pripisan zapadnim političarima i medijima. Izbeglička kriza poslužila je kao povod za razvijanje nacionalističkih i antihrvatskih sentimenata, posebno u kratkotrajnom ekonomsko-carinskom sporu tokom druge polovine septembra. Takođe, treba primetiti da je u nekim nedeljnicima, pre svega *Pečatu*, pohod očajnika sa Bliskog Istoka podstakao i teorije zavere i antikapitalističke poruke.

Primer korišćenja izbegličke krize kao osnova za oživljavanje pojačanih antihrvatskih osećanja u javnosti predstavljaju tekstovi nastali prilikom kratkotrajnog spora između Srbije i Hrvatske koji se odnosio na protok izbeglica iz Srbije u Hrvatsku. Nakon zatvaranja hrvatske granice prema Srbiji, odlukom premijera Milanovića, u Srbiji se stvorila atmosfera koja je na površini iznela već poznate stereotipe o Hrvatskoj i njenom političko-vrednosnom i istorijskom profilu. Usputni, ali važan dodatak, sastoji se iz jasne anti-EU poruke. Primer ovog pisanja možemo uočiti u kolumni Dragana J. Vučićevića: "Da nije strašno, bilo bi smešno. Zvečeće humanitarne zakletve hrvatskog neoustaškog Kolinda-Milanović režima i trpljenje prema izbeglicama, potrajali su kako videsmo, jedva 48 sati! Hrvatska je proglasila vanredno stanje i blokirala sve prelaze prema našoj zemlji odmah pošto joj je granicu prešlo jedva deset hiljada emigranata... Od nas se očekuje da i dalje mazohistički uživamo u sopstvenom silovanju i da ćutke gledamo kako nas ograđuju bodljikavom žicom. Od nas se, budimo otvoreni, očekujemo da budemo glupi i da u ime nepostojeće eurounijatske budućnosti državu transformišemo u koncentracioni logor!"⁷¹ U Vučićevićevom pristupu ne postoji ni primisao bilo kakve mogućnosti saradnje između Srbije i Hrvatske povodom izbegličke krize, te pod uticajem trenutnog spora između dve države, kategorički tvrdi „...veliki problem jeste to što za prve komšije imamo Hrvate, koji su u velikoj većini ustaše i koji svoj identitet temelje na bolesnoj mržnji... Konačno, činjenica da Evropska unija iza scene, zapravo podržava ustaške ispade hrvatskog režima, podatak je da baš nikome u Briselu ne pada na pamet da osudi rasističke izjave Zorana Milanovića, fakat je da za nijedan uticajan medij u EU nije tema to što hrvatski premijer Hrvatske naziva Srbe varvarima – to sve jeste krunski dokaz još jedne strašne srpske zablude! Zablude o Uniji!"⁷² Činjenička stvarnost demantovala je navode urednika *Informera*. Pod direktnim i više indirektnim pritiskom iz Brisela, Hrvatska, koja je članica EU, odblokirala je granične prelaze prema Srbiji. EU se stavila na stranu Srbije, a ne svoje članice Hrvatske, što je istinska retkost.

70 Miroslav Stojanović, „Ošamućena i paralisana Evropa," *Pečat*, 04. 09. 2015, str. 23

71 Dragan J. Vučićević, „Budimo ljudi, nismo Hrvati," *Informera*, 19. 09. 2015, str. 5

72 Dragan J. Vučićević, „Ustaše i EU," *Informera*, 26. 09. 2015.

Pored svesti o isključivoj odgovornosti Zapada za građanski rat u Siriji, licemerju medija iz razvijenih demokratskih država, nedostatku zajedničke evropske politike u odnosu na izbegličku krizu revitalizacije antihrvatskih sentimenata povodom kratke krize u odnosu na Hrvatsku, na red su došli antikapitalistički stavovi i teze o demontaži Srbije posredstvom demografskog inženjeringa čija je manifestacija izbeglička kriza.

U tekstu „Iza imigracija stoji kapital", objavljenom u listu *Pečat* jasno se podvlači sprega između kapitalizma i izbegličke krize. Autor Dijego Fuzaro tvrdi: "Današnje animalno kraljevstvo duha ima potrebe za rezervnom 'industrijskom vojskom' (Marks) emigranata u cilju da se unište postojeća socijalna prava, uništi preostala organizaciona snaga radnika i drastično snize troškovi radne snage. Kapital ne cilja integraciju emigranata, već teži da dezintegriše, preko emigranata, ne-migrante, svodeći njih na nivo emigranata... Imigracija se javlja kao slika koja se može upisati u registar gazdinskog hegemonizma, dakle, kao sredstvo vladara u klasnoj borbi. Rezervna industrijska vojska emigranata je veliki izvor radne snage, koja pri tom, nema tradiciju klasne borbe, pa omogućava da se ostvari radikalni pritisak na smanjenje plata radnicima, narušavajući jedinstvo – ako uopšte negde postoji – u radničkom pokretu, a dozvoljava poslodavcima da izbegnu rastuće obaveze koje proističu iz prava na rad."⁷³

Izbeglička kriza postala je i povod za lansiranje priče o geostrateškim planovima Novog svetskog poretka. Svesno podstaknuti demografski inženjering treba da dovede do procesa „demontaže nacija". Citirajući kao polazište u analizi stavove agenta KGB Jurija Bezmenova, novinarka nedeljnika *Pečat*, Biljana Čorović razvija ideju o demontaži Srbije korišćenjem tekuće izbegličke krize, uprkos činjenici da je minimalni broj imigranata sa Bliskog istoka zatražio boravak u Srbiji. Proces demontaže Srbije svoje uporište ima u cionističko-američkim planovima (izraelskom Jion planu i konceptu „Luka nestabilnosti" razvijenom u Pentagonu). Prema navedenim planovima, demontaža Srbije počinje 1990. godine, a posebno dobija na značaju 2006. godine: "Demontaža srpskog naroda, kontinuirano se sprovodi posle 2006. godine. Zakonska i infrastrukturna osnova za ovaj poduhvat uspostavljena je od 1990, kada je Dablinskom konvencijom usvojen neverovatnan koncept 'sigurne treće zemlje' – pravni model koji je kao nadležnu za davanje azila proglasio zemlju preko koje su tražioci azila ušli u jedinstveni prostor EU. To je razlog zbog koga svi putevi emigranata ka EU (i autorizacija njihovog statusa) vode kroz Srbiju i njenu teritoriju i jasan pokazatelj da se demografski i sistematski sprovodi."⁷⁴ Paralelno sa procesom koji vodi ka otvaranju pravnih pretpostavki da imigranti sa Bliskog Istoka budu nastanjeni u Srbiji, odvija se i proces odliva mozgova iz Srbije, što je prema autorki teksta, plan američke korporacije RAND. Proces demontaže Srbije koji se trenutno odvija, novinarka lista *Pečat* uporediće sa procesom izdvajanja Kosova iz sastava Srbije: "U Srbiji se sprovodi proces analogan onom koji je omogućio preotimanje Kosova i Metohije od strane globalnih planera srpske propasti i nestanka."⁷⁵

73 Dijego Fuzaro, „Iza migracije stoji kapital," *Pečat*, br. 382, str. 20-21

74 Biljana Čorović, „Stvaranje novog Bliskog Istoka i demontaža Srbije," *Pečat*, br. 382, str. 27

75 Isto, str. 28

Priča o prevremenim izborima- povodi, rizici i ishodi

„Imam lični osećaj da treba da idemo na izbore“, rekao je premijer Srbije Aleksandar Vučić krajem avgusta. Izjava je zatalasala duhove i pokrenula lavinu protivrečnih informacija, stranačkih i ekspertskih kalkulacija, čaršijskih fabula i svega što čini javnost u jednoj politički ne naročito demokratski osvešćenoj zemlji. Nedugo nakon premijerovih reči, buknule su dve afere koje su stvorile jak utisak da se zemlja nalazi u stanju političke krize i konfuzije. Afera „Snimak“, objavljivanje susreta aktuelnog ministra spoljnih poslova i optuženog za krijumčarenje droge Rodoljuba Radulovića, i afera „Prisluškivanje“, gde su glavni junaci pokrajinski premijer Bojan Pajtić, Lidija Udovički, sestra aktuelne ministarske Kori Udovički i bliski saradnik premijera Nikola Petrović, direktor „Elektromreža Srbije“.

U prvoj aferi ulog je kompromitacija važnog člana vladajuće koalicije i ministra spoljnih poslova, dok su u drugoj aferi stvar vrtela oko (zlo)upotrebe bezbednosnih službi, mitu i korupciji, čak i pominjanju ambasadora SAD, Majkla Kirbija. Afere su ostale bez epiloga, uz propratnu intenzivnu razmenu optužbi i kontraoptužbi na relaciji vlast – opozicija, kao i SPS–SNS. Ali postale su sastavni deo loše medijsko-političke atmosfere, koja po pravilu obeležava rad svake, pa i ove vlade. Paralelno sa intenzivnom medijskom kreacijom afera i njihovom kontinuiranom upotrebom, otvorila se rasprava za i protiv vanrednih parlamentarnih izbora. Ova rasprava predstavlja značajnu dopunu stvaranju negativnog imidža vlasti, budući da je mnogim novinarima, kolumnistima i sagovornicima poslužila za direktne ili indirektno napade na vlast. S druge strane, iako je preovlađujući ton negativno intoniran prema postojećoj vladi, bilo je glasova koji su izbore prizivali zarad konačnog obračuna sa strankama pobednicama Petog Oktobra ili pak u vanrednim izborima videli prozor mogućnosti za novi geopolitički, antievropski spoljnopolitički kurs.

Tema prevremenih parlamentarnih izbora prikazala je Aleksandra Vučića kao političara isključivo posvećenog medijsko-političkim kampanjama, sebičnog real-političara koji isključivo teži uvećanju moći svoje partije i koncentraciji vlasti, neprijateljski nastrojenom prema kritici u javnosti, političaru nesklonom poštovanju objektivnih razloga za raspisivanje izbora, kao i lidera koji nije spreman da se posveti rešavanju krupnih problema. Dakle, političaru bez odgovornosti i vizije, i nekome ko je isključivo sklon da vodi računa o ličnom rejtingu i stranačkoj dobiti. Ovoj negativnoj karakterizaciji Vučićevog političko-medijskog profila posebno su doprineli nedeljnici *NIN* i *Vreme*. Vukadinović podseća šta je u normalnim slučajevima potrebno za vanredno glasanje: „Gubitak poverenja vladi što vodi ka teškom usvajanju zakona, nemogućnost usvajanja budžeta, postojanje velikog društvenog pritiska (štrajkovi, protesti), nesloga u vladajućoj većini... Ovo sve je suprotno tome. Istraživanja ukazuju na podršku Vučiću veću nego ikad, stanje u medijima je idilično sa stanovišta vlasti, ozbiljnijih protesta nema“, podseća Vukadinović i ocenjuje da se premijerovo obrazloženje najave izbora nalazi negde između „komedije, farse i uvrede za zdrav razum.“⁷⁶ Pravi razlog za izbore, već citirani analitičar Đorđe Vukadinović navodi u premijerovoj gotovo opsesivnoj želji da vodi kampanje. Ova veština, po mišljenju ovog javnog radnika, jedino je što premijer zna da radi: „jedino

76 Vera Didanović, „Pretnje i upozorenja“, *NIN*, br. 3374, str. 17

Politika, 2. avgust 2015.

šta zaista voli i ume da radi je da vodi kampanje.⁷⁷ Rečju, Vučićev model vladanja podrazumeva stalno održavanje tenzije koja se manifestuje u permanentnoj izbornoj kampanji. S druge strane, kako ističe analitičar Cvijetin Milivojević, jedini razlog u političkom smislu je da se „poguraju opštinski i lokalni izbori.“ Ili još preciznije, kako navodi analitičar Dragomir Anđelković: „SNS je politički voz čiji uspeh pre svega zavisi od jedne velike lokomotive, a predstoje nam pokrajinski i lokalni izbori na kojima je potrebno da zapne mnogo malih i srednjih lokomotiva. Podrškom njihovom delovanju Vučić je i dalje u stanju da izvuče pobednički rezultat na već izvesnim opštinskim, gradskim i vojvođanskim izborima. No, za SNS rezultat će na svim nivoima biti bolji ako se građani i direktno, na parlamentarnim izborima, budu izjašnjavali o lideru te stranke.“⁷⁸

Dakle, motivacija je svedena isključivo na individualnu veštinu premijera (vođenje medijske kampanje) i stranačkog egoizma (maksimalizacija političke dobiti zahvaljujući popularnosti Vučića koji je neprikosnoveni lider na nacionalnom nivou). Zadovoljenje stranačkog egoizma generalno otvoriće prostor za namirivanje apetita stranačkih funkcionera koji su nezadovoljni tekućom podelom političkog i svakog drugog plena: „razlog za žurbu mogao bi biti glad za vlašću brojnih još nepodmirenih naprednjačkih kadrova.“⁷⁹

Izlazak na republičke izbore otvorio bi prostor za jasno utvrđivanje stava Tomislava Nikolića o politici Aleksandra Vučića. Nikolićevo rezervisano držanje prema nekim aspektima vladine politike: „Isterao bi na čistac Tomislava Nikolića. Bez obzira da li bi Nikolić osnovao stranku ili ne, u slučaju raspisivanja parlamentarnih izbora morao bi javno da kaže da li podržava Vučića ili ne.“⁸⁰

Pored rešavanja unutarpartijskih problema, još jačeg utemeljenja stranke u biračkom telu, te akumuliranju još veće moći, vanredni izbori bi prema mišljenju nekih teoretičara, trebalo da omoguće Vučiću potpunu kontrolu nad javnim prostorom, tačnije oni bi vodili ka povećanju kontrole nad medijima. Ovo stanovište iznosi Vladimir Milutinović, filozof i urednik sajta *dvogled.rs*, koji ocenjuje da je premijerov razlog što se izbori (možda) raspisuju zato što javnost kritikuje vladu. „Ako će izbori tu nešto promeniti, onda vlast želi da dobije mandat da spreči javnost da je kritikuje. A to vodi u smanjivanje stepena demokratije u zemlji.“⁸¹ Na tragu Milutinovićeve teze, novinar i glavni urednik nedeljnika *Vreme*, Dragoljub Žarković tvrdi da bi održavanje vanrednih izbora dovelo do uspostavljanja apsolutne Vučićeve vlasti nad svim instrumentima političke i ekonomske moći i na kraju nad društvom u celini, s podtekstom da sve što čini Vučić čini s ciljem spasenja države i nacije: „Ako oseti da će to da mu učvrsti poziciju, raspisaće izbore, ubedljivo pobediti, i još više zajahati na kičmu srpskog naroda učvršćujući apsolutističku vlast kojoj inače teži, uveren, mislim iskreno – on, a ne ja – da je bogomdani spasitelj onoga što je, uz

77 Isto, str. 17

78 Dragomir Anđelković, „Zašto Vučić hoće na izbore“, *Nedeljnik*, br. 190, str. 10

79 Vera Didanović, „Proleće u decembru“, *NIN*, br. 3371, str. 17

80 Vera Didanović, „Pretnje i upozorenja“, *NIN*, br. 3374, str. 16

81 Vera Didanović, „U foajeu predizbornog ludila“, *NIN*, br. 3377, str. 11

njegovu, takođe, iskrenu pomoć, decenijama rasturano i potkopavano u temeljima srpske države – politike, ekonomije i kulture.“⁸²

Jedan od razloga odlaska na vanredne parlamentarne izbore mogao bi se podvesti pod tezu o odbacivanju zapadnih pritisaka, prekidu kooperacije oko izbegličke krize sa EU i suspenziji Briselskog sporazumu i krajnoj instanci, utiranju puta ka odustajanju od evropskog puta Srbije: „...kada dođe do velikog mešanja i podele karata, zbog straha od revoltiranja srpske javnosti, postmoderni okupatori umanje pritiske. A sad su u toku pritisci da Beograd prihvati ‘Brisel 2’ (faktičko priznanje Kosova uz otvaranje njegovog članstva u UN) i pristajanje Srbije da postane velika čekaonica za stotine hiljada ljudi sa Bliskog Istoka, koji pokušavaju da se dokopaju bogatih evropskih zemalja. Njima (misli se na Zapad –prim. autora) je zgodno da Sirijcima i drugim izbeglicama iz pomenutih krajeva daju iluziju da će tamo stići i paralenno trajni smeštaj u Srbiji. Za nas je to iz nacionalnih, verskih, ekonomskih i bezbedosnih razloga – katastrofa. Opet je opasno direktno se konfrontirati. Vanredni parlamentarni izbori slabe njihov pritisak na vrh Srbije. Zato su korisni, a posle eventualnog njihovog održavanja, svet ulazi u fazu kulminacije američkih izbora. SAD se isključivo bave svojim poslovima, a bez njih EU ima i mnogo manje samopuzdanja i kapaciteta za pritiske na bilo koga. Tako kupujemo vreme do 2017. godine, a onda ćemo već videti kako ćemo.“⁸³

82 Dragoljub Žarković, „Vučić tvrdi da nije podložan pritislima. Ali narod jeste. Otkud bi se inače 3000 ljudi učlanilo u SNS“, *Vreme*, br. 1289

83 Dragomir Anđelković, „Zašto Vučić hoće na izbore“, *Nedeljnik*, br. 190, str. 10

5

O Autorima

O AUTORIMA

Institut za javnu politiku je regionalna *think-tank* organizacija. Deluje u regionu Zapadnog Balkana kroz rad kancelarija u Beogradu, Podgorici i Ljubljani. Promocijom javnog dijaloga i konstruktivnih rešenja, Institut za javnu politiku doprinosi naporima država Zapadnog Balkana da postanu ravnopravni, pouzdani i progresivni partneri u evropskim integracijama i međusobnim odnosima. Nakon inicijalnog istraživanja i analize društvenog i medijskog konteksta u državama Zapadnog Balkana, *Institut* je razvio i sproveo niz projekata vezanih za medije, među kojima su: Uloga medija u procesu sekuritizacije na Zapadnom Balkanu, Civilni odgovor na kljantelizam u medijima – Medijski krug, NATO Reach Out - monitorinig medija i Uloga medija u praćenju R1325 u Crnoj Gori.

Medijski arhiv EBART je privatna kompanija, osnovana 2000. godine. Njena osnovna aktivnost je čuvanje podataka iz štampanih medija u elektronskoj formi. Novinski arhiv postoji od 2003. godine i do danas je u njemu uskladišteno više od 3.000.000 tekstova iz štampanih medija koji imaju nacionalnu pokrivenost, kao i odabranih lokalnih medija. *Ebart* je specijalizovan i za izradu analiza medija. Od osnovnih, kvantitativnih analiza, preko kvalitativnih analiza koje porede medijski tretman zadatih ključnih reči, pa sve do složenih analiza sadržaja.

Velimir Ćurgus Kazimir je rođen 1948. godine u Novom Sadu. Od 2002. godine direktor je Medijskog arhiva Ebart, jedinstvene medijske dokumentacije u Srbiji. Bio je novinar i urednik kulturne rubrike u *Politici* od 1988. do 1996. godine. Jedan je od osnivača Nezavisnog udruženja novinara Srbije. Autor je desetak knjiga proze i eseja na temu kulture i kulturne politike. Njegova dela prevedena su na engleski, francuski, nemački, španski, poljski i japanski jezik. Dobitnik je Međunarodne nagrade za esej časopisa *Lettre International* u Vajmaru 2000. godine. Član je srpskog PEN centra od 1987. godine. Priredio je više knjiga na temu odnosa politike i medija. Autor je više projekata iz oblasti istraživanja, medija i kulture. Posebno se bavio istraživanjem medijske scene u Srbiji i uticajem medija na političku i društvenu stvarnost. Autor je knjige "Hajka - analiza medijske kampanje protiv Vlade Zorana Đinđića".

Dr Isidora Jarić rođena je u Beogradu 1970. godine. Docentkinja je Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, na Odeljenju za sociologiju, na kome je i stekla titulu doktora nauka. Saradnica je Instituta za sociološka istraživanja, koji se bavi istraživanjem i ispitivanjem globalnih karakteristika i preobražaja u srpskom društvu. Urednica je dela "Bolonjska reforma visokog školstva u Srbiji: problemi, dileme, očekivanja i strahovi nastavnog osoblja na Beogradskom Univerzitetu" (Institut za filozofiju i društvenu teoriju i Filip Višnjić, 2010.), kao i dela "Politike roditeljstva" (Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, 2015). Objavila je brojne naučne radove, članke i knjige, među kojima je i "Kultura i preobražaj Srbije – vrednosna usmerenja građana u promenama posle 2000. godine".

Danica Laban, rođena u Beogradu 1976, medijska analitičarka, novinarka i komunikološkinja. Radila je na brojnim projektima, koji su u svojim medijskim komponentama imali zastupljenu vidljivost, treninge i istraživanja u oblasti medija. Saradivala je sa domaćim i stranim organizacijama i institucijama, poput Saveta Evrope (*CAR project* 2011-2012), *UN Women* (projekti u oblasti socioekonomskog osnaživanja žena 2012), Kancelarijom za ljudska i manjinska prava (2012 - 2103, 2015 - projekti za unapređenje položaja Roma) itd. Radila je i na evaluaciji medija u Srbiji za *Strategic marketing/IPSOS* (2009-2011), za potrebe BBC Trust.

Agenciju *Jigsaw Communications*, u okviru koje i danas posluje, osnovala je 2006. Tokom karijere, bila je i novinar i urednik na RTS, BK TV i TV Politika.

Dr Dejan Vuk Stanković rođen je u Beogradu 1973. godine. Titulu doktora nauka stekao je na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, na katedri za filozofiju. Trenutno predaje filozofiju, etiku i filozofiju obrazovanja na Učiteljskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Od 2000. do 2013. godine stručno se usavršavao i učestvovao na projektima Instituta za filozofiju i društvenu teoriju kao stipendista Ministarstva za nauku, tehnologiju i životnu sredinu. Od 2004. do 2006. godine radio je za *Marten Board International*, privatnu kompaniju specijalizovanu za istraživanje tržišta i javnog mnjenja. Od 2006. godine do danas je nezavisni politički analitičar, komentariše politički i društveni život u Srbiji i regionu za različite TV i radio stanice i štampane medije.

Unos i obrada podataka:

Snežana Bajčeta, doktorandkinja Fakulteta političkih nauka

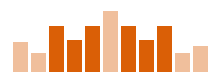
Predrag Bajić, doktorand Fakulteta političkih nauka

Milica Oros, studentkinja četvrte godine Fakulteta političkih nauka

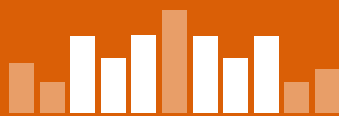
Katarina Vukajlović, studentkinja četvrte godine Fakulteta političkih nauka

Borjana Aćimovac, studentkinja treće godine Fakulteta političkih nauka

Rada Bjelić, studentkinja treće godine Fakulteta političkih nauka

MEDIJAMETAR

MEDIJAMETAR